

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢን መረዳት

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢን መረዳት

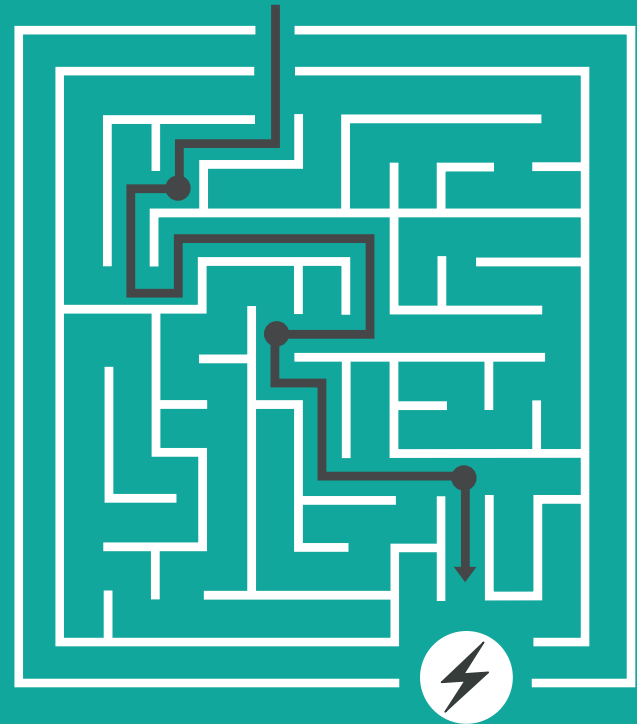
የገንዘብ ድጋፍ ያደረጉ

አዘጋጅች

አጋር ተቋማት

የዩናይትድ ስቴትስ የንግድ ዲፓርትመንት

የንግድ ሴክሬታሪ

ዋሽንግተን ዲ.ሲ. 20230

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ግንዛቤ ወደሚለው መምሪያ ሰነድ የአቀባበል መልእክት

የፓወር አፍሪካ ፕሮግራም እ.ኤ.አ ከ 2013 ዓ.ም ጀምሮ ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት የኤሌክትሪክ ተደራሽነትን በእጥፍ የመጨመርን ውጥን ለማገዝ የቴክኒክ፣ የህግና፣ የፋይናንስ ሃብቶችን በማንቀሳቀስ ላይ ይገኛል። በመንግስትና በግሉ ዘርፍ ካሉ አጋሮች ጋር የተመሰረቱ ጠንካራ ትስስሮችን በመጠቀም ፓወር አፍሪካ የአህጉሩን የኃይል አቅርቦት ጉድለት ሊያሟላ በሚችል ደረጃ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ትግብራ ለማመቻቸት በደርዘን ከሚቆጠሩ የአፍሪካ መንግስታት ጋር እየሰራ ይገኛል። የአሜሪካን የግል ዘርፍ ግንባር ቀደም ሚና ወስዶ በዚህ የልማት ጥረት ውስጥ በመሳተፍና ፓወር አፍሪካን በአሜሪካን መንግስትና በግሉ ዘርፍ መካከል የንግድና የፖሊሲ ውጤቶችን ለማስገኘት ለሚደረጉ ትብብሮች እንደ ምርጥ ሞዴል በመቁጠሩ ኩራት ይሰማኛል።

ፓወር አፍሪካ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ስኬታማ በሆነ መልኩ ለማልማት በሚረዱ ምርጥ ተሞክሮዎች ላይ የጋራ ግንዛቤ ለመፍጠር ተከታታይ የመምሪያ ሰነዶችን አዘጋጅቷል። እነዚህ ተከታታይ ሰነዶች በአሁኑ ጊዜ አራት የመምሪያ ሰነዶችን የሚያጠቃልሉ ሲሆን 40,000 የሚደርስ ኮፒ በህትመት በአስር ሺዎች የሚቆጠሩ ኮፒዎች ደግሞ አንላይን ወርደው ተሰራጭተዋል። በአሜሪካን የንግድ ዲፓርትመንት የንግድ ህግ ዝግጅት ፕሮግራምና በአፍሪካ ልማት ባንክ የአፍሪካ የህግ እገዛ ተቋም ያስተባበሩት የዚህ የመምሪያ ሰነድ ዝግጅት እንደቀደሙት የመምሪያ ሰነዶች ሁሉ በአሜሪካን መንግስት ተቋማት፣ በአፍሪካ መንግስታት፣ ሁሉን አቀፍ ተቋማትና በግል ሴክተሩ ባለድርሻ አካላት ምክክር ሂደት ውስጥ ያለፈ ነው።

ከሰሀራ በታች ያሉ የአፍሪካ ሀገራት መንግስታት እየጨመረ የመጣውን የተመጣጣኝና አስተማማኝ ኤሌክትሪክ ሃይል ጥያቄ ለመመለስ በፍጥነት የኃይል ፕሮጀክቶችን ግዢ ለማከናወን እየተጣደፉ ባሉበት ጊዜ ይህ መምሪያ ሰነድ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ላይ ማተኮሩ ወቅታዊና አግባብነትም ያለው ነው። የግዢ ስትራቴጂ መረጣ ተፈካካሪና አንዳንዴም የሚቃረኑ ፍላጎቶችን ማመጣጠንን ይጠይቃል። አንድ መንግስት ዋጋን ለማስቀነስ ውድድርን ይምረጥ ወይስ ቀጥታ ድርድር በማድረግ በፍጥነት ፕሮጀክቶች እንዲለሙ ያድርግ? የግዢው ዋነኛ ትኩረት ስራውን በዝቅተኛ ዋጋ ማሰራት መሆን አለበት ወይስ መንግስት የፕሮጀክት ወጪን የሚጨምሩ ለምሳሌ የአካባቢ ማህበረሰብ

ተጠቃሚነት እና ቅናሽ የብድር እገዛን የመሰሰሉ ተያያዥ ቅድሚያዎችን ማካተት አለበት? መንግስት የፕሮጀክት ቦታንና መጠንን የመሰሰሉ የፕሮጀክቱን ዝርዝሮች ቀድሞ መወሰን አለበት ወይስ አትራፊ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን በማልማት ዙሪያ የግሉ ዘርፍ ያለውን እውቀት ይጠቀም? የኃይል ማስተላለፊያዎች ግዢ ከኃይል ማመንጫት ግዢው ጋር አብሮ ይካሄድ ወይስ ለየብቻ?

የዚህ መምሪያ ሰነድ ዓላማ ስኬታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ በተመለከተ ያሉ መርሆዎችን መዘርዘር ሲሆን እነዚህም መርሆዎች በአፍሪካ የኃይል ገበያ ውስጥ እየተካሄደ ያለውን የእቅድ ስራ ለማፋጠን ከሚረዱ የጸሐፊያኑ ስብስብ እውቀቶች የተቀዱ ናቸው። እነዚህን አስፈላጊ ውሳኔዎች ለመወሰን መንግስታት ፕሮጀክቶችን ለመግዛት ባስቀመጧቸው ግቦች ላይ እምነት ሊኖራቸው ይገባል። እንደዚሁም የግዢ ስትራቴጂ በሚመርጡበትም ወቅት የረጅም ጊዜ ውጤቶችን አስበው መንቀሳቀስ አለባቸው። ከዚህም በተጨማሪ የግዢ ስትራቴጂዎች መንግስታት የኃይል ዘርፉን ግልጽ በሆነ አካሄድ ለመቆጣጠር የሚያደርጉትን ጥረት ሊያግዙ ይችላሉ። በዚህም የኢንቬስተሮችን አመኔታ መጨመርና የህዝቡንም ድጋፍ ማግኘት ይቻላል።

የአፍሪካ መንግስታት ተገማች፣ ቀልጣፋና ውጤታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ስትራቴጂዎችን የሚመለከቱ መርሆዎችን ለማጣቀስ ይህንን የመምሪያ ሰነድ ይጠቀሙታል ብለን ተስፋ እናደርጋለን። የአሜሪካን የንግድ ዲፓርትመንት ለዚህ ሰነድ ዝግጅት ግንባር ቀደም ሚና በመጫወቱ ክብር የሚሰማው ሲሆን እኔም ይህ አስተዋጽኦ የአሜሪካን መንግስትና የአፍሪካ መንግስታት የሚጋሩትን የኤሌክትሪክ ተደራሽነትን በመጨመር ልማትና የኢኮኖሚ እድገት የማምጣት ፍላጎት ወደፊት ማስኬድ ይችላል የሚል ተስፋ አለኝ።

ዊልበር ሮስ
የአሜሪካ የንግድ ሴክሬታሪ

ማውጫ

የመምሪያ ሰነድ መግቢያ	5
መቅደም	6
መግቢያ	10
አውድና ዓላማዎች	13
አጠቃላይ የገበያ እይታ	14
ባለድርሻ አካላት	17
የግዢ ግቦች	21
አስቻይ ከባቢዎች	26
ግዢን ማቀድ	37
ወቅታዊውን የኃይል ገበያ መገንዘብ	38
ግዢን ማቀድ	41
ቴክኖሎጂና ሃብትን በሚመለከት ሊጤኑ የሚገባቸው ጉዳዮች	45
የፕሮጀክት ስፍራ መረጣ	51
የውጫ አማካሪዎች ሚና	53
የግዢ ዓይነቶችን ማስተዋወቅ	55
በስፋት የሚታወቁ የግዢ ሞዴሎች	56
በውድድር ላይ የተመሰረተ የግዢ ሥርዓት	59
በውድድር ላይ የተመሰረተ የግዢ ሥርዓት አጠቃላይ ምልክታ	60
ለመሳተፍ ፍላጎትን ማሳወቂያዎች	65
የብቃት ማሳያዎች ማቅረቢያ ጥሪ	68
ፕሮፖዛሎች የማቅረቢያ ጥሪ	72
ምዘናና አሸናፊን ማሳወቅ	81

ቀጥታ ድርድር	86
የቀጥታ ድርድር አጠቃላይ ምልከታ	87
የቀጥታ ድርድር ሂደት	90
ለአመንጨዎች የሚወጣ የዋጋ ተመን	95
ለአመንጨዎች የሚወጣ የዋጋ ተመን አጠቃላይ ምልከታ	96
የአመንጨዎች የዋጋ ተመን መርህ ግብር ሂደት	100
የግዢ ሂደት መረጃ	102
ከሂደቱ ባህርይ የሚነሱ ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች	103
ተጨማሪ መጤን ያለባቸው ጉዳዮች	108
ቅሬታዎችና የቅሬታ ማቅረቢያ መንገዶች	112
አባሪዎች	114
የቃላትና ሀረጎች ትርጓሜዎች	115
ማጠቃለያዎች	124

የመምሪያ ሰነድ መግቢያ

መቅደም
መግቢያ

መቅደም

ዘመናዊውን እና በትስስር ላይ የተመሰረተውን ህይወታችንን ማስተናገድ የሚችል የኃይል አቅርቦትን ተደራሽ ማድረግ በጊዜያችን ካሉ ታላላቅ የልማት ተግዳሮቶች አንዱ ነው። ፋብሪካን ለማንቀሳቀስም ይሁን ቀላል የሚባለውን የተንቀሳቃሽ ስልክን ባትሪ ለመሙላት አስተማማኝና ተመጣጣኝ ዋጋ ያለው የኃይል አቅርቦት ለእያንዳንዱ ሰው ተደራሽ መሆኑ በዘመናዊ ኢኮኖሚ ውስጥ ተሳታፊ ለመሆን ወሳኝ ነው። የኃይል አቅርቦት ተደራሽነትና የኢኮኖሚ ብልጽግና መሰረታዊ የሆነ ግንኙነት ያላቸው ቢሆንም ግምቶች ከዓለም ህዝብ ፋብ የሚሆነው አስተማማኝ የኃይል አቅርቦት እንደማያገኝ ይጠቁማሉ። ይህ ችግር ከህዝባቸው ሁለት ሶስተኛው ለሚሆነው ኤሌክትሪክ ባልተዳረሰባቸው ከሰራ ስታች ባሉ ሀገራት የከፋ ነው።

ዓለም እንዲህ በከፍተኛ ደረጃ የሚፈልገውን ኃይል ማቅረብን አዳጋች ከሚያደርጉ ምክንያቶች አንዱ የኃይል ፕሮጀክቶች ውስብስብ ባህርይ ነው። የኃይል ፕሮጀክቶችን ልዩ የሚያደርጋቸው በግል ፕሮጀክቶች ህዝባዊ አገልግሎት ለማበርከት የሚውሉ መሆናቸውና ገበያውም ከፍተኛ ቁጥጥር የሚደረግበት መሆኑ ነው። በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ላይ መዋእል ነዋይ ለማፍሰስ ያለው ፍላጎት እየጨመረ የመጣ ቢሆንም ውጤታማ ባልሆኑ፣ ከፍተኛ ወጪ በሚያስወጡ እና ሙስና በተንሰራፋባቸው የፕሮጀክት ትግበራ ስትራቴጂዎች ምክንያት በአዳዲስ ገበያዎች ውስጥ የፕሮጀክት መጓተቶች ያጋጥማሉ። እነዚህ መጓተቶች ቁርጠኛ የሆኑ አልሚዎችን እንዲሸሹ ከማድረጉም በላይ ህዝቡ በተጓተቱ የኃይል አቅርቦቶችና ቀድሞም በተግዳሮቶች የተሞላው የኃይል ገበያ ውስጥ በሚኖሩ መናወጦች ተደራራቢ ኪሳራ እንዲደርስበት ያደርጋሉ።

እነዚህን መጓተቶች ለመቅረፍ ሀገራት ፕሮጀክቶችን ለማቀድ፣ ለመደራደርና፣ ለመገንባት የሚያገለግሉ መንገዶችን ቀርጸዋል። ይህ ሂደት የግዢን ግልጽነትና ተወዳዳሪነትን ህጋዊ፣ ቴክኒካዊና፣ የፋይናንስ ሃብቶችን ለመሰረተ ልማት ግንባታ በሚሆን መልኩ ከማቀድ ጋር የሚያጣምር ነው። መንግስታትና የግሉ ሴክተርም የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን በጊዜና በተመጣጣኝ ወጪ ለማካሄድ በጋራ እንዲሰሩ ያስችላል። በዚህ የመምሪያ ሰነድ ውስጥ መርሆዎቹ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ተብለው ተገልጸዋል።

ይህ የመምሪያ ሰነድ ለአንባቢው ከስኬታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ስርዓት ጀርባ ስላሉ አካሄዶችን ስትራቴጂዎች አጠቃላይ ምልክታ ለመስጠት የታለመ ነው። ለግዢ ስርዓት ጽንሰ ሃሳቦች ወይም ከኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ጋር ለተገናኙ ዝርዝር ጉዳዮች አዲስ የሆኑ አንባቢያን የመጀመሪያዎቹን የሰነዱን ምእራፎች እንዲያነቡ ይመከራሉ። ይህም ግዢዎች ስኬታማ እንዲሆኑ በምን ዓይነት ማእቀፎች ውስጥ ሊተገብሩ እንደሚገባ ግንዛቤን ለማግኘት ይረዳቸዋል። በግዢዎች ላይ በቂ ልምድ ያላቸው አንባቢያን የተለያዩ የግዢ ስርዓት ዓይነቶች

ወደሚነጻጸሩበት ምእራፍ በቀጥታ መሄድ ይችላሉ። ይህ የመምሪያ ሰነድ በዘርፉ የሚገኙ ባለሙያዎችን አስተያየቶችንና የግዢ መርሆዎችን በኃይል አቅርቦት ገበያ አውድ ለመረዳት የሚያስችሉ ምሳሌዎችን የያዙ በርካታ የመረጃ መስጫ ሳጥኖችን ይዟል።

ውድ የሆነ ጊዜያቸውን በነጻ ያበረከቱት የዚህ ሰነድ ተባባሪ ጸሐፊት ከመንግስታዊ ተቋማት፣ ከልማት የገንዘብ ተቋማት፣ ከፕሮጀክት አልሚዎች፣ ከህግ ተቋማትና አማካሪዎች የተወጣጡ ሲሆኑ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ስኬታማ በሆነ መልኩ የማልማት ከፍተኛ ልምድ ያላቸው ናቸው። ይህ የመምሪያ ሰነድ ዐበይት በሆኑ ውጤታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ሀሳቦች ላይ የጋራ ግንዛቤ በመፍጠር መንግስታት የኃይል አቅርቦት ተደራሽነትን ለመጨመር ያላቸውን ተልእኮ እንዲያሳኩ እገዛ ያደርጋል የሚል ተስፋ አለን። በሰነዱ ላይ የተዘረዘሩት መርሆዎች በአዳዲስ ገበያዎች የግል ዘርፍ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ልማት ላይ ውጤታማ አጋር ለመሆን የሚያደርገውን ጥረትም ሊያግዙ ይችላሉ።

ይህ የመምሪያ ሰነድ ሙሉ መጻሕፍትን በአምስት ቀናት ውስጥ ለማርቀቅ፣ አርትኦት ለመስራትና ለማሳተም በሚያስችል መላ (www.booksprint.net) የተዘጋጀ ነው። “የኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነቶች ግንዛቤ” ፣ “የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ፋይናንሲንግ ግንዛቤ” ፣ እና “የተፈጥሮ ጋዝ እና ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝ አማራጮች ግንዛቤ” የሚሉትን ሰነዶች ጨምሮ ይህ የመምሪያ ሰነድ በዚህ መላ የተዘጋጀ አራተኛው የግንዛቤ እትም ነው። ይህንን መላ በመጠቀም ጸሐፊቱ ሰዓታትን ከፈጁ ክርክሮችና ሃሳብ ማንሸራሸሪያ ውይይቶች የተገኙ ሃሳቦችን በዚህ ሰነድ ላይ ወደሚታዩ ጽሑፎችና ምስሎች መቀየር ችለዋል። በውጤቱም የአንድ ጸሐፊን ብቻ ሳይሆን በአስርት ዓመታት የተካበቱ የብዙ ጸሐፊትን እውቀቶች የያዘና በግልጽ ቋንቋ የተቀመጠ ሰነድ ማግኘት ተችሏል።

አንድ ቀደም ያለ አባባል 16 የግዢ ኤክስፐርቶችን ፈጣንና ዝቅተኛ ወጪ የሚያስወጣ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት እንዴት ማልማት ይቻላል ብሎ የጠየቀ ሰው 17 መልሶችን የማግኘት እድል አለው ይላል። ይህን የመምሪያ ሰነድ በምናዘጋጅበት ጊዜ ይህን መሰል ተሞክሮዎች አጋጥመውናል። በሃሳቦች ላይ በምንነጋገርበት ወቅት የግዢ ፖሊሲን በተመለከተ ብቻውን ትክክል የሆነ አካሄድ እንደሌለ ግልጽ እየሆነ መጣ። ለምሳሌ በውድድር ላይ የተመሰረቱ ግዢዎች ሁሉ ፈጣን አይደሉም፤ እንደዚሁም ቀጥታ ድርድሮች ሁሉም ቀላል አይደሉም። አንድ ግልጽ የሆነ ነገር ግን አንድ ሰው በጣም ስኬታማ የሆኑ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢዎች የሚጋሯቸውን ዐበይት መርሆዎች ቢከተል ከፍጥነት፣ ከወጪ እና ከግልጽነት ጋር የተገናኙ ግቦችን የማሳካት እድል ከፍተኛ ይሆናል። በፕሮጀክቱ መርሆዎቹን በማትባት የሚገኙ ውጤቶችን ማሻሻል የሚቻልበትም እድል አለ። በዋናነት የዚህ ሰነድ ዓላማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ መቀያየር የማይችሉ ህጎች ሳይንስ ሳይሆን አርቆ የማስተዋልና ዝርዝር ጉዳዮችን የማየት ጥበብ መሆኑን በግልጽ ማስቀመጥ ነው።

ጸሐፊዎቹ የቡክስፕሪንትስ አስተባባሪዎችን ባርባራ ፋህሊንግን አነቃቂ መንፈስ ስለፈጠረችልንና 75 ሰዓታት በፈጀው የማርቀቅ ሂደት ውስጥ ላሳዩት ጠንካራ አመራር ለማመስገን እንወዳለን። በተጨማሪም ሄንሪክ ቫን ሊዌንን እና ሌናርት ዎልፍርትን ሙንጭርጫሪዎችን ወደ ውብና ትርጉም የሚሰጡ ስእሎች ስለቀደሉን ማመስገን እንወዳለን። ራዊን ዋይት፣ ጁሊየን ታኬት እና ካትሪና ማካሂሊዲ ደክመን ሰላችን ሳይሉ ለሰሩት ስራ ሊመሰገኑ ይገባል። ሳና አኪሊ ደግሞ ረቂቁን ደጋግማ በማንበብና አስተያየቶችን በመስጠት ግልጽ በሆነ ቋንቋ እንዲጻፍ ላደረገችው አስተዋጽኦ ልናመሰግናት እንወዳለን።

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ መምሪያ ሰነድን በጽንሰ ሃሳብ ደረጃ ለማስቀመጥ ቀላል የማይባል የእቅድና የትግበራ ስራ ተሰርቷል። የሰነዱ ጸሐፊዎች በሰነዱ አስፈላጊነት ዙሪያ መግባባት እንዲኖር ላበረከቱት አስተዋጽኦ ለሚከተሉት ግለሰቦችና ተቋማት እውቅና መስጠት ይፈልጋሉ። ቪቡህቲ ጄይን፣ አልበርት አሱኬ፣ እና ኤምሊ ዋን (ከፓወር አፍሪካ) ፣ ጋዲ ታጅ ንድሁምባ እና ቶይን አጆ (ከአፍሪካ የህግ ድጋፍ ፋሲሊቲ) ፣ ናምዲ እዝራ፣ መሐመድ ሎራዊ፣ እና ሼሪል ቤኔት (ከንግድ ህግ ልማት ፕሮግራም) ። በተጨማሪም ፓወር አፍሪካን፣ የአሜሪካን የዓለም አቀፍ ልማት ተቋም፣ እንደዚሁም የአፍሪካ የህግ ድጋፍ ፋሲሊቲ ለሰጡት የገንዘብ ድጋፍና የሎጂስቲክ አቅርቦት ለማመስገን እንወዳለን።

የፓወር አፍሪካ ተከታታይ የግንዛቤ ሰነዶች የሚመሩበትን በኦፕን ሶርስ እውቀትን የማጋራት ባህልን ለማስቀጠል እንዲያስችል ይህ የመምሪያ ሰነድ በ Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License (CC BY NO SA) ላይሰንስ ስር የተዘጋጀ ነው። ስራው በዚሁ ላይሰንስ እስከተመዘገበ ጊዜ ድረስ ማንኛውም ግለሰብ ጸሐፊዎችን ማስፈቀድ ሳይጠበቅበት ለንግድ ላልሆኑ ዓላማዎች ከዚህ ሰነድ ላይ መቅዳት፣ የተወሰነውን ክፍል አውጥቶ መጠቀምና መተርጎም ይችላል። ሰነዱ በመጀመሪያ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተዘጋጀ ሲሆን በፈረንሳይኛ፣ በፖርቱጊዝ እና በስፓኒሽ ቋንቋዎች በቅርብ ጊዜ ይታተማል። ሰነዱ በኤሌክትሮኒክ ኮፒ <http://go.usa.gov/xn9bb> ላይ የሚገኝ ሲሆን በህትመት ደግሞ መሐመድ ባዲሲን mbadissy@doc.gov ወይም alsf@afdb.org በሚለው የኢሜይል አድራሻ በማነጋገር ማግኘት ይቻላል።

በዚህ የመምሪያ ሰነድ ላይ ያጋራናቸው እውቀቶችና ምልክታዎች መንግስታዊና የግል ባለድርሻ አካላትን ተገማችና ውጤታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢዎችን ለማከናወን የሚያስችል መንገድ ለመቅረጽ ይረዷቸዋል ብለን እናምናለን። ጸሐፊዎቹ ከጥያቄዎች ተነስተው ወደ መረዳትና መገንዘብ ያደረጉት ጉዞ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ከመነሻ እስከ ግንባታ ከሚሄዱበት መንገድ ጋር ይመሳሰላል። የበለጠ የኤሌክትሪክ ተደራሽነት ያለው ዓለም የመፍጠርን የጸሐፊዎችን ተልእኮ ስለተቀላቀሉ እናመሰግናለን።

የሰነድ ጸሐፊዎች

ቻና አብራምስ

ጠቅላላ አማካሪ

ጊጋዎት ግሎባል- ዩናይትድ ኪንግደም

ንናሜካ ኢውሉኩዋ

ጠቅላላ አማካሪና የኩባንያው ጸሐፊ

የናይጄሪያ ጅምላ ኤሌክትሪኒቲ ንግድ ኩባንያ- ናይጄሪያ

ጄይ ጎቤንደር

የፕሮጀክትና መሰረተልማት ዳይሬክተር

ክሊፍ ዴክር ሆፍሜየር- ደቡብ አፍሪካ

ሪያን ቲ. ኬቼም

ፖርትነር

ሁንተን እና ዊሊያምስ ኤል ኤል ፒ- ዩናይትድ ኪንግደም

አንድሬ ሉፖ

የግሎባል ፕሮግራሞች ዳይሬክተር

የአሜሪካ ንግድ እና ልማት ኤጀንሲ-አሜሪካ

ፓትሪክ ማዋላ

የኤነርጂ ግዢና ቁጥጥር ጉዳዮች ማኔጀር

ኬንያ መብራትና ሃይል ኩባንያ- ኬንያ

ሊዛ ፕንስሌይ

የኤነርጂ ዳይሬክተር

አክቲቭ- ደቡብ አፍሪካ

አሚር ሻይክ

ቺፍ የህግ አማካሪ (የፕሮጀክቶች ዋና ሃላፊ)

የአፍሪካ የህግ ድጋፍ ፋሲሊቲ - አይቮሪኮስት

መሐመድ ባዲሲ

ከፍተኛ የኤነርጂ ፋይናንስ ጠበቃ

የአሜሪካ የንግድ ዲፖርትመንት- አሜሪካ

ማይክ ፊትዝፓትሪክ

ዳይሬክተር

ጄ ሜይናርድ ኩባንያ-ደቡብ አፍሪካ

ቶኒ ኢማዱዋ

ዋና ስራ አስፈጻሚ

ሲቫልስ ኤነርጂ ኮሚሽን- ሲቫልስ

ዊክስ ክፋገር

የሪሶርሽ ፊሎው

የቢዝነስ ድህረ ምረቃ ት/ቤት፣ ኬፕታውን ዩኒቨርሲቲ- ደቡብ አፍሪካ

ሌና ማንጎንዶ

የህግ ጉዳዮች ዋና ሃላፊ

አይፒፒ ቢሮ- ደቡብ አፍሪካ

ሱብሀ ናጋራቫን

የአፍሪካ ማኔጂንግ ዳይሬክተር

አቨርሲስ ፕራይቪት ኢንቬስትመንት ኮርፖሬሽን- አሜሪካ

ካውሺክ ሬይ

ፖርትነር

ትሪኒቲ ኢንተርናሽናል ኤልኤልፒ- ዩናይትድ ኪንግደም

ኒኮ ሳፖሪቲ

ሲኒየር ኢንቬስትመንት አፈሰር

ዓለማዊ ፋይናንስ ኮርፖሬሽን - አሜሪካ

መግቢያ

በርካታ ታዳጊ ሀገራት ለዜጎቻቸው የኤሌክትሪክ ኃይልን ሙሉ ለሙሉ ማዳረስ አልቻሉም። እንደ የፀሐይ ብርሃን፣ ነፋስ፣ ውኃ፣ ጂኦተርማል፣ የተፈጥሮ ጋዝ፣ እና ከሰል የመሳሰሉ የኃይል ምንጮች በስፋት የሚገኙና ለኤሌክትሪክ ማመንጫነትም ሊውሉ የሚችሉ ቢሆንም ከ 1.2 ቢሊዮን በላይ ለሚሆን ህዝብ ኤሌክትሪክ እስካሁን ተደራሽ አልሆነም። ተመጣጣኝና አስተማማኝ የኤሌክትሪክ ኃይል ለምጣኔ ሀብት እድገት፣ ለስራ እድል ፈጠራና ለኢንቬስትመንት ወሳኝ ሚና ይጫወታል።

ለምሳሌ እንደ የዓለምአቀፍ ኤነርጂ ኤጀንሲ ግምት ከሆነ አፍሪካ አሁን ያለውን የኤሌክትሪክ ፍላጎት ለማሟላት ከ250 ጊጋ ዋት በላይ ተጨማሪ ኃይል ማመንጫትና ተያያዥ የማስተላለፊያና ማሰራጨ መሰረተ ልማቶችን እ.ኤ.አ ከ2017 እስከ 2030 ድረስ መገንባት ይጠበቅባቸዋል። ይህ ማለት ለተጨማሪ ኃይል ማመንጫ ብቻ ወደ 275 ቢሊዮን የአሜሪካን ዶላር የሚጠጋ ኢንቬስትመንት ይጠይቃል። ከአፍሪካም ባሻገር ሌሎች በርካታ ሀገራት እያደገ የመጣውን የኃይል አቅርቦት ፍላጎት ለማሟላት ጠቀም ያለ ኢንቬስትመንት ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ለእነዚህ ፍላጎቶች ምላሽ ለመስጠት ዓይነተኛ ሚና ይጫወታል። ይህ የመምሪያ ሰነድ መንግስታት የግዢ ሂደቶችን በሚያዋቅሩበት ጊዜ ሊያጤኗቸው የሚገቡ የፖሊሲ ጉዳዮችንና በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ዙሪያ ያሉ የተለያዩ አማራጮችን የሚያብራራ ነው። ለአስርት ዓመታት በዓለም ዙሪያ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ልማት ላይ የተሳተፉ የተለያዩ የሙያ ዘርፍ ያላቸውን ባለሙያዎች እውቀት ያካተተም ሰነድ ነው።

ይህ ሰነድ በዋናነት አንባቢያን መንግስታትና ውሳኔ ሰጪዎች የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለመግዛት የሚጠቀሙባቸውን ፕሮግራሞች በጥሩ ሁኔታ እንዲያዋቅሩ የሚረዷቸውን ሂደቶች እንዲገነዘቡ ለማድረግ የተዘጋጀ ነው።

ይህ የመምሪያ ሰነድ ለእነማን የተዘጋጀ ነው?

ይህ የመምሪያ ሰነድ በቅድሚያ ታሳቢ የሚያደርገው ከኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ጋር በተገናኘ በፖሊሲና በትግበራ ላይ የተሰማሩ የመንግስት ኃላፊዎችን ነው። በሌሎች ዘርፎች ውስጥ ለሚሳተፉም ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። አንባቢያን ስኬታማ ግዢ ላይ ካላቸው ተጽእኖ አንጻር ግምት ውስጥ መግባት ስላለባቸው ጉዳዮችና ከመንግስት እይታ አንጻር ለግዢ መሰረት ስለሚሆኑ የፖሊሲ ጉዳዮች ግንዛቤ ያገኛሉ።

የዚህ ሰነድ የዳሰሳ ወሰን ምን ድረስ ነው?

ይህ ሰነድ በተመሳሳይ ጉዳይ ላይ ከሚያጠነጥኑ ተከታታይ ሰነዶች አራተኛው ነው። የመጀመሪያው የመምሪያ ሰነድ “የኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነቶች ግንዛቤ” የሚል ርዕስ ያለው ሲሆን ከኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነት ጋር የተገናኙ ዝርዝር ጉዳዮችን ይዳስሳል። ሁለተኛው የመምሪያ ሰነድ “የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ፋይናንስ ንግ ግንዛቤ” የሚል ሲሆን በግል የተያዙ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ፋይናንስ ለማድረግ የሚረዱ መዋቅሮችንና አካሄዶችን ይዳስሳል። ሶስተኛው ሰነድ “የተፈጥሮ ጋዝንና ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝ አማራጮች ግንዛቤ” የሚል ሲሆን በአሜሪካ የኤነርጂ ዲፓርትመንት የተዘጋጀና የተፈጥሮ ጋዝ ልማትን የሚዳስስ ሰነድ ነው።

“የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ ግንዛቤ” የሚለው ይህ ሰነድ በግል የተያዙ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ውስብስብነት ይዳስሳል። ግዢ የሚፈጽሙ ተቋማት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለማቋቋምና ለማስተናገድ ሊጠቀሙባቸው የሚችሉ አካሄዶችና ያሉት አማራጮች ያሏቸውን ጥቅሞችና ጉዳዮች ያስረዳል። እነዚህ ተቋማት አማራጮችን እንዴት ሊተገብሩ እንደሚችሉም ያስረዳል።

የዚህ ሰነድ አዘጋጆች ሰነዱ ጥቅም ላይ በሚውልባቸው የተለያዩ ሀገራትና አካባቢዎች ያሉ የህግ ስርዓቶች፣ ፖሊሲዎችና አውዶች የተለያዩ መሆናቸውንና በአንድ ሰነድ ለሁሉም የሚሆን መፍትሄ ማቅረብ እንደማይቻል ይገነዘባሉ። ይህ ሰነድ አዘጋጆቹ ከተለያዩ የዓለም ክፍሎች የተወሰዱ ትምህርቶችን ለታዳጊ ሀገሮች አውድ በሚስማማ መንገድ ለመቀመር ከፍተኛ ጥረት ያደረጉበት ነው።

ይህ ሰነድ መቼ ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል?

ፖሊሲ አውጪዎች፣ ተቆጣጣሪዎችና ግዢ ፈጻሚ አካላት የኃይል ዘርፋቸውን ስትራቴጂ በሚቀርጹበት ሂደት ይህን ሰነድ ማጣቀስ አለባቸው። በግዢ ሂደት ወቅትም እንደማጣቀሻ ሊረዳ ይችላል። ዝርዝር ትእዛዞችን የያዘ ባይሆንም እንኳን ከኃይል አቅርቦት ጋር የተያያዙ ግዢዎች በሚፈጽሙበት ሂደት አቅጣጫዎችን ሊመራ ይችላል።

የኃይል አቅርቦት ግዢ ከሌሎች የመንግስት ግዢ ዓይነቶች ለምን የተለየ ሆነ?

የመንግስት ግዢዎች ንብረቶችን ወይም አገልግሎቶችን መግዛትን የሚያካትቱ ሲሆን የኃይል አቅርቦት ግዢ ግን ከዚህ በተለየ መልኩ ለረጅም ጊዜ አንድን ከፍተኛ ዋጋ ያለው የማይንቀሳቀስ ሀብት ለመቅረጽ፣ ለማልማት፣ በገንዘብ ለመደገፍ፣ ለመገንባት፣ ወደስራ ለማስገባት፣ ለማስተዳደርና ለመጠገን ኃላፊነት የሚወስድ ቡድን ወይም የተደራጀ አካል መምረጥ ማለት ነው። የጊዜ ርዝማኔውና የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች በሚለሙበት ወቅት የሚፈጠሩ ስጋቶችን

ቀድሞ ተንትኖ ለማስቀመጥ አስቸጋሪ መሆኑ ነባር የግዢ ሂደቶችን በኃይል አቅርቦት ግዢ ላይ ተፈጻሚ ማድረግን አዳጋች ያደርገዋል።

የኃይል አቅርቦት ግዢ ከመንግስትና የግል አጋርነት ግዢ ጋር ልዩነቱ ምን ጋር ነው?

የመንግስትና የግል አጋርነት ህጎች ብዙ ጊዜ ለዚህ ዓላማ የሚውል የተለየ የግዢ አካሄድን ያስቀምጣሉ። በአንዳንድ ሀገራት የኃይል አቅርቦት ግዢ በዚህ የአጋርነት ማእቀፍ ውስጥ ሊካተት ይችላል። በሌሎች ሀገራት ደግሞ በዚህ ማእቀፍ ውስጥ አይካተትም። በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታዎች የኃይል አቅርቦት ግዢ አማራጮች ወይ በመንግስት የግዢ ህጎች ውስጥ ሊካተቱ ይችላሉ አለበለዚያም በየትኛውም የግዢ ህግ ውስጥ ላይካተቱ ይችላሉ።

የኃይል አቅርቦት ግዢ በመንግስትና በግል አጋርነት ማእቀፍ ውስጥ ወይም በሌሎች የሀገሩ የግዢና የኤሌክትሪክ ህጎች ውስጥ በማይካተትበት ወቅት ሀገራት ግዢውን ለመፈጸም የልማት የገንዘብ ተቋማትን ህጎች መጠቀምን እንደ አማራጭ ሊወስዱ ወይም አማራጭ መንገዶችን ለመጠቀም የከፍተኛ የመንግስት አካል ፈቃድ ሊያስፈልጋቸው ይችላል።

በመሆኑም የኃይል አቅርቦት ግዢ ሂደት በየጊዜው እየተለወጠ ሄዷል። ይህ የመምሪያ ሰነድ ለአንባቢያን የግዢ ስርዓቱን ለማዋቀር በሚረዱ አማራጮችና ከእያንዳንዱ አማራጭ ጋር በሚያያዙ ጥቅሞችና ጉዳዮች ላይ ግንዛቤ ያስጨብጣል።

አውድና ዓላማዎች

አጠቃላይ የገበያ እይታ
ባለድርሻ አካላት
የግዢ ዓላማዎች
አስቻይ ኮባቢዎች

አጠቃላይ የገበያ እይታ

እ.ኤ.አ በመስከረም 1882 ቶማስ ኤዲሰን ከሰልን በመጠቀም 130 ኪሎዎት የሚያመነጭ ማመንጫ በኒው-ዮርክ ከተማ በ257 ፐርል ስትሪት አቋቋመ። ይህ ማመንጫ በመጀመሪያ ለ500 ደንበኞች እና 10,000 አምፖሎች ዳይሬክት ከረንት እንደዚሁም በአቅራቢያው ለሚገኙ ህንጻዎች የሙቀት ኃይል ይሰጥ ነበር። ይህ በዓለም የመጀመሪያው የኃይል ማመንጫ በኢንቬስተር ባለቤትነት የተያዘ የመጀመሪያው የኤሌክትሪክ ተቋምም ነው።

በቀጣዮቹ ሰባ አመታት ከሶቪየት ሶሻሊስታዊ ህብረት ሪፐብሊኮች በስተቀር ኤሌክትሪሲቲን የማመንጫት፣ የማስተላለፍና የማሰራጨት ተግባራት የግል የንግድ ስራዎች ሆኑ። እ.ኤ.አ በ1950 ዓ.ም. ሰሜን አሜሪካና አውሮፓ ኤሌክትሪሲቲን ለዜጎቻቸው ማዳረስ ቻሉ።

ነገር ግን ከሁለተኛው የዓለም ጦርነት በኋላ በመላው አውሮፓ የሚገኙ ሀገሮች የኤሌክትሪክ ዘርፍን ጨምሮ ከፍተኛ ካፒታል የሚጠይቁ ወሳኝ ኢንዱስትሪዎችን ለማልማትና ከሌላ ለመስጠት ወደመንግስት ይዘታ የሚያስገቡ ፖሊሲዎችን አደደቁ። በ1960 ዎቹ አጋማሽ የኤሌክትሪሲቲ ዘርፉን ወደመንግስት ይዘታ ያላዘረች ብቸኛ ምዕራባዊት ሀገር ዩናይትድ ስቴትስ አፍ አሜሪካ ነበረች።

በ1970ዎቹ መጨረሻና በ80ዎቹ መጀመሪያ በርካታ ሀገራት በኤሌክትሪሲቲ ዘርፎቻቸው ላይ ገበያ ተኮር ማሻሻያዎችን ማድረግ ጀመሩ። ብዙ የደቡብ አሜሪካ ሀገራት የኃይል ማመንጫዎችንና የማስተላለፊያና ማሰራጨ አውታሮችን በመነጣጠል ያረጁ ማመንጫዎች በግል ኢንቬስትመንት እንዲታደሱ አልያም በአዲስ እንዲተኩ ፈቀዱ። በኢንቬስተሮች ይዘታ ስር የሚገኙ ገለልተኛ የኃይል አምራቾች አዳዲስ ማመንጫዎችን እንዲገነቡና ለህዝቡ እና አንዳንድ ጊዜም ለተፈቀደላቸው ከፍተኛ ኃይል ፈላጊ ኢንዱስትሪዎች እንዲሸጡ ተፈቀደላቸው። እነዚህ የኃይል

አምራቾች በዋናነት ኃይል ማመንጫዎችን ፋይናንስ እንዲያደርጉ፣ እንዲያለሙ፣ በባለቤትነት እንዲይዙና እንዲያስተዳድሩ የተቋቋሙ ኩባንያዎች ናቸው።

ይህ ሞዴል የግል ኢንቬስትመንትን በመሳብ ረገድ ስኬታማ እንደሆነ በመታሰቡ በ1990ዎቹ አብዛኞቹ የአውሮፓ ሀገራት የኃይል ማመንጫት ዘርፍን ለግል ኢንቬስትመንት ክፍት አደረጉ። ሞዴሉ የኃይል አቅርቦት የአገልግሎት ዋጋ አተማመንን ግልጽና ውጤታማ ማድረጉን ከግምት ውስጥ በማስገባት አውሮፓውያን መንግስታት በዘርፉ ላይ ያላቸውን ቁጥጥር ማላላት ጀመሩ። ይህም ክፍለ አህጉራዊ የኤሌክትሪቲ ገበያዎች እንዲፈጠሩ አደረገ።

እስከ 2017 ዓ.ም. ባለው መረጃ አብዛኞቹ የሰሜን አሜሪካ፣ ደቡብ አሜሪካና አውሮፓ ሀገራት (ቱርክን፣ ዩክሬንንና፣ ሩሲያን ጨምሮ) የቀደመውን ከላይ ወደታች የተሰሩ በመንግስት ቁጥጥር ስር ያሉ የኃይል ማመንጫዎች ሞዴል አስቀርተዋል። ሞዴሉም የኃይል አቅርቦት የዋጋ ተመኖች በፍላጎትና አቅርቦት ላይ ብቻ በሚመሰረቱበትና የኃይል ማመንጫዎችን ፋይናንስ በማድረግ፣ በባለቤትነት በመያዝና በማተዳደር ረገድ ምንም የመንግስት ሚና በሌለበት ሞዴል ተተክቷል።

በኃይል አምራቾችና በሻጮች መካከል ያለውን ግብይት የሚያቀላጥፉ ክፍለ አህጉራዊ ገበያዎችን የሚያስተዳድሩና ለብድር ብቁ የሆኑ ተቋማት መመስረታቸው መንግስታት የረጅም ጊዜ የኃይል አቅርቦት ግዢ ውስጥ የመግባታቸውን አስፈላጊነት አስቀርቶታል። የመንግስታት ሚና በዋናነት የገበያ ፖሊሲዎችን በመቅረጽ፣ የማስተላለፊያ አውታሮችን በከፊል በባለቤትነት በመያዝና፣ በተወሰኑ ተጠቃሚዎች ላይ የሚኖረውን ዋጋ በመቆጣጠር የተወሰነ ነው።

ማሻሻያዎችና በኃይል አቅርቦት ላይ የግል ኢንቬስትመንት በታዳጊ ሀገራት

መንግስታት የሲስተሞችን ማስፋፊያ በገንዘብ መደገፍ አዳጋች እየሆነባቸው ሲመጣ የግል ሴክተሩን ተሳታፊ የሚያደርጉ የኃይል አቅርቦት ማሻሻያዎች ይደረጋሉ።

ማሻሻያዎች የተጀመሩት በኢንዱስትሪ ባደጉ ሀገራት ሲሆን ምክንያቱ ደግሞ የኢኮኖሚ ውጤታማነት ችግሮችን ለመቅረፍ (ማለትም የዋጋ ተመኖችን ዝቅ ለማድረግ) ነው። በታዳጊ ሀገራት ተመሳሳይ ማሻሻያዎች ደካማ የፋይናንስና የቴክኒክ አፈጻጸምን ለመቅረፍ ተጀምረው የነበረ ሲሆን በአንዳንድ አካባቢዎች በቂ የማስተዳደሪያ ገቢን ለማግኘት ሲባል የዋጋ ተመን ጭማሪን አስከትለዋል።

ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት ሰፊ የማሻሻያ ጥረቶች የነበሩ ቢሆንም አንዳቸውም ግን ቀድመው ማሻሻያዎቹን የተገቡ ለኢንዱስትሪ ያደጉ ሀገራት ላይ የታዩት ዓይነት የተነጣጠሉ የኃይል አቅርቦት ገበያዎችን ማምጣት አልቻሉም። በአንጻሩ ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት የሚገኙ በርካታ የኃይል አቅርቦት ገበያዎች አዲስ አይነት ቅይጥ የማሻሻያ ሞዴል

ይታይባቸዋል። ሞዴሉም በዋናነት ከላይ ወደታች በተሳሰሩ አውታሮች ላይ የተመሰረተ ሲሆን እየጨመረ የመጣውን የኃይል አቅርቦት ክፍተት ለመሸፈን እንዲያስችል የግሉ ዘርፍ ተሳትፎ በተወሰነ መልኩ የፋይናንስ መዋጮ በማድረግ ላይ የተገደበ ነው።

ቀደም ብሎ መንግስታት ሙሉ በሙሉ የኃይል አቅርቦት ፍላጎቶችን መሸፈን ስለሚከብዳቸው መሰረታዊ የህዝብ አገልግሎቶች በኃይል አቅርቦት ላይ የሚደግ ኢንቬስትመንት ዋነኛ ምንጮች ነበሩ። ከዚህም በተጨማሪ በርካታ የመነጨውን ኃይል በቀጥታ ገዝተው ለማሰራጨት ውል የሚገቡ አካላት ለኢንቬስትመንት ብቁ የሆነ የብድር ምዘና ደረጃ ስለሌላቸው በቂ ብድር በተመጣጣኝ ወለድ ማግኘት አይችሉም። የልማት የገንዘብ ተቋማትን ጨምሮ ከላጋሾች የሚገኘው ገንዘብ የገንዘብ ክፍተቱን በከፊል ብቻ መሸፈን የሚችል ነው። ለምሳሌ በአፍሪካ አሁን ላይ በጣም እያደገ ያለው የፋይናንስ ምንጭ በኃይል ማመንጨት ላይ የሚደረጉ የግል ኢንቬስትመንቶች እና ከቻይና የሚገኝ ገንዘብ ነው። የኃይል ማመንጨት አቅምን ለማሳደግ እንዲቻል የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነትም እንደአማራጭ እየታየ ይገኛል።

ገለልተኛ የኃይል አመንጫዎች ቀደም ብሎ መዋለ ነዋይ የሚያፈሱት በተርማልና በኃይድሮ ፓወር ፕሮጀክቶች ላይ ነበር። የታዳሽ ኃይል ቴክኖሎጂዎች አሁን በዓለማዊ የኤነርጂ ዘርፍ ላይ ከፍተኛ የሚባል ሚና እየተጫወቱ ሲሆን ወደፊትም ይህ ሚናቸው ይቀጥላል። አሁን ላይ ከኃይል መረብ (ግሪድ) ውጪ በሆኑ፣ በአነስተኛ የኃይል መረቦችና፣ ባልተማከለ የኃይል ማመንጨት ላይ ከፍተኛ የሚባል ፍላጎት ይታያል።

የገለልተኛ ኃይል አመንጫዎች (በአጠቃላይም የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት) አንዱ ጥቅም መንግስት በግሉ ዘርፍ ውስጥ ያሉ ጥንካሬዎችን እየተጠቀመ የህዝብ ሀብቶች እንዲለሙና ለህዝብ ጥቅም እንዲውሉ ማድረግ ማስቻላቸው ነው። የገለልተኛ ኃይል አመንጫዎች ፕሮግራሞችም መንግስታት የማይነጥፍ ሀብትና ጊዜ እንደሌላቸውና አንዳንዴም በቂ ገንዘብና የሰው ኃይል ላይኖራቸው እንደሚችል የሚያሳዩ ናቸው።

ባለድርሻ አካላት

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ውስብስብና በመንግስት መዋቅር ውስጥ የውሳኔ አሰጣጥን ቅንጅት የሚጠይቁ ናቸው። መንግስታት የሁሉንም ባለድርሻ አካላት ሚናዎች የሚለዩ መመሪያዎችና የአሰራር ቅደም ተከተሎችን ማዘጋጀት አለባቸው። ስኬታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ትግበራ እውን የሚሆነው ጊዜውን የጠበቀና ውጤታማ የፕሮጀክት ግዢ ሲኖርና ባለድርሻ አካላትም በሂደቱ ውስጥ እንደሚወስዱት ሚና ተጠያቂነት ሲኖርባቸው ነው።

የባለድርሻ አካላት አጠቃላይ እይታ

እንደየሀገሩ አውድ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ውስጥ በርካታ ባለድርሻ አካላት ይኖራሉ። ያሏቸው ሚናዎችና ኃላፊነቶች ፈቃድ መስጠትን፣ ትግበራንና ስራዎች የህግና የቁጥጥር ማእቀፎችን ጠብቀው እንዲሰሩ ማድረግን ያጠቃልላሉ። በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ የዋና ዋና ባለድርሻ አካላት ሚናዎች ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል።

ለፕሮጀክቱ ይሁንታ ማግኘትና ለስኬቱ ሁሉንም ማስተባበር

ፕሮጀክቱ በሁሉም ዘንድ ይሁንታን ማግኘትና ትብብሮች/ትስስሮች መፈጠራቸው ለፕሮጀክቱ ትግበራ ስኬት ወሳኝ ነው። የባለድርሻ አካላት የተሳትፎ ወሰን የሚለያይ ቢሆንም ሁሉም እርከኖች መጓተቶችን፣ ማነቆዎችንና፣ የፕሮጀክት መሰረዝን ለማስወገድ ጠቃሚ ናቸው።

ግዢውን የሚፈጽመው አካል ቀደም ብሎ እያንዳንዱ ባለድርሻ አካል ምን እንደሚያስፈልገው መለየት አለበት። ይህም የማመልከቻ እና የማቅረቢያ ጊዜን የሚወስን ሲሆን ፈቃዶችን ለማግኘት ሂደቱ የሚፈጀውንም ጊዜ ይወስናል።

ባለድርሻ አካላትን የማማከር ምሳሌ

የካርቦን ልቀትን ለመቀነስ ያለውን ዓላማ ለማሳካት የአንድ ሀገር መንግስት ከፀሐይ ኃይል ማመንጫ አውታሮችን ለመገንባት ያለውን ፍላጎት በመግለጽ ግዢውን ለሚፈጽመው አካል ፕሮጀክቱን እንዲያለማ ኃላፊነቱን ሰጠው። ግዢ ፈጻሚው አካልም መንግስትን፣ ህዝቡንና የግል ሴክተርን ከመሬት፣ ከሀብት ጥራትና ከኃይል አቅርቦት ወጪ ጋር በተገናኙ ጉዳዮች ላይ አቀራረብ አወያየ። በእቅድ ዝግጅትና በማስተባበር ወቅትም ግዢ ፈጻሚው አካል በአዲሱ ፕሮጀክት የሚመነጨው ኃይል የዋጋ ተመን ከነባሩና በናፍጣ ጀነሬተር ከሚያመነጨው ኃይል የአገልግሎት ተመን በላይ እንደሚሆን ተመለከተ። በተጨማሪ ዙር ውይይቶች መንግስት የአገልግሎት ተመን ልዩነቱን ለመክፈል ኃላፊነቱን ወሰደ። በውጤቱም የፕሮጀክቱን ተግዳሮቶች ለመለየትና መፍትሄዎችን ለማፈለግም በተደረገ የጋራ መግባባት ግዢ ፈጻሚው አካል ከፀሐይ ኃይል ማመንጫ አውታሮችን ግዢ በስኬት አከናወነ።

የፕብሊክ ዘርፍ ባለድርሻ አካላት

እንደሀገሩ የህግና የቁጥጥር ማእቀፍ በርካታ ባለድርሻ አካላት በግዢው ሂደት ውስጥ አስጣጥቶ አተገባበርና ቁጥጥር ላይ ሊሳተፍ ይችላሉ። ከዚህ በታች የሚገኘው ሰንጠረዥ ቁልፍ የመንግስት ባለድርሻ አካላትንና ያላቸውን ሚና ያሳያል፡

:

ቁልፍ የፕብሊክ ዘርፍ ባለድርሻ አካላት		ፈጠራ	መተግበር	ደንብ ማክበር	ትኩረት ሚናዎች
ህግ አውጪው አካል	ፓርላማ	✓			ህጎችንና ስምምነቶችን ማጽደቅ
መንግስት	ርእሰ ብሄር/ ካቢኔ ¹	✓			
	ጠቅላይ አቃቤ ህግ ²	✓			
	የገንዘብ ሚኒስትር	✓			
	የኃይል አቅርቦት የሚመለከተው ሚኒስትር መስሪያ ቤት	✓			ግዢ ፈጻሚ አካል ³
	የመሬት ጉዳይ የሚመለከተው ሚኒስትር መስሪያ ቤት				
	የአካባቢ ጉዳዮች የሚመለከተው ሚኒስትር መስሪያ ቤት	✓			አካባቢያዊና ህብረተሰባዊ ቦታዎችን የማጥራት/የማስለቀቅ ስራዎች
	የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር		✓		የሁለትዮሽ የኢንቬስትመንት ውሎች
	የስራ እድል/ቅጥር የሚመለከተው ሚኒስትር መስሪያ ቤት	✓		✓	የአካባቢው ማህበረሰብ ተጠቃሚነትን ግምት ውስጥ ማስገባት (ለአካባቢው ማህበረሰብ ስራ እድል መፍጠር፣ የአካባቢው ነዋሪ ሰራተኞች)
	ሌሎች ለምሳሌ የውኃ ሀብት የሚመለከተው ሚኒስትር መስሪያ ቤት (ለሃይድሮ ፕሮጀክቶች ፈቃድ ለማግኘት)	✓		✓	እንደአስፈላጊነቱ ፈቃዶችን መስጠት
ኤጀንሲዎች	ማእከላዊ ገዢ		✓		የመንጭውን ኃይል ለመግዛት ውል መግባት
	የኤሌክትሪኪቲ ተቆጣጣሪ	✓		✓	በአንዳንድ ሀገሮች ግዢ ፈጻሚ አካል ሊሆን ይችላል
	የፕብሊክ ግዢ ባለስልጣን	✓			በበላይነት መቆጣጠርና ማጽደቅ፣ የግዢ ህጎች ከተጣሱ ደግሞ ውሎችን መሰረዝ
	የመንግስትና የግል አጋርነት ዩኒት	✓	✓		
	የገቢዎች ባለስልጣን			✓	የጉምሩክ ስነስርዓቶች፣ ከቀረጥ ነጻ ፈቃዶች፣ ሌሎች ፈቃዶች
	ኢንቬስትመንት ማበረታቻ ኤጀንሲ				የገንዘብ ማትጊያዎች፣ ማስተዋወቅና ገበያ መፈለግ

	ሌሎች				እንዳስፈለገንቱ ፈቃዶችን መስጠት
የመሬት ባለቤቶች	መንግስታት				በታ መምራት/ሊዝ/ሌሎችን መሬት የመጠቀም መብቶች መፍቀድ
	የአካባቢ መስተዳድሮች				በታ መምራት/ሊዝ/ሌሎችን መሬት የመጠቀም መብቶች መፍቀድ
	የሳይቱ አካባቢ ማህበረሰብ				በታ መምራት/ሊዝ/ሌሎችን መሬት የመጠቀም መብቶች መፍቀድ
	የግል የመሬት ባለቤቶች				በታ መምራት/ሊዝ/ሌሎችን መሬት የመጠቀም መብቶች መፍቀድ

¹ በአንዳንድ ሀገራት እንደ ግዢው/ፕሮጀክቱ ግዢው ወይም እንደ ፕሮጀክቱ ስትራቴጂካዊ ጠቀሜታ ፈቃድ በከፍተኛው የስልጣን አካል ሊሰጥ ይችላል።

² ወይንም በተገቢው የህግ አካል ህጋዊነቱ፣ አግባብነቱና ህገመንግስታዊነቱ ተረጋግጦ ፈቃድ ሊሰጥ ይችላል።

³ ለዚህ ሰንጠረዥ ሲባል የኃይል አቅርቦት የሚመለከተው የሚኒስቴር መስሪያቤት ግዢ ፈጻሚው አካል ተደርጎ ተቀምጧል። ነገርግን ግዢ ፈጻሚው ማንኛውም የግዢ ሂደቶችን እንዲያካሂድ ስልጣን የተሰጠው አካል ወይንም ኤጀንሲ ሊሆን ይችላል።

⁴ አንዳንድ ሀገራት ራሱን የቻለ የመንግስትና የግል አጋርነት ዩኒት አላቸው። አንዳንድ ጊዜ ለብቻው የተቋቋመ አካል ይሆንና በመንግስትና በግል አጋርነት የሚፈጸሙ ግዢዎችን የማቀላጠፍና የመቆጣጠር የተለያዩ ኃላፊነቶች ይኖሩታል።

ሌሎች ተሳታፊ አካላት

አልሚዎች: - የሀገር ውስጥ ወይም የውጭ ሊሆኑ ይችላሉ። ኢንቬስተሮች ወይም ስፖንሰሮች የሚባሉ ሲሆን ጊዜያቸውንና ካፒታላቸውን በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ላይ ያውላሉ። አልሚዎች ንግድ ባንኮችና የብድር ተቋማት ከመሳሰሉ የፋይናንስ ምንጮች ጋር ግንኙነት ሊኖራቸው ይችላል።

የሁለትዮሽ ወይም ዓለምአቀፍ የትብብር ባለድርሻ አካላት: - የልማት ገንዘብ ተቋማትን የሚያካትት ሲሆን እነዚህም በተለያዩ ጊዜያት የሚመለከታቸውን የሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች በመጎብኘት ምክሮችን፣ ብድሮችን፣ ዋስትናዎችንና የብድር ማሻሻያ መንገዶችን ያቀርባሉ። የልማት ገንዘብ ተቋማት የግብይት ወይም የፋይናንስ የምክር አገልግሎቶችን ለብሄራዊና ከዚያ በታች ላሉ የመንግስት አካላት ሊያቀርቡ ይችላሉ። የሁለትዮሽ ወይም ዓለምአቀፍ የትብብር ባለድርሻ አካላት ግዢ ፈጻሚ አካላትን ወይም መንግስታትን ስኬታማ ግዢዎችን በማቀድ ረገድ ሊያግዙ ይችላሉ። በግዢ ወቅትም ሆነ ድህረ ግዢ እገዛዎችን ሊሰጡ ይችላሉ።

ለጋሽ ሀገራትና ኤጀንሲዎች: - የምክር አገልግሎትን ጨምሮ የልማት ፕሮጀክት ዝግጅቱን ወጪ በከፊል የሚሸፍኑ የፕሮጀክት ዝግጅት ፋሲሊቲዎችን ሊያቋቁሙ ይችላሉ።

የሲቪል ማህበረሰብ ተቋማት: - የሸማቾችና የዜጎች ጥቅሞችና ፍላጎቶች ግምት ውስጥ እንዲገቡና ከሌሎች እንዲሰጡ ለማድረግ የሸማቾች ማህበራትና ሌሎችም ያገባናል የሚሉ ቡድኖች የመንግስትና የግል ዘርፍ ተዋንያንን ያሳትፋሉ።

ደንበኞች:- የመኖሪያ ቤት፣ የንግድ፣ የኢንዱስትሪ ተጠቃሚዎችና ኤሌክትሪሲቲ ገዢዎችን ያካትታል።

የግዢ ግቦች

ውጤታማ የግዢ ፖሊሲ የፖሊሲ አውጭዎች የተወሰኑ ግቦችን እንዲያሳኩ የሚያስችል ማእቀፍ ይሰጣል። ለምሳሌ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ፖሊሲ ውስጥ በግዢ ሂደቱ ቀረጻ እና ትግበራ ላይ ተጽእኖ የሚኖራቸው የተለያዩ አማራጮች ግምት ውስጥ ሊገቡ ይችላሉ። ወጥነት ያለው የግዢ ፖሊሲ እንዲኖር ሁሉም በግዢው ሂደት የውሳኔ አሰጣጥና ቁጥጥር ላይ የሚሳተፉ ባለድርሻ አካላት ተመሳሳይ ግቦችን ሊጋሩ ይገባል። እንዲሁ ዓይነት ግቦች ሚዛናዊ ሊሆኑና የኃይል አቅርቦት አቅምን ማሳደግና ምጣኔ ሀብት ማሳደግን የመሳሰሉ የመንግስት ስትራቴጂክ ግቦችን ለማሳካት በሚያስችል መልኩ ቅደም ተከተል ሊኖራቸው ይገባል።

Transparency ግልጽነት

ገለልተኝነትንና በመረጣ ወቅት (ለምሳሌ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች መረጣ) ሁሉም ሂደቶች በዝርዝር እንደተሂደባቸው ለማሳየት እንዲቻል ግልጽነትን ማስፈን የባለድርሻ አካላት ግብ ሊሆን ይችላል። ግዢውን ከሚያከናውነው አካል አንጻር ስናየው የግዢ ሂደቱና አሰራሩ ግልጽ መሆን በሚያገለግለው ህዝብ ተጠያቂ መሆኑን ለማሳየት ይጠቅመዋል።

የግልጽነት መጓደል ወይም የህጎች ወጥነት ባለው መልኩ አለመተግበር አለ የሚል እሳቤ ከተፈጠረ በሂደቱ ትክክለኛነት ላይ ያለ እምነት ሊሸረሸርና የሙስና ውንጀላዎች ወይም የህዝብ ውግዘቶች ሊከተሉ ይችላሉ።

ግልጽነትን የመጨመር ውጥን የታለመውን አገልግሎት በጊዜውና ውጤታማ በሆነ መልኩ መስጠት ወይም ወሳኝ ኢንቨስትመንቶችን ማግኘትን ከመሳሰሉ ሌሎች ግቦች ጋር በተቃራኒ ሊቆም ይችላል። ግልጽነትን ማስፈን ተጨማሪ አሰራሮችን፣ ተቆጣጣሪ አካላትን እና የሪፖርት ሂደቶችን ሊስከትል ይችላል። ይሁን እንጂ

ግልጽነት ከተጠያቂነት ጋር ሊደባለቅ አይገባውም። ከተጠያቂነት ጋር የተያያዙ አካሄዶች ግልጽነትን ማስፈን ላይ መሰናክል ሊሆኑ አይገባም።

Expediency

ፍጥነት

በዓለም ዙሪያ ባሉ መንግስታት ላይ ከሚነሱ ወቅሳዎች መካከል አንዱ መንግስታት በአብዛኛው ቀርፋፋና በቢሮክራሲ የተተበተቡ በመሆናቸው የኃይል አቅርቦት ግዢዎችን በወቅቱ መፈጸም ይከብዳቸዋል የሚል ነው። እነዚህን ወቅሳዎች የሚሰነዘሩ አካላት ብዙ ጊዜ መንግስታት ቁጥራቸው አነስ ያሉ ህጎችንና የውሳኔ አሰጣጥ ተዋረዶችን በመጠቀም የፕሮጀክቶችን ግዢና ትግብራ በፍጥነት ማካሄድ እንደሚችሉ የንግድ ተቋማት ዓይነት አሰራር መከተል አለባቸው ይላሉ። ይሁን እንጂ የመንግስት ኃላፊዎች የህዝብ ገንዘብን የሚያስተዳድሩ እንደመሆናቸው መጠን ከፍ ያሉ ምርመራዎችና ቁጥጥሮች አሉባቸው። ኃይል የማመንጨት አቅምን ከማሳደግ ጋር ተያይዞ ረጅም የእቅድና የትግብራ ጊዜ በመኖሩ መንግስታት በግልጽነትና በፍጥነት መካከል ትክክለኛውን ሚዛን መጠበቅ አለባቸው። ይህም በምርጫ ወቅቶች የሚነሱባቸውን የኃይል አቅርቦትን የማሳደግ ጥያቄዎች ለመመለስ ያስችላቸዋል።

Efficiency

ውጤታማነት

በመንግስት ግዢ አውድ ውጤታማነት ማለት የመንግስት ግዢን ፍትሃዊና ግልጽ በሆነ መንገድ ማከናወን፣ ጨረታዎችን ጊዜውን ጠብቆ ማውጣትና በተቻለ መጠን ለሂደቱ አነስተኛ ሃብትን መጠቀም መቻል ነው። የግዢ ስርዓት ዓላማ መንግስት የሚያስፈልገውን ነገር በሚያስፈልገው ጊዜና የህዝቡን ጥቅም ባስጠበቀ መልኩ እንዲገዛ ማስቻል ነው። የሂደቶችንና የውሳኔ ሰንሰለቶችን ቁጥር በመቀነስ ውጤታማነትን ማረጋገጥና ግዢው የሚወስደውን ጊዜ ማሳጥር ይቻላል። ይህም ደግሞ ሂሳቦች የሚዘገቡትን ጊዜ ያሳጥራል። ይሁን እንጂ ግልጽነትን ለመጨመር ውጤታማነትና ፍጥነት በጥንቃቄ ሚዛን እንዲጠብቁ ማድረግ ይገባል።

የአሰራር መለ። መንግስት የግዢ ሂደቱን ሲያዋቅር ተጠያቂነትን ለማስፈን ድርብርብ የውሳኔ አሰጣጥ እርከኖችን ከማብዛት ይልቅ ድህረ-ግዢ አዲቶችን ማካተት ይችላል። ከአዲቶቹ የሚገኙ ግኝቶች/አጠራጣሪ ነገሮች በሚቀጥለው የግዢ ዙር ላይ እንዲታረሙ ማድረግ ይቻላል።

Affordability

የወጪ ተመጣጣኝነት

መንግስታት በአጠቃላይ ወሳኝ መሰረተ ልማቶችን ሲገዙ ለህዝብ ጥቅም እንዲወሉ ነው። መንግስታት የመሰረተ ልማቱን ወጪና ገንዘቡ እንዴት እንደሚገኝ ማጤን አለባቸው። ኃይል ማመንጫዎች ከፍተኛ ወጪን የሚጠይቁ መሰረተ ልማቶች ናቸው። ከማይመችና በሂደት ከሚመራ የግዢ አካሄድ ጋር የተያያዙ ረጃጅም የፕሮጀክት ጊዜዎች የፕሮጀክት ልማቱን ወጪ ሊጨምሩ ይችላሉ።

ለኃይል ማመንጫዎች ግንባታ የሚወጣው ወጪ የመነጨው ኃይል ተጠቃሚ በሚከፍለው ክፍያ የሚሸፈን በመሆኑ ውሳኔ ሰጪዎች በኃይል ማመንጫቱ ሰንሰለት ላይ ያሉ በርካታ ፍላጎቶችን ሚዛን መጠበቅ አለባቸው። እነዚህም፡-

- ኢንቬስተሮች የሚጠብቁት ገቢ፤
- የመነጨውን ኃይል ለመግዛት ለተዋዋለው አካል ዋጋው ተመጣጣኝ እንዲሆን ማድረግና ለቀረበው ኃይል ክፍያ የሚፈጽምበት በቂ ገንዘብ የሚኖርበትን ሁኔታ ማመቻቸት፤
- መንግስት ከግሉ ዘርፍ በመግዛት የኃይል ማመንጫት አቅሙን ለማሳደግ ሲመርጥ ለሚከፍለው ገንዘብ በቂ እሴት ማግኘት አለበት፤
- የመነጨውን ኃይል ለመግዛትና ለተጠቃሚው ለመሸጥ የተዋዋለው አካል ለኃይል ማመንጫት የወጣውን ወጪ ከተጠቃሚው በሚሰበሰበው ገንዘብ እንዲሸፍን ማስቻል፤
- ለተጠቃሚው ተመጣጣኝ የዋጋ ተመን ማቅረብ፤

እነዚህን ፍላጎቶች ማጣጣም ቀላል ስራ አይደለም። ዋናው የኤሌክትሪሲቲ ተቆጣጣሪ አካላት ስራም በዚህ ላይ ያጠነጠነ ነው።

Security of Supply

የአቅርቦት አስተማማኝነት

የኃይል ማመንጫት አቅምን ለመግዛት በሚደረገው ጥረት ተፎካካሪ ግቦች ሆነው የሚቀርቡት መንግስታት በኃይል አቅርቦት ራስን ለመቻል ያላቸው ፍላጎትና በቂ ኃይልን ለዜጎች ማቅረብ መቻል ናቸው። ሁለቱንም በአጭር ጊዜ ውስጥ

ማሳካት የሚያስኬድ ላይሆን ይችላል። ለመሰረተ ልማት ግንባታ በሚውለው የገንዘብ መጠን፣ በኃይል መረቡ (ግራዲ) ሁኔታና፣ ባለው የሀብት መጠንም የሚወሰን ይሆናል። በተፈጥሮ አደጋዎች፣ በአሸባሪዎች ጥቃት፣ በአየር ንብረት ወይም በአቅርቦቶች ዋጋ መለዋወጥ ምክንያት ከሚፈጠር የኃይል አቅርቦት ቀውስ ራሳቸውን ለመጠበቅ መንግስታት በተቻላቸው መጠን የኃይል ማመንጫ መንገዶችን ማሰባጠር አለባቸው። ከዚህም በተጨማሪ ከውጭ የሚቃጠ የፖለቲካ ጣልቃ ገብነትን ለመከላከል መንግስታት በሀገር ውስጥ የሚመረተውንና ከውጭ የሚገባውን የኃይል አቅርቦት ምጣኔ ማስተካከልን ሊያጤኑ ይችላሉ። ከውጭ ማስገባት የሚያስፈልግ ከሆነ ኃይል ከውጭ የሚገባቸውን አማራጮች ማሰባጠርና ከአንድ በላይ ከሆኑ ጎረቤቶች ጋር ስምምነቶችን ማድረግ እንደዚሁም ክፍለ አህጉራዊ የኃይል አማራጮችን መጠቀም ግምት ውስጥ መግባት አለባቸው።

በበርካታ በማደግ ላይ ያሉ ኢኮኖሚዎች የአቅርቦቶች እድገትና የፍላጎቶች እድገት ከፍተኛ መራራቅ ይታይባቸዋል። መንግስታት የአቅርቦትና የፍላጎት ሚዛኑን በመመልከት በእቅድ ሂደት ላይ ተጠባባቂ አቅምን ጨምሮ አቅርቦት ፍላጎትን በሚያሟላ መጠን መገኘቱን ማረጋገጥ ይጠበቅባቸዋል።

የኃይል አቅርቦት ግዢ ሂደቶች አስተማማኝነትንና በበቂ መጠን መገኘትን በሚያሳካ መልኩ መቃኘት አለባቸው። ሁለቱን ለማመጣጠን ሲባል የሚወሰድ ውሳኔ መኖሩም ግምት ውስጥ መግባት አለበት። ይህም መንግስታት ከኃይል አቅርቦት ጥገኝነት እንዲለቀቁና አስተማማኝ አቅርቦት እንዲኖር አስፈላጊ ነው።

የኃይል አቅርቦት ተደራሽነት

በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች የሚመነጨው ኃይል አስተማማኝና ተመጣጣኝ ብቻ ሳይሆን ተደራሽም መሆን አለበት። በብዙ ሀገራት በገጠር የሚኖሩ ማህበረሰቦች ከኃይል መረቡ ጋር መገናኘት ባለመቻላቸው ምክንያት የኤሌክትሪክ ኃይል ተጠቃሚዎች አይደሉም። ኃይልን ተደራሽ ማድረግ የመንግስት ተቃዋሚ ኃላፊነት ነው። አዳዲስ አነስተኛ የኃይል ማመንጫዎችን አገልግሎቱ ባልተዳረሰባቸው የኃይል መረቡ አካባቢዎች መስራት በአካባቢዎቹ የኃይል መረብ ማስፋፋትን አዋጪ ሊያደርገው ይችላል። ያልተማከሉ የኃይል አማራጮች ከኃይል መረቡ ወጣ ብለው ለሚገኙ ቤቶችና ትናንሽ ንግዶች የሚደርሰውን የኃይል አቅርቦት አስተማማኝነት ለማሻሻል መንገድ ሊከፍቱ ይችላሉ። የኃይል አቅርቦት ተደራሽነትን የማሳደግ ግብ ከኃይል መረቡ ጋር በሚገናኝ ኃይል ተጠቃሚ ያልሆኑ ማህበረሰቦችን ተጠቃሚ በማድረግ አካታች የምጣኔ ሀብት እድገትን ለማስፈን አስተዋጽኦ ሊኖረው ይችላል። አካታች የምጣኔ ሀብት እድገት ደግሞ ድህነትን ለመቀነስና ብልጽግናን ለማምጣት ብቸኛው መንገድ ነው።

የምጣኔ ሀብት እድገት

በርካታ የታዳጊ ሀገራት መንግስታት ሁሉም የግዢ ሂደቶች የሀገሩን የምጣኔ ሀብት በፈጠራና በስራ እድል ማገዝ እንዳለባቸው ያምናሉ። የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ጥያቄዎች የማህበረሰብ ፍትሃዊ የሀብት ባለቤትነት፣ ለብድር ፋይናንሲንግ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ማሟላትን፣ የስራ እድሎችንና በአካባቢው ምርቶችን ማምረትን ያጠቃልላሉ።

በእቅድ ወቅት እውን ሊሆኑ የሚችሉና ተመጣጣኝ የማህበረሰብ ተጠቃሚነትና እና ፋይናንሲንግ አማራጮች ከግምት ውስጥ መግባት አለባቸው። በተጨማሪም ግዢውን የሚፈጽመው አካል የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ፍላጎትንና (መጠኑንም) በተመለከተ የሚያስተላልፋቸው ውሳኔዎች በስራ ላይ ባሉ ባሉ የንግድ ውሎችና ዓለምአቀፍ የፋይናንስ አቅርቦት ከማግኘት አንጻር የሚያስከትሉትን ተጽእኖ መረዳት አለበት። በሀገር ውስጥና በዓለምአቀፍ ደረጃ ያሉ የገበያ ሁኔታዎችን ማወቅ መንግስታትን ምን ዓይነት አማራጮች እንዳሉና የተሻለው የግዢ መንገድ የትኛው እንደሆነ ለመወሰን ይረዳቸዋል።

አስቻይ ከባቢዎች

መግቢያ

አስቻይ ከባቢዎች የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ ስኬታማነት ለማረጋገጥ ወሳኝ ናቸው። መንግስት ገበያው ለግል የኃይል አቅርቦት ግዢ ምን ያህል የሚስብ እንደሆነ ለመረዳት ያለውን አስቻይ ከባቢ መፈተሽ አለበት።

መንግስት አስቻይ ከባቢን ለማሻሻል አዎንታዊ እርምጃዎች ሊወስድባቸው የሚችሉ አራት ጉዳዮች አሉ፡ -

- የኃይል አቅርቦት ዘርፍን ለማልማት ፖለቲካዊ ይሁንታ
- የኃይል ተደራሽነትና የገበያ ፖሊሲ
- የህግና/የቁጥጥር ማእቀፍ
- ተቋማዊ አቅም

ለኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ የሚሆኑ አስቻይ ከባቢዎችን ለማሻሻል የግድ ስር ነቀል የኃይል ዘርፍ ማሻሻያ ወይም ሰፊ የምጣኔ ሀብት ማሻሻያ እንደሚያስፈልግ መረዳት ያስፈልጋል። በርካታ አዳጊ ኢኮኖሚዎች በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ዙሪያ የተመረጡ ማሻሻያዎችን በማድረግ የኢንቬስትመንትና የገበያ እድገትን አሳክተዋል። የግዢ ማሻሻያዎች ሰፊ ካሉ ሌሎች የማሻሻያ ጥረቶች ጋር አብረው የሚሄዱ እስከሆነ ድረስ መንግስታት ስኬታማ የግዢ ውጤትን ለማግኘት የሚከተሉትን አመልካቾች ማጤን ይገባቸዋል፡ -

- የተረጋጉ የማክሮ ኢኮኖሚ ፖሊሲዎች፤
- ውሎች በጊዜውን በወጥነት እንዲከበሩ የሚያስገድድ የፍትህ ስርዓት፤
- መልካም የብድር ክፍያ ታሪክ እና ለኢንቬስትመንት በቂ የሆነ የብድር ከፋይነት ደረጃ፤
- ከግል ኢንቬስትመንት ጋር የተያያዘ ቀደም ያለ ልምድ፤

ከዚህ በታች ያሉት የሰነዱ ክፍሎች አስቻይ ከባቢን ለማሳለጥ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን በአጭሩ ይገልጻሉ። እነዚህ ሁኔታዎች የተሳሰሩ ሲሆኑ በተናጠል ሳይሆን በጋራ ቢሰራባቸው የበለጠ መልካም ይሆናል። መንግስት በኢንቬስትመንት ውጤታማነት ላይ የእነዚህን ሁኔታዎች ተጽእኖ ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። በተለይም ደግሞ ማሻሻያዎችን እንደአካባቢው ነባራዊ ሁኔታ መተግበር ትልቅ ጠቀሜታ አለው። በአንድ ቦታ የተገኘ ውጤትን ለራስም ለማግኘት በዚያኛው አካባቢ በተደረጉ ማሻሻያዎች ውስጥ ማለፍ እንደሚያስፈልግ መገንዘብ ያስፈልጋል። ያንን አለማድረግ በኃይል አቅርቦት ግዢዎች ላይ እውን ሊሆኑ የማይችሉ ውጤቶችን ለማቀድ ይዳርጋል።

Political Will

ፖለቲካዊ ይሁንታ

ያለፖለቲካዊ ይሁንታ ፖሊሲ ከምኞት ዝርዝርነት አይዘልም። የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ውስብስብ በመሆናቸውና የበርካታ ባለድርሻ አካላትን አስተዳደራዊ ቅንጅትና ፈቃድ የሚፈልጉ በመሆናቸው በግዢዎቹ ላይ የፖለቲካ ድጋፍ መኖሩ ወሳኝ ነው። የግዢው ሂደት የተለያዩ የመንግስት እርከኖችን ይሁንታ ማግኘት ስላለበት ለግዢው ስኬታማነት ግዢውን የሚፈጽመው አካል ከፍ ባለ ደረጃ የፖለቲካ ድጋፍ ሊኖረው ይገባል። የግዢ ሂደቱ ማንኛውንም የፖለቲካ ሽግግር ማለፍ እንዲችል መንግስት ከፖለቲካ ፓርቲዎች ጋር የጋራ መግባባት መፍጠር ይኖርበታል።

ከላይ ወደ ታች የሚደረግ ድጋፍና የአጭር ጊዜ የፖለቲካ ማትጊያዎች የግዢ መርሃ ግብሩን በጥሩ ሁኔታ ለመጀመር ያስችላሉ። የግዢ መርሃ ግብሩን በህግ ውስጥ ማካተት የረጅም ጊዜ መረጋጋትና ቁርጠኝነት እንዲኖር ያስችላል። ግዢ ፈጻሚ አካላት ውጤታማ የግዢ ሂደት በሚያበረክተው አስተዋጽኦ ላይ ተመስርተው በፖለቲካው ውስጥ ካሉ የተለያዩ አካላት ድጋፍ ለማግኘት ቢሞክሩ መልካም ይሆናል።

የፖለቲካ ይሁንታ ምሳሌ፡ በደቡብ አፍሪካ ታዳሽ ኃይልን በገለልተኛ አመንጫዎች ለማመንጨት የተደረገ የግዢ ፕሮግራም

ደቡብ አፍሪካ በ1998 ታዳሽ ኃይልን በተመለከተ በፖሊሲ ሰነዶች ላይ የተለጠጡ እቅዶች አስቀምጦ ነበር። ሁለት ክስተቶች ይህ ምኞት እውን ሆኖ ወደግዢ ሂደት እንዲገባ የፖለቲካ ይሁንታን ጠየቁ። አንደኛው ክስተት ከ2008 እስከ 2011 ድረስ በተደጋጋሚ የተከሰቱ አጠቃላይ የመብራት መጥፋቶች የኤነርጂ ዲፓርትመንቱ የግል ዘርፍ የግዢ ስርዓትን እንዲያስጀምር አስገደደው። ኢስኮም የተባለው መንግስታዊ ተቋም ገበያው በዚህ መንገድ መከፈቱን የተቃወመ ቢሆንም ፕሮግራሙ መጀመሩ አልቀረም። ሁለተኛው ክስተት ደቡብ አፍሪካ የ2011 የአዋጅ ንብረት ለውጥ ኮንፍረንስን እንድታስተናግድ በመመረጧ ታዳሽ ኃይልን በተመለከተ ያስመዘገበችውን እድገት ማሳየት ፈለገች። በመሆኑም ታዳሽ ኃይልን በገለልተኛ አመንጫዎች ለማመንጨት የተደረገው የግዢ ፕሮግራም የከፍተኛውን የመንግስት አካል የፖለቲካ ይሁንታ ያገኘ ስለነበረ ሊፈጸም ቻለ።

ፖሊሲ

በአንድ ላይ ተጠርዘው ከሚገኙና በቀላሉ ለህዝብ ተዳራሽ ከሆኑት የህግና ደንብ ሰነዶች በተለየ መልኩ መንግስት በኃይል አቅርቦት ግዢ ላይ ያለው ፖሊሲ በተለያዩ ሰነዶች ላይ የሚገኝና በቀላሉም ህብረተሰቡ ላያገኘው የሚችል ነው። ፡ የፖሊሲ ግቦች የኃይል ተደራሽነትን ማሻሻልን፣ የምጣኔ ሀብት እድገትን፣ የካርቦን ልቀትን መቀነስን፣ ቀጥታ የውጭ ኢንቬስትመንት መሳተፍን፣ ስራ ፈጠራን ማጎልበትን፣ የኃይል አቅርቦት አስተማማኝነትን ማረጋገጥን፣ የኃይል መረቡን ማረጋገጥንና ሀገሪቱን ለኢንዱስትሪ ምቹ ማድረግን ያጠቃልላሉ። የፖሊሲ ሰነዶች በመንግስት በተያዙ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ላይ ብቻ ከመተማመን ይልቅ ከገለልተኛ ኃይል አመንጫዎች የኃይል አቅርቦትን ለመግዛት የተደረሰ ውሳኔን ቢያካትቱ የበለጠ አጋዥ ይሆናል።

በፖሊሲ ሰነዶች ላይ የሚታዩ የሀሳብ መጣረሶች ባለድርሻ አካላትን ግራ ሊያጋቡ ይችላሉ። ለምሳሌ አንድ የፖሊሲ ሰነድ ከሰፊን በመጠቀም የኃይል አቅርቦት አቅምን ስለማሳደግ ቢያወራና ሌላ የፖሊሲ ሰነድ ደግሞ የፎሲል ፊውሎችን

በማስወገድ ታዳሽ የኃይል ምንጮችን ስለማስፋፋት ቢያወራ እንደማለት ነው። ያልተጣጣሙ ፖሊሲዎች ወዳልተጣጣሙ ህጎች ሊያመሩ ይችላሉ። ይህም ለስኬታማ ግዢ ክንውን ተግዳሮትን ይፈጥራል።

የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ፖሊሲ

የኃይል አቅርቦት ግዢ ፖሊሲ በአንድ ሀገር የማህበራዊ-ኢኮኖሚያዊ እድገት ላይ ተጽእኖ ሊኖረው ይችላል። ለምሳሌም አካባቢያዊ ኢንዱስትሪዎችንና የስራ እድሎችን ለማስፋፋት በአካባቢው የሚገኘውን ሃብትና የሰው ኃይል የመጠቀም (የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት) ግብ ላይ ተጽእኖ ሊኖረው ይችላል። የዚህ ዓላማ በአካባቢው ያለው የአገልግሎት ዘርፍ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ አማካኝነት ተጠቃሚ እንዲሆን ለማድረግና የኢኮኖሚ ተጠቃሚ ያልነበሩ ቡድኖችንና የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ ነው።

መንግስት ይህንን የአካባቢ ተጠቃሚነት ፍላጎት ቀስ በቀስ እየከሰመ ከሚሄድ እቅድ ጋር እንዲቆራኝና ከዚያም በኋላ የአካባቢው ኢንዱስትሪ ከዓለምአቀፍ ኢንዱስትሪ ጋር ተወዳዳሪ ሊሆን በሚችልበት መልኩ ለማስኬድ ሊያስብ ይችላል። እቅዱ በጊዜ የተገደበ እና ለኢንዱስትሪዎች የሚውል ፋይናንስን ማቀላጠፍን፣ ጠንካራ የአቅርቦት ሰንሰለትና የሰለጠነ የሰው ኃይል ግንባታን የሚያጠቃልል ሊሆን ይችላል። ሌላው በአካባቢ ተጠቃሚነት ላይ ሊኖር የሚችለው ስጋት ከዓለምአቀፍ የንግድ ስምምነቶች ጋር የተያያዘ የህግ ጥያቄ ሊሆን ይችላል።

የፖሊሲ ትግበራ ጊዜን መወሰን

የፖሊሲ ግልጽነትን የሚፈልገው ሌላው ዘርፍ ከግዢ አካሄድ መለዋወጥ ጋር የተገናኘ ነው። ለምሳሌ በርካታ በተቆጣጣሪዎች ፈቃድ የተሰጣቸውና በሂደት ላይ ያሉ ፕሮጀክቶች ባሉበት ሁኔታ የግዢ አካሄድን ከቀጥታ ድርድር ውድድር ላይ ወደተመሰረተ አካሄድ መቀየር የአካሄድ ለውጥ ነው። መሰል ፕሮጀክቶችን ከግምት ውስጥ ማስገባትና በግልጽ የተደረገውን ለውጥ ማስረዳት ለኢንቨስተሮች ምችትን የሚሰጥ ይሆናል።

የሚታደስ የስራ ዝርዝር (ፖርትፎሊዮ) ስታንዳርዶች ምሳሌ

የሚታደሱ የስራ ዝርዝር ስታንዳርዶች ኃይል ማምረቻዎች ከሚያመርቱት ኃይል ውስጥ የታዳሽ ኃይል ድርሻ ምን ያህል መሆን እንዳለበት የሚገልጹ ፖሊሲዎች ናቸው። ይህ አካሄድ ቺሊና ሜክሲኮን በመሳሰሉ ሀገራት የታዳሽ ኃይል አቅርቦት እንዲስፋፋ አድርጓል። ፖሊሲው የሚነደፈው በተጠቃሚው ላይ የሚኖርን የአገልግሎት ዋጋ ተመን ግምት ውስጥ ባስገባ መልኩ የተወሰነ ቴክኖሎጂን ወይም ትግበራን እንዲስፋፋ ለማድረግ ነው። የወጣውን ደንብ ለማሟላት ኃይል ማምረቻዎች የራሳቸውን የታዳሽ ኃይል ማምረቻ ማቋቋም፣ ሌሎች የግል አምራቾች ያመረቱትን መግዛት፣ ከተለያዩ ሌሎች ማመንጫዎች መግዛት ወይም እነዚህን አካሄዶች እየቀላቀሉ መጠቀም ይችላሉ። የኃይል ማመንጫዎች ግዢ ሂደት በፖሊሲና በህግ ማእቀፎች ውስጥ የሚካተት ሲሆን አንዳንድ ጊዜ በተቆጣጣሪው አካል በአስገዳጅነት ሊቀመጡ ይችላሉ። እንደዚህ ዓይነት ፖሊሲ በትክክል የሚሰራው በጎለበተ እና በደንብ ቁጥጥር በሚደረግበት የኤሌክትሪክ ኃይል ገበያ ውስጥ ነው።

የሚታደስ የስራ ዝርዝር ስታንዳርድ ፖሊሲዎች በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ላይ ምን ያህል አስተዋጽኦ እንዳላቸው ጥሩ ማሳያ ነው። ለምሳሌ በቺሊ የኃይል ማመንጫዎች ከሚያመነጩት ኃይል 5% ከታዳሽ የኃይል ምንጭ እንዲያመነጩ ይጠበቅባቸዋል። ከዚያም በየዓመቱ በ 1% በመጨመር እ.ኤ.አ በ2021 12% እንዲደርሱ ከዚያም በየዓመቱ 1.5% እየጨመሩ በ2025 ከታዳሽ የኃይል ምንጭ የሚያመነጩትን ኃይል በአጠቃላይ ከሚያመነጩት ኃይል 20% እንዲያደርሱ ይጠበቅባቸዋል።

ሜክሲኮ ደግሞ ተመሳሳይ የታዳሽ ኃይል ማመንጫት ግዴታዎችን በማስቀመጥ በ2018 ጥቅም ላይ ከሚውለው የኃይል አቅርቦት 5% የሚሆነው ከንጹህ የኃይል ምንጮች የተገኘ እንዲሆን የንጹህ ኃይል አቅርቦት ሰርተፍኬትን ጥቅም ላይ አውላለች።

Legal/Regulatory

ህግ

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ የህግ ማእቀፍ ማለት የግዢ አካሄዶችንና የኃይል አቅርቦት ገበያውን በቀጥታ የሚነኩ ህጎችና ደንቦች ማለት ነው። የህግ ማእቀፍ ውስብስቡን የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ለመቆጣጠር የሚያስችሉ የአካሄድ፣ የንግድና፣ የቴክኒካዊ ደንቦች ቅልቅል ነው።

በትክክል እንዲቀናጅ ከተደረገ የህግ ማእቀፍ ኢንቬስትመንትን ለማመቻቸት፣ የክፍያዎችን የጊዜ ገደብ ከለላ ለመስጠት፣ ተያያዥ ወጪዎችን ለመቀነስ፣ የባለድርሻ አካላትን ሚናዎችና ኃላፊነቶች በትክክል ለማስቀመጥ፣ ትክክለኛ የቁጥጥር መንገዶች መኖራቸውን ለማረጋገጥ፣ የድርድሮችን አካሄድ ለመምራትና ለሚነሱ ክርክሮች መፍትሄ ለመስጠት ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል።

አስቻይ የህግ ማእቀፎችን ለማስቀመጥ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው ቁልፍ ነገሮች

የኃይል አቅርቦት ግዢ የህግ ማእቀፍ የኃይል መረብ ህግን የመሰሰሉ ቴክኒካዊ ደንቦችን ጨምሮ አሁን በስራ ላይ ያሉ ህጎችንና ፖሊሲዎችን ከግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። የየትኛው ህግ ተፈጻሚነት ቅድሚያ ሊሰጠው ይገባል የሚሉና መሰል ክርክሮችን ለማስቀረት ህጎችና ፖሊሲዎች ከፍ ባለ ደረጃ ሊናበቡ ይገባል።

በቁጥጥር ስርዓቱ ላይ ያሉ ክፍተቶችን ለመለየት መንግስት በስራ ላይ ባለው ምእቀፍ ላይ ትንተና መስራት አለበት። ጊዜን ለመቆጣጠብና ውጤታማ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለማበረታታት መንግስት የግዢ ማእቀፍ ከማዘጋጀቱ በፊት አስቻይ ከባቢውን ማየት አለበት። ይህ ካልሆነ ግን የህግ ጉዳዮች ስጋት ሆነው ብቅ ሊሉ ይችላሉ።

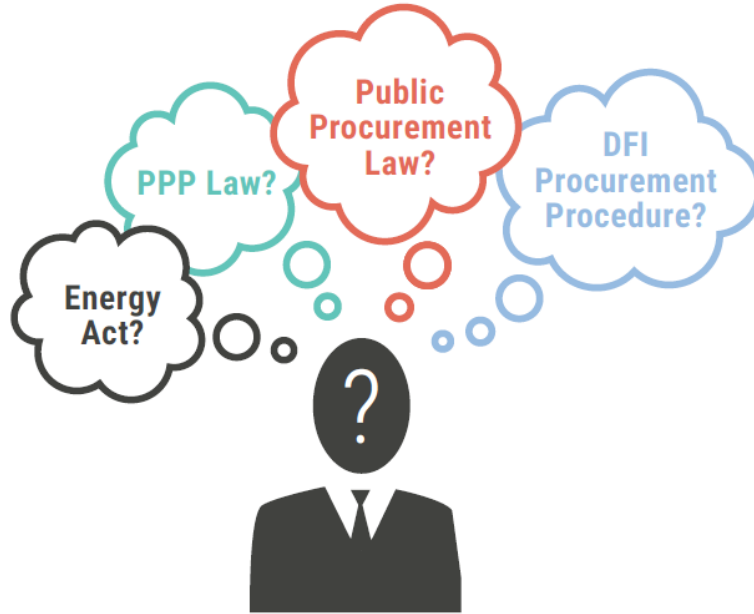
በዝግጅት ስራው ወቅት በህጉ ላይ መጣረሶች ከተስተዋሉ ህጉ ማስተካከያ ሊደረግበት ይገባል። ይህ ጊዜ ሊወስድ የሚችል ነው። ቀደም ብሎ ለነገሮች መፍትሄ በመስጠት ግን ማስቀረት ይቻል የነበረ ነው።

የአሰራር መላ: በደንቦች መካከል የሚኖሩ መጣረሶች

ህጉ በኃይል ማመንጨት ፈቃድ ላይ ከ5 እስከ 10 ዓመት የሚል የጊዜ ገደብ ሊያስቀምጥ ይችላል። የኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነቱ ደግሞ ከ20 እስከ 25 ዓመት የሚል የጊዜ ገደብ ሊኖረው ይችላል። እንደዚህ ዓይነት መጣረሶች የሚከተሉትን ጉዳዮች ሊያስነሱ ይችላሉ፡ -

1. የረጅም ጊዜ ብድርን ለማግኘት ተግዳሮት ሊፈጠር ይችላል (አበዳሪዎች የብድሩ የጊዜ ገደብ በፈቃዱ ላይ ካለው የጊዜ ገደብ እንዲያጥር ስለሚፈልጉ)
2. የነዳጅ አቅርቦት ስምምነት አስፈላጊ በሚሆንበት ጊዜ ፈቃዱ ላይ ያለው የጊዜ ገደብ ከስምምነቱ የጊዜ ገደብ ጋር ያልተጣጣመ በሚሆንበት ጊዜ ፕሮጀክቱን የወሰደው ኩባንያ ላይ ተጨማሪ ጫና ይፈጥራል።
3. ፈቃዱ ላይታደስ ይችላል በሚል ስጋት አልሚው የአገልግሎት ዋጋውን ከፍ ሊያደርግ ይችላል።

የኃይል አቅርቦት ግዢ በየትኛው ህግ ውስጥ ይካተታል?

የኃይል አቅርቦት ግዢ በየትኛው ህግ ውስጥ ይታቀፋል የሚል ጥያቄ ይነሳል። የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት ህግ? የኤሌክትሪክ ኃይል ህግ? ወይስ ሌላ አጠቃላይ የግዢ ህግ? በብዙ አጋጣሚዎች የኃይል ማመንጫ ግዢ ከመንግስትና ግል ዘርፍ አጋርነት ህግ ውጭ እንዲሆን ይደረጋል። የኃይል አቅርቦት ግዢ ሁልጊዜ በጠቅላላ ግዢ ህግ ውስጥም አይካተትም። እንደዚህ ከሆነ ደግሞ አዲስ ህግ ሊያስፈልግ ይችላል ማለት ነው።

የአሰራር ሙሉ: ማንኛውንም አዲስ የግዢ ሂደት ከመተግበር በፊት መወሰድ ያለበት የመጀመሪያ እርምጃ አዲሱ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ወይም ፕሮግራም በስራ ላይ ካሉት በየትኛው ህግ ሊመራ ይችላል የሚለውን መለየት ነው።

የህግ ማእቀፍ አንዱ ክፍል የቁጥጥር ማእቀፍ ነው። ጠንካራ የቁጥጥር ማእቀፍ መኖሩ ለሁሉም የመስኩ ተዋንያን የተደላደለ የጨዋታ ሜዳ ይፈጥራል፣ ውድድርን ያበረታታል፣ ስጋት ያላቸው ወገኖች መብቶችም እንዳይጨፈሉ ይከለክላል። የቁጥጥር ማእቀፍ በግዢ ሂደቱ ውስጥ የሚሳተፉ ወገኖች ያሏቸው ሚናዎችና ኃላፊነቶች የሚተዳደሩባቸው ህጎችና ደንቦችን ማስቀመጥ አለበት። ግልጽና ምክንያታዊ የሆኑ ደንቦችና አካሄዶች ተአማኒነት ወዳለው፣ ፍትሃዊ ወደሆነና ከአድልዎ ወደጸዳ ሂደት ይመራሉ።

ግልጽነት የጎደላቸውና እርስበርስ የሚቃረኑ ህጎች ባሉበት ሁኔታ ኢንቨስተሮችና አበዳሪዎች በፕሮጀክቱ ውስጥ ለመሳተፍ ሊቸገሩ ይችላሉ። በአንዳንድ ሀገራት ፕሮጀክቱ የህግ ግዴታዎችን እንደሚያሟላ በሚገልጽ የአቃቤ ህግ አስተያየት እነዚህን ነገሮች መፍታት ይቻላል።

የአሰራር መለፌ፡ የተስተካከሉ የህግና ደንብ ማጠቃለያዎችን መተግበር በስራ ላይ ካሉት ህጎች ጋር የሚዳረር አማራጭ ከመውሰድ የተሻለ አትራፊ ነው።

ለኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢው ሊሰራ የሚችለው ትክክለኛው የህግና ደንብ ማጠቃለያ ባለው የፋይናንሲንግ አካሄድና በተመረጠው ቴክኖሎጂ ሊወሰን ይችላል። እነዚህ ጉዳዮች በዚህ የመምሪያ ሰነድ ወደኋላ ላይ ይዳሰሳሉ።

የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነትስ?

የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት በርካታ ትርጓሜዎች ይሰጡታል። ስያሜው በመንግስትና በግል ዘርፍ መካከል የሚደረጉ የተለያዩ ዓይነት ስምምነቶችን ለመግለጽ ጥቅም ላይ ይውላል። የተለያዩ ሀገራትም የአጋርነት ፕሮግራሞቻቸው በተሻሻሉ ቁጥር የስያሜውን ትርጓሜ በሚመቻቸው መንገድ ያሻሽሉታል። ስለመንግስትና ግል ዘርፍ አጋርነት ያለው የጋራ አረዳድ መንግስት ለህዝብ አገልግሎት የሚውል መሰረተ ልማትን/ ወይም አገልግሎትን የግሉን ዘርፍ ሀብትና እውቀት በመጠቀም የሚገዛበት አካሄድ እንደሆነ ነው።

ብዙ አዳዲስ ገበያዎች/ሀገራት በተለይ የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነትን ሊያስተዳድር የሚያስችል ህግ አጽድቀዋል። ህጉ ብዙ ጊዜ አጋርነቱን የሚያስተዳድር የተለየ የግዢ ስርዓትን ይይዛል። በአንዳንድ ሀገራት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት በእነዚህ ህጎች ውስጥ ባሉ ትርጓሜዎች ውስጥ ሊካተት ይችላል። በእነዚህ ሀገራት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ እንዴት ይፈጸማል የሚለው በአጋርነት ህጉ ይመራል።

በአንዳንድ ሀገራት ደግሞ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ ለመንግስትና ግል ዘርፍ አጋርነት ከተሰጠው ትርጓሜ ውጪ ሊሆን ይችላል። በእንደዚህ አይነት ሁኔታዎች ወቅት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ እንዴት ይፈጸም የሚለው በጠቅላላ የመንግስት የግዢ ህግ ሊመራ ይችላል ወይም ደግሞ በየትኛውም ግዢን በሚመለከት ህግ ላይዳሰስ ይችላል።

የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት ህጉ ምሉዕ ከሆነ (ማለትም የተሟላ የአጋርነት አዋጅ፣ አጋርነቱን የሚያስተዳድር የመንግስት አካል እና በተለያዩ ዘርፎች ውስጥ ሊተገበሩ የሚችሉ ደንቦችን ያካተተ ከሆነ) ከአጠቃላይ የግዢ ህግ በተሻለ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ ለማስተዳደር የተመቻ ሊሆን ይችላል። በሌላ መልኩ ደግሞ በህዝብ ሀብት አጠቃቀም ላይ የሚያተኩር የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት ህግ በተለያዩ ምክንያቶች (በህጉ ላይ አጋርነቱ የተተረጎመበትን መንገድ ጨምሮ) አንዳንድ ገለልተኛ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለማስተዳደር ምቹ ላይሆን ይችላል፡ ፡ በየትኛውም ሁኔታ ቢሆን ሁሌም ስለህግ አተገባበሩ እርግጠኛ ለመሆን የህግ ምክር መጠየቅ ይመከራል።

የአሰራር መላ: የግዢ ፈጻሚ አካላትን ኃላፊነቶች ይገድቡ እንደሆነ ለማረጋገጥ የመንግስት ግዢ ህጎችን ማየት ያስፈልጋል። ወጣ ሊሉ የሚችሉ ጉዳዮች ላይ መደራደር መቻል የውድድር ጨረታው በስኬት እንዲጠናቀቅ ወሳኝ ሊሆን ይችላል።

Institutional Capacity

ተቋማዊ አቅም

ተቋማዊ ሚናዎችና ኃላፊነቶች

የኃይል አቅርቦት ግዢ ከመንግስት የፖሊሲ ግቦች ጋር የሚጣጣም መሆን አለበት። የሚያጠራጥሩ ጉዳዮች በሚኖሩበት ጊዜ ከኤነርጂ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ወይም ተመሳሳይ ሚኒስቴር መስሪያ ቤት ወይም ዲፓርትመንት ጋር ቀድሞ በመነጋገር ማብራሪያ ማግኘት ያስፈልጋል።

የአንዳንድ ኤጀንሲዎች ተሳትፎ ግዢው ከሚታቀድበት ምእራፍ ጀምሮ ሊሆን ይችላል። ሌሎች ደግሞ በግዢ ሂደቱ መጨረሻ አካባቢ ሊሳተፉ ይችላሉ። በኤጀንሲዎች መካከል የሚፈጠር አለመግባባት/ፍትደያ የኃይል አቅርቦት ግዢውን ሊያደናቅፍና በሀገሪቱም ላይ ሆነ በአልሚዎች ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ሊፈጥር ይችላል። ሀገር ተጨማሪ የኃይል አቅርቦት ባለማግኘቱ ሲጎዳ አልሚዎቹ ደግሞ ጊዜና ሀብታቸው በመባከኑ ይጎዳሉ።

የመጀመሪያው ምእራፍ ግዢውን የሚፈጽመውን አካል ጨምሮ ከሚከተሉት አካላት ጋር የሚደረጉ ግንኙነቶችን ሊያጠቃልል ይችላል፡ -

- የማሰራጨ ወይም የሲስተም ፕላንንግ ከሚመለከተው አካል ጋር (ከኃይል መረቡ ጋር ለማገናኘት መሟላት ያለባቸውን ነገሮች ለማረጋገጥ)
- ከአካባቢ ኤጀንሲው (የአካባቢ ተጽእኖ ፈቃድ ለማግኘት)
- ተቆጣጣሪው አካል (የተለያዩ ፈቃዶችን ለማግኘትና መሟላት ባለባቸውን የህግ ጉዳዮች ላይ ማብራሪያ ለማግኘት)

የተለያዩ የመንግስት ኤጀንሲዎች ፈቃድ ለመስጠት የተለያዩ የጊዜ ቀጠሮዎችን ሊሰጡ ይችላሉ። እነዚህን ጊዜዎች ከግምት ውስጥ ማስገባት መጓተቶችን ለማስወገድ ጠቃሚ ነው። ግዴታዎቹን ማሟላት ዓመት ወይም ከዚያ በላይ ሊፈጅ ስለሚችል ሂደቱን በተቻለ መጠን ቀደም በማለትና የፕሮጀክቱ ሃሳብ መስመር እንደያዘ መጀመር ያስፈልጋል።

: ይህም በጨረታ ሰነድ ላይ የጊዜ ገደብ በሚቀመጥበት ጊዜ ወይም በቀጥተኛ ድርድር ወቅት ግምት ውስጥ ሊገባ ይችላል።

የአሰራር ሙሉ: ለግንባታ ከተመረጠው መሬት ላይ ነዋሪዎች ወይም ኢኮኖሚያዊ ጥቅም ያላቸው ሰብሎች መነሳት ካለባቸውና የረጅም ጊዜና የተለያዩ ወቅቶችን የሚያካትት ትንተና የሚያስፈልግ ከሆነ የአካባቢና የመሬት አስተዳደር ባለስልጠናትን ማማከር ያስፈልጋል።

ግዢ ፈጻሚ አካላት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱን የፋይናንስ መዋቅር ማወቅ አለባቸው። ይህም ዋስትናዎችን ወይም በሀገራት መካከል የሚደረግ ድጋፍን ሊያካትት ይችላል። ከፓርላማው ወይም ሌሎች ባለድርሻ አካላት ፈቃድም ሊፈልግ ይችላል።

የአሰራር ሙሉ: በሀገራት መካከል የሚደረጉ ዋስትናዎች ወይም ድጋፎች በፕሮጀክቱ ውስጥ ይካተቱ ከሆነ ለማጣራት የገንዘብ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ጋር መነጋገር ያስፈልጋል። ይህም በሀገሪቱ ብድርን የማስተናገድ ፖሊሲ ላይ ተጽእኖ ሊኖረው ይችላል። አንድ ሀገር ከዓለም አቀፍ የልማት ባንኮች የከፊል ስጋት ዋስትናዎችን ሲፈልግም ተመሳሳይ አካሄድ መጠቀም ያስፈልጋል።

በግዢው አንድ ምዕራፍ ላይ ግዢውን ከሚፈጽመው አካል/ከተቆጣጣሪ አካሉ ግዢው በስራ ላይ ያሉ የአገሪቱን የግዢ ህጎችን ያሟላ መሆኑን የሚገልጽ ማረጋገጫ ማግኘት አስፈላጊ ሊሆን ይችላል። ይህም ከህግ ጥሰት ጋር የተገናኘ የግዢ መሰረዝ እንደማይኖር እርግጠኛ ለመሆን ይጠቅማል።

የአሰራር ሙሉ: በአንዳንድ ሀገራት ውሎች ተፈጻሚ መሆናቸውን ለማረጋገጥና ግብይቶቹም የተፈቀዱ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ከዋና አቃቤ ህግ ፈቃድ ወይም የህግ ምክር መጠየቅ ያስፈልጋል።

የተቋማዊ አቅም ግንባታ

የኃይል አቅርቦት ግዢ የሚመለከታቸው መንግስታዊ ተቋማት የተሰጣቸውን ኃላፊነት በአግባቡ መወጣት እንዲችሉ በቂ የሰው ኃይል ሊኖራቸው ይገባል። በቂ ልምድ በሌላቸው ሰራተኞች የሚከወን የግዢ ሂደት ማስቀረት ይቻል የነበሩ ችግሮች ሊያጋጥሙትና ግዢውም ሊሰናከል ይችላል። ለጨረታዎች ዝግጅት የሚጠፋው ጊዜና ገንዘብ ከፍተኛ ስለሆነ የመንግስት ተቋማትን አቅም መገንባት ትክክለኛ ተጨማሪ ግዢ ሂደቱ ውስጥ እንዲሳተፍ በማበረታታት ረገድ አስተዋጽኦው ከፍ ያለ ነው።

ያሉትን ሰራተኞች የሚያግዙ ባለሙያ አማካሪዎች መቅጠርም ሊያስፈልግ ይችላል። በስርዓት የተቀረጹ ተከታታይ ስልጠናዎችና በየጊዜው የሚሰጡ ኮርሶች ያሉትን ሰራተኞች አቅም ለማሳደግ ይጠቅማሉ።

ከግዢ ፈጻሚው አካል ጋር ግንኙነት ያላቸው ሚኒስቴር መስሪያ ቤቶች እና የመንግስት ኤጀንሲዎች ከግዢ ፈጻሚው አካል ጋር ያለውን ግንኙነት የማካሄድ ኃላፊነት ያላቸው ሰራተኞችን መመደብን ሊያጠኑ ይችላሉ። እነዚህ ሰራተኞች በጊዜ ሂደት በአስፈላጊ ጉዳዮች ላይ ጥልቅ ግንዛቤ እያገኙ ይሄዳሉ። ይህም ውጤታማነትን ለማረጋገጥ ይጠቅማል።

እነዚህ ጉዳዮች “የውጪ አማካሪዎች ሚና” በሚለው ንዑስ ርዕስ ስር በዝርዝር ተብራርተዋል።

የቁልፍ ባለድርሻ አካላትን ሚናዎች ግልጽ ማድረግና እንዲናበቡ ማድረግ

የመንግስት ባለድርሻ አካላት በቅንጅት በሚሰሩበት ጊዜና ግብቻቸው እርስበርስ የማይጋጩ ሲሆኑ ግብይቶች ይፈጥሩሉ።

ተደራራቢ ስራዎችን ለመቀነስና ለማስቀረት እንደዚሁም ተያያዥ ቅራኔዎችን ለማስወገድ በኃይል አቅርቦት ግዢ ውስጥ ተሳታፊ የሆኑ ኤጀንሲዎች ለሚሰሩባቸው ስራዎች ወሰኖችን ማበጀት ያስፈልጋል። ተጨማሪ በሂደቱ ላይ ግራ እንዳይጋቡም ያግዛል።

የአሰራር መላ: ባለድርሻ አካላትን ለማቀናጀት በርካታ ሀገራት ከግዢ ጋር የተገናኙ ሁሉንም ጉዳዮች በአንድ ቦታ የመጨረስ አሰራርን ተግባራዊ ያድርጋል። ፈቃዶችን፣ የፈቃድ ወረቀቶችን፣ እንደዚሁም ከኃይል አቅርቦት ዘርፉም የሚዘሉ እንደ ከቀረጥ ነጻ፣ የካፒታል ፍሰት ፈቃዶች ወዘተ የመሳሰሉ ሌሎች ጉዳዮች በአንድ ቦታ እንዲያልቁ ያደርጋሉ። ጉዳዮቹ በአንድ ላይ የሚፈጸሙበት ቦታ የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት የሚመለከተው መስሪያ ቤት ወይም የኢንቬስትመንት ማበረታቻ ኤጀንሲው ሊሆን ይችላል።

ስኬታማ ግዢዎች በመንግስት መዋቅር ውስጥ ሆኖ ግብይቱ እንዲሳካ የሚደግፍና የሚያስተባብር አካል ያስፈልጋቸዋል። አስተባባሪው አካል በተቋማት መካከል የሚፈጠሩ አለመግባባቶች መጓተቶችን እንዳይፈጠሩ መከላከል የሚያስችል ስልጣን ወይም ተጽእኖ ቢኖረው የበለጠ ተመራጭ ይሆናል።

ግዢን ማቀድ

ወቅታዊውን የኃይል አቅርቦት ገበያ መረዳት

የግዢ ሂደቱን ማቀድ

ቴክኖሎጂና ሀብት አጠቃቀምን አስመልክቶ
መጤን ያለባቸው ነገሮች

የፕሮጀክት ስፍራ መረጠ

የውጪ አማካሪዎች ሚና

ወቅታዊውን የኃይል አቅርቦት ገበያ መረዳት

ወቅታዊውን የሀገር ውስጥ የኃይል አቅርቦት ገበያ ማጥናት ግዢውን ለማቀድ መሰረት ይሆናል። ጥናቱ በፍላጎት፣ በአቅርቦት፣ በተፈጥሮ ሀብትና፣ በኃይል መረብ (ግሪድ)ና ነዳጅ አቅርቦት ማነቆዎች ላይ ሊያተኩር ይችላል። እንደዚሁም አሁን ያለውን ገበያ፣ የገበያ እድገት ትንበያዎችን እና የመጠባበቂያ ሕዳግን ግምት ውስጥ ሊያስገባ ይችላል። በርካታ ሀገራት በዝቅተኛ ወጪ የኃይል አቅርቦትን የማልማት እቅድ ወይም ዝርዝር የገበያ ጥናትን የሚያካትት የዘርፍ ስትራቴጂ ሊኖራቸው ይችላል።

ወቅታዊውን የኃይል አቅርቦት ገበያ ለመረዳት ቁልፍ አቅርቦትና ፍላጎትን፣ በኃይል አቅርቦት ስርዓቱ ውስጥ ያሉ ማነቆዎችን፣ የማክሮ ኢኮኖሚ ሁኔታዎችን፣ እንደዚሁም በዘርፍ ውስጥ ያለውን የገንዘብ እንቅስቃሴ ማጥናት ነው።

ፍላጎት

በአንድ አዲስ የኃይል አቅርቦት ገበያ ውስጥ የኃይል ፍላጎት መኖሩ ግልጽ ቢሆንም ትክክለኛውን የፍላጎት ሁኔታና ፍላጎቱ ለማደግ ያለውን እድል ለመረዳት ዝርዝር ጥናት ማድረግ ያስፈልጋል። ትክክለኛ የእድገት ትንበያ መንግስታት ጎላ ያለ ጥቅም በሚያስገኝ መጠን የኃይል አቅርቦት ግዢ እንዲፈጽሙ ያግዛቸዋል። ለምሳሌ አንድ መንግስት በጥናቱ ፍላጎትን ሊጨምር የሚችል ሁኔታ እንዳለ ካስተዋለ የግዢውን መጠን በመጨመር በብዛት አንዴ ከመግዛት የሚገኝ ጥቅምን ማግኘት ይችላል።

የፍላጎት ትንበያ የፖሊሲ ግቦች እንደተጠበቁ በዝቅተኛ ዋጋ የተተነበየውን ፍላጎት ለማሟላት የሚቻልበትን መንገድ ለመፈለግ ፋይናንስና የምጣኔ ሀብት ጉዳዮችን ያጤናል። በአንዳንድ ሀገራት በታዳሽ ኃይል ዲላማዎች ላይ በሚደረጉ ገደቦች ወይም የደንበኞችን የመክፈል ፍላጎት ግምት ውስጥ በማስገባትና ያለውን የፍላጎት ትንበያ በዚህ መሰረት በመከለስ ይህን ማሳካት ይቻላል። ለምሳሌ አንድ መንግስት ባለ ኢንዱስትሪዎች ከመኖሪያ ቤት ደንበኞች ከፍ ያለ የአገልግሎት ተመን ለመክፈል ፈቃደኞች ሊሆኑ እንደሚችሉ ግምት ውስጥ በማስገባት በተጠቃሚዎች የክፍያ አቅም መሰረት ግዢውን ሊያቅድ ይችላል።

ወቅታዊ አቅርቦት

በገበያው ውስጥ ያለውን ወቅታዊ አቅርቦት ማጥናት ፍላጎትን ከመተንበይ የበለጠ ከባድ ስራ ነው። ስራው ከባድ ይሁን እንጂ ያሉትን የኃይል ምንጮች (ጣቢያዎች፣ ያልተማከሉ ማመንጫዎች) እና ያሉትን ተለዋዋጭ ሁኔታዎች (ወቅት፣ የነዳጅ አቅርቦት መዋዠቅ፣ ወዘተ) በደንብ የዳሰሰ የአቅርቦት ትንተና መኖሩ መንግስት ትክክለኛውን የሀገሪቱን የኃይል አቅርቦት ጉድለት እንዲሞላ ያስችለዋል።

የአሰራር ሙሉ: ሁሉም የኃይል አቅርቦት ምንጮች ተለይተው መቀመጣቸው ለኢንቨስትሎች መንግስት ከአስፈላጊው በላይ የኃይል አቅርቦት ግዢ እየፈጸመ እንዳልሆነ መተማመኛ ይሰጣቸዋል። የናፍጣ ጀነሬተሮችና ከፀሐይ ኃይል ማመንጫት የሚያስችሉ የቤት ክዳኖች (ጣራዎች) በጥናቱ መካተት አለባቸው።

በኃይል አቅርቦት ስርዓቱ ላይ ያሉ ማነቆዎች

በገበያ ደረጃ ካለው የፍላጎትና የአቅርቦት ትንተና በተጨማሪ በኃይል አቅርቦት የገበያ ስርዓቱ ደረጃ የሚደረግ ጥናት መንግስት የኃይል አቅርቦት ግዢን ስኬታማ በሆነ መልኩ እንዲያቅድ ግብዓት ይሰጣል። በቂ ያልሆነ የማስተላለፊያ አቅምን የመሳሰሉ በአሰራር ስርዓት-ደረጃ ያሉ ማነቆዎች ከአጠቃላይ የፍላጎትና የአቅርቦት ትንበያዎች ጎን ለጎን ግምት ውስጥ ቢገቡ ከእውነታው ያልራቀና ባለው ገበያ ውስጥ ሊስተናገድ የሚችል የግዢ እቅድ ለማዘጋጀት ያስችላል።

የአሰራር ሙሉ: መንግስት ለምሳሌ በ10 ዓመት ውስጥ ሊሟላ የሚገባ 2 ጊጋ ዋት የኃይል ፍላጎት አለ ብሎ ቢያስብ፣ በቂ ባልሆነ ጥገና ወይም በተጓተቱ የማስተላለፊያ አቅም ማስፋፊያ ፕሮጀክቶች ምክንያት በዚህ ጊዜ ውስጥ ግን በኃይል መረቡ ሊስተናገድ የሚችለው ኃይል 1.2 ጊጋ ዋት ብቻ መሆኑን ሊደርስበት ይችላል። በመሆኑም መንግስት 1.2 ጊጋ ዋት ኃይል ብቻ ሊገዛና ቀሪውን የ0.8 ጊጋ ዋት ኃይል ግዢ ደግሞ ኃይል ማመንጫትንና ማስተላለፊያ መስመር ግንባታን የሚያጣምር ግዢ ሲኖር ለመከወን ሊወስን ይችላል።

የኃይል መረቡ ተጨማሪ ኃይል የማስተናገድ አቅም ከሌለው ከኃይል መረብ ውጪ የሆኑ መፍትሄዎችን ማጤን ሊያስፈልግ ይችላል።

ማክሮ ኢኮኖሚን በተመለከተ ሊጤኑ የሚገባቸው ጉዳዮች

የግዢ እቅድ ቁልፍ ክፍል በማክሮ ኢኮኖሚ አውዱ ውስጥ ሆኖ የግዢ ፖሊሲን/የግዢ ግቦችን ማስቀመጥ ነው። የአንድ ሀገር ማክሮ ኢኮኖሚክ ትንበያና ሀገሪቱ ያላት መጻኢ ተስፋ ስኬታማ የግዢ ጨረታን ማስተናገድ በመቻሏ ላይ ተጽእኖ ይኖረዋል። ለምሳሌ በአንድ ሀገር ውስጥ ከፍተኛ የዋጋ ግሽበት የሚስተዋል ከሆነ አልሚዎችም ሆኑ አበዳሪዎቻቸው ያፈሰሱት ሃብት በሀገሩ ውስጥ ባለው የኢኮኖሚ ሁኔታ ምክንያት በፍጥነት ዋጋ እንዳያጣ በመፍራት በግዢ ጨረታዎች ውስጥ ከመሳተፍ ሊታቀቡ ይችላሉ። ከዋጋ ግሽበት ስጋት በተጨማሪ የውጭ ምንዛሪ የመኖር ያለመኖርና ገንዘብን ወደተለያዩ የምንዛሪ ዓይነቶች መለወጥ የመቻል አለመቻል ስጋቶች ሊነሱ ይችላሉ። በመሆኑም ከአጠቃላይ የሀገሪቱ የምጣኔ ሀብት እቅድ አውድ በመነሳት በመንግስት ግዢዎች ስኬታማነት ላይ ተጽእኖ የሚኖራቸውን የማክሮ ኢኮኖሚ ጉዳዮች እንዴት ማስኬድ እንደሚቻል ማጤን ያስፈልጋል። በተለይም ደግሞ ረጅም የግንባታ ጊዜ

በሚወስዱት፣ የብድር መክፈያ ጊዜያቸው ረጅም በሆነውና፣ ወደሌላ ሀገር የውጭ ምንዛሪን ማስገባትን የሚጠይቁ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ከፍተኛ ትኩረት ይሻቸዋል።

በዘርፉ ውስጥ ያለ የገንዘብ እንቅስቃሴ

በአንዳንድ ሀገራት በኤሌክትሪክ ኃይል ገበያው ውስጥ ስር የሰደደ የገንዘብ እንቅስቃሴ ችግር ሊኖር ይችላል። ኃይልን ከአምራቾች ገዝቶ ለተጠቃሚዎች ለማሰራጨት የተዋዋለው አካል ከኤሌክትሪክ ኃይል ሽያጭ በቂ ገቢ ማግኘት ባለመቻሉ ምክንያት ተጨማሪ የኃይል ግዢ መፈጸም ሊያዳግተው ይችላል። በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታዎች ወቅት በአሰራር ስርዓቱ ላይ ለሚስተዋሉ የገቢ ብክነቶች መፍትሄ መስጠትና የኤሌክትሪክ ኃይል ገበያውን ማነቃቃት ያስፈልጋል። ይህም የአገልግሎት ተመኖች ወጪዎችን ያገናዘቡ እንዲሆኑ ማድረግ፣ የገቢ አሰባሰብንና፣ የአጠቃቀም ልኬት የመሳሰሉትን ያጠቃልላል።

ግዢን ማቀድ

የመንግስትን አጠቃላይ የፖሊሲ ግቦች፣ የግዢ ግቦች፣ እና የዘርፍ እቅድ ከተመለከቱ በኋላ ዝርዝር የግዢ እቅድ ዝግጅትን በሚከተሉትን ጥያቄዎች መጀመር ይችላል።

ግዢ ፈጻሚው አካል ፕሮጀክቱን የማስኬድ ስልጣን አለው?

ግዢ ፈጻሚው አካል ምን መግዛት እንዳለበትና የተቀመጡ ግቦችን በሚያሳካ መልኩ እንዴት ግዢውን ማከናወን እንዳለበት ግልጽ ግንዛቤ ሊኖረው ይገባል። ከተገቢው ባለስልጣን (ሚኒስቴር መስሪያ ቤት ወይም ዲፓርትመንት ወይም ተቆጣጣሪ ኤጀንሲ) ግልጽ የግዢ ስልጣን/ኃላፊነት ሊሰጠው ይገባል። እንደዚህ ዓይነት ኃላፊነቶች ደግሞ በስራ ላይ ካሉ ፖሊሲዎች ጋር መጣጣም እና በስራ ላይ ያለውን የህግ ማእቀፍ ያከበሩ መሆን አለባቸው።

ግዢ ፈጻሚው አካል ግዢውን ለማካሄድ ምን ምን ዓይነት ችሎታዎች፣ ብቃቶችና ልምዶች ሊኖሩት ይገባል?

ግዢ ፈጻሚው አካል የውጪ አካል እገዛ ማግኘት አለብኝ ብሎ ሊወስን ይችላል። ልምድ ካላቸው አማካሪዎች ገለልተኛ የምክር አገልግሎት ማግኘት በዚህ ረገድ ጠቃሚ ሊሆን ይችላል። አንዳንድ የሁለትዮሽ ወይም ዓለማዊ የትብብር ተቋማት በሌሎች ሀገሮች በመሰል ፕሮጀክቶች ላይ የማገዝ ልምድ ሊኖራቸው ስለሚችል የሚፈለገውን እገዛ ሊሰጡ ይችላሉ። ይህ አካሄድ ከዚህ በታች በዝርዝር ተሄዶበታል። ቀልጣፋና ውጤታማ የግዢ ሂደትን ከማካሄድ ጋር የሚመጡ ጉልህ ወጪዎች ይኖራሉ። ነገር ግን በደንብ ከተደራጀ እና ከተተገበረ ፕሮግራም የሚገኘው ውጤት ከወጪዎቹ በላይ ነው።

ግዢ ፈጻሚው አካል ከገበያው ጋር ግንኙነት መፍጠር አለበት?

ግዢ ፈጻሚው አካል ከገበያው ጋር መደበኛ ወይም ኢ-መደበኛ ግንኙነቶችን መፍጠርን ወይም ለገበያውን ስለግዢው ቀድሞ መረጃ የመስጠት አካሄድ መከተልን ግምት ውስጥ ሊያስገባ ይችላል። አሁን ባለበት ደረጃ ግዢ ፈጻሚው አካል መደበኛ በሆነ የግዢ ሂደት ውስጥ ስላልሆነና በግዢ ህጉ፣ ደንቦች እና ፖሊሲ የተገደበ ስላልሆነ ሁኔታው መረጃ ለመሰብሰብና የግዢውን አካሄድ ለማስተካከል እንደመልካም እድል ሊቆጠር ይችላል። ከገበያው ጋር በጊዜ ግንኙነት ከመፍጠር የሚገኙት ጥቅሞች የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ፡ -

- የገበያውን አቅምና በሚወጣው ጨረታ ላይ የመሳተፍ ፍላጎት መገምገም መቻል፣
- ስለወቅታዊው ወጪ እና መነሻ የዋጋ ተመኖች የተሻለ ግንዛቤ ማግኘት፣
- ግዢ ፈጻሚው አካል ስለ ግዢው አካሄድ ቀደም ብሎ የያዘውን አቅም በተግባር ለመፈተሽ፣
- ለገበያው ስለግዢ ጨረታው መኖር ቀድሞ ምልክት ለመስጠት፣

የዚህ አካሄድ ጉዳት ሊሆን የሚችለው ግዢ ፈጻሚው አካል ከገበያው ጋር ግንኙነት ከፈጠረ በኋላ በኃይል አቅርቦት ግዢው ላለመቀጠል ሊወስን መቻሉ ነው።

ግዢ ፈጻሚው አካል ከገበያው ጋር የሚኖረውን ግንኙነት መደበኛ ወይም ኢ-መደበኛ የማድረግ ምርጫው በፖሊሲ ወይም ከአካሄድ ጋር ተያይዞ ግምት ውስጥ በሚገቡ ጉዳዮች ይወሰናል። ለምሳሌ ግንኙነቱን መደበኛ ማድረግ በሂደቱ ላይ ግልጽነትን ለማስፈን ሊጠቅም ይችላል፤ ነገር ግን በገበያው ላይ እንደሚኖረው ፍላጎት እንደዚህ ዓይነት ግንኙነቶች የውሳኔ ሰጪዎችን ጊዜ ሊያባክኑ ይችላሉ።

የአሰራር ሙሉ: የኢንፎርሜሽን ቴክኖሎጂ መደበኛ በሆነና በተጠና መልኩ መረጃዎችን ለመሰብሰብ ትልቅ እገዛ ሊኖረው ይችላል። ይህም ቴክኖሎጂው መረጃን መሰብሰብንና ማጠቃለያን ቀላል ስለሚያደርግ የተሰበሰበው መረጃ በደንብ እንዲተነተን ያግዛል።

የግዢ አካሄዱ እንዴት ያለ ነው?

የፖሊሲ ግቦችንና ለስኬት የሚያበቁትን ነገሮች ከለዩ በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል ትኩረቱን ወደ ግዢ አካሄድ ማዘር አለበት።

የግዢ ዓይነቶችን ማስተዋወቅ በሚለው ምእራፍ ላይ የተለያዩ የመጨረቻ አወቃቀሮች በዝርዝር ታይተዋል። ከግዢ አካሄዶች መካከል ለምሳሌ ከቀጥታ ድርድር፣ በውድድር ላይ ከተመሰረተ ጨረታና ኃይል ለሚያመነጨ ከሚሰጥ የዋጋ ተመን አንዱን መምረጥ፣ ከባለአንድ ደረጃ (ፕሮፖዛል ማቅረብ)ና ከባለሁለት ደረጃ (ዋጋ ማቅረብና ፕሮፖዛል ማቅረብ) የጨረታ ሂደቶች አንዱን መምረጥ፣ ከባለአንድ መስኮትና ከባለበርካታ መስኮት አካሄዶች አንዱን መምረጥ ይገኙበታል። እንደ ሰላር ፎቶቮልታይክ ቴክኖሎጂ ያሉ ቴክኖሎጂዎች ለባለ አንድ ደረጃ የጨረታ አካሄድና በውድድር ላይ ለተመሰረተ አካሄድ የሚመቹ ሊሆኑ ይችላሉ። እንደ ሃይድሮ ፓወር ያሉ ቴክኖሎጂዎች ደግሞ በድርድር የኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነት መፈጸምን ለሚያካትት ባለሁለት ደረጃ የጨረታ ሂደት ወይም የውድድር ጨረታ ሂደትን ለሚመርጡ ታዳጊ ሀገሮች የተስማማ ሊሆን ይችላል።

በዚህ ደረጃ ላይ የመጨረሻውን የግዢ አካሄድ መወሰን አያስፈልግም። የበለጠ አስፈላጊ የሚሆነው ያሉትን አማራጮችና እያንዳንዱ አማራጭ ያለውን አንጻራዊ ጥቅምና ጉዳት ማጤን ነው። ይህም ግዢ ፈጻሚው አካል ስኬታማ የግዢ ሂደትን ለማካሄድ የሚያስፈልገውን ሀብትና በጀት ለማወቅ ይጠቅማል።

የግዢ ግቦች ምሳሌ፡

የደቡብ አፍሪካው ታዳሽ ኃይልን ከገለልተኛ አመንጫዎች የመግዛት ፕሮግራም በርካታ ግቦችን ለማሳካት ተነሳ።

የምዘና ሂደቱን ግልጽነት ለማረጋገጥ ግልጽና በቁጥር የተቀመጡ መመዘኛ መስፈርቶች ተቀመጡ፣ የጨረታ መክፈቱና የምዘና ሂደቱ ደህንነቱ በተጠበቀ ቦታ እንዲካሄድ ተደረገ፣ የምዘና ሂደቱ በሙሉ በደህንነት ካሜራ እንዲቀረጽ ተደረገ፣ ምዘናው በገለልተኛ አካላት እንዲከናወን ተደረገ፣ በእያንዳንዱ ደረጃ በርካታ እርከኖች ያሉት ገለልተኛ ግምገማ እንዲኖር ተደረገ።

የዋጋ ተመጣጣኝነት ጉዳይ ሀገሪቱ ለአመንጫዎች ከሚሰጥ የዋጋ ተመን አካሄድ ወደ ውድድር ጨረታ ፕሮግራም እንድትዘር ያደረገ ነው። ከውድድሩ የሚገኙት የዋጋ ቅናሾች በተጠቃሚዎች ላይ የሚኖረውን የዋጋ ተጽእኖ ለመቀነስ ይጠቅማሉ።

የምጣኔ ሀብት እድገትም ሌላው ቁልፍ ግብ ነበር። የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት፣ የአካባቢው ማህበረሰብ ባለቤትነት፣ የኢንተርፕራይዞች ግንባታ፣ የስራ እድል ፈጠራና በኢንቬስትመንቱ ግምት ውስጥ የገቡ ነገሮች ለጨረታው ብቁነትን ለማረጋገጥና ለምዘና መስፈርትነት አገልግለዋል።

ሂደቱ ምን ያህል ጊዜ ይወስዳል?

የመጨረሻው መዳረሻ እና የጊዜ ገደቦች እንደሚመረጠው የግዢ አካሄድ ሊለዋወጡ ይችላሉ። የፕሮጀክት የጊዜ ገደቦች በሚዘጋጁበት ጊዜ ስራዎቹ በግዢ ፈጻሚው ኤጀንሲ ሀብት አጠቃቀም ላይ ያለውን ተጽእኖ መረዳትና ስራውን የፕሮጀክት በጀት በማዘጋጀት መጀመር ግምት ውስጥ መግባት ናቸው።

የማገናኘት ስራው የማን ኃላፊነት ነው?

መንግስታት እና ግዢ ፈጻሚው አካል ከማስተላለፊያ መስመር ዝርጋታ እና ተያያዥ አውታሮች ጋር የተያያዙ መሬት ነክ ክፍያዎችን መክፈልና መሬት የመጠቀም መብቶችን የማግኘት ኃላፊነት የመንግስት ወይስ የአልሚው ወይስ የማስተላለፊያ መስመር ኩባንያው ይሁን የሚለውን መወሰን አለባቸው።

መንግስት ወይም የማስተላለፊያ መስመር ኩባንያው ኃላፊነቱን ከወሰዱ የተመረተውን ኃይል ገዝቶ መልሶ ለመሸጥ የተዋዋለው አካል ከግንባታና ስራ ማስጀመር መጓተቶች ጋር ለተያያዙ ስጋቶች ሊጋለጥ ይችላል። ምክንያቱም የኃይል ግዢ ውሎች በአብዛኛው የኃይል ማመንጫው ፕሮጀክት ከተጠናቀቀ የማስተላለፊያ መስመር ግንባታው ቢዘገይ እንኳን የተመረተውን ኃይል ለመግዛት የተዋዋለው አካል የግዢ ክፍያ እንዲፈጽም የሚያስገድዱ ናቸው።

አብዛኛውኛውን ጊዜ ይህንን ስጋት ለማስወገድ ፕሮጀክቱን የወሰደው ኩባንያ የማስተላለፊያ መስመሮችን የማልማት፣ ዲዛይን የማድረግ፣ የመገንባትና ስራ የማስጀመር ኃላፊነት ይሰጠዋል። ወጪው የተመረተውን ኃይል ለመግዛት ወደተዋዋለው አካል ይላካል። በአንዳንድ ሁኔታዎች ደግሞ የማስተላለፊያ መስመር ግንባታውን ወጪ በርካታ ፕሮጀክቶች እንዲጋሩት ይደረጋል። በዚህ ጊዜ የማስተላለፊያ መስመሩን ሁሉም የፕሮጀክት ኩባንያዎች ይጋሩታል። ይህ አካሄድ የሀገሪቱን የህግና ደንብ ማእቀፍ የተከተለ እንዲሆን ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል።

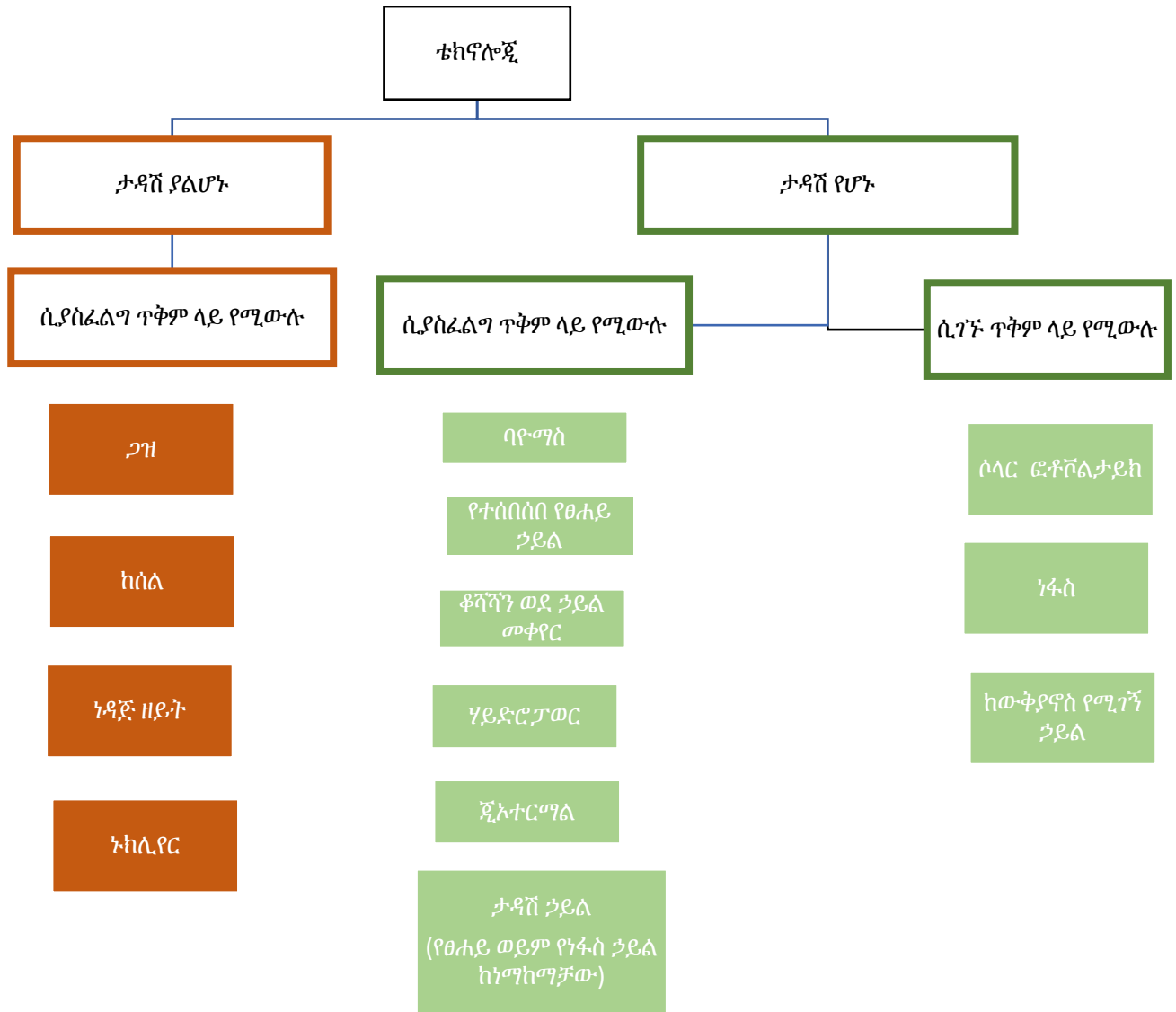
ቀድሞ በማቀድ የማገናኘት ስራው በግዢ ሂደቱ ላይ የሚኖረውን ተጽእኖ መቀነስ ይቻላል።

ቴክኖሎጂና የህብት አጠቃቀምን በተመለከተ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው ጉዳዮች

የኃይል አቅርቦት ግዢ የሚፈጽም አካል የሚፈልገውን የኃይል አቅርቦት ዓይነት በሚያጤንበት ጊዜ በሀገሪቱ ውስጥ ያሉትን የተፈጥሮ ሀብቶችና እነዚህንም ሀብቶች ለመጠቀም የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን ከግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። ለምሳሌ የተፈጥሮ ጋዝ ሀብት ያለው ሀገር ተርጉማል የኃይል ማመንጫን ከፍተኛ የፀሐይ ብርሃን የሚያገኝ ሀገር ደግሞ ከፀሐይ ኃይል ማመንጫን ለመግዛት ሊመርጡ ይችላሉ።

ከዚህ በታች ያለው ምስል በዚህ የመምሪያ ሰነድ ውስጥ ያሉ ቴክኖሎጂዎችን ያመለክታል። ሲያስፈልግ ጥቅም ላይ የሚውሉ (Dispatchable) የሚባሉት ቴክኖሎጂዎች የሲስተሙ አስተዳዳሪ በፈለገ ጊዜ ወደስራ እንዲገቡ የሚያደርጋቸው ናቸው። ሲገኙ ጥቅም ላይ የሚውሉ (Non-dispatchable) የሚባሉት ደግሞ ኃይል በመነጨበት ጊዜ የሲስተም አስተዳዳሪው የሚጠቀማቸው/ የሚከፍልባቸው ናቸው።

የሚከተሉት ቴክኖሎጂዎችና የሀብት አጠቃቀምን የተመለከቱ ጉዳዮች ሊጤኑ ይገባል።

የሀብት ጥናት

በሀገር ውስጥ ያሉትን የኃይል ምንጮች ማጥናት ምን ያህል ኃይል ሊያመነጭ እንደሚችሉ ከመገመት በላይ ውስብስብ ሊሆን ይችላል። የመጠን ጥያቄዎች ከጥራት፣ ከመገኘት ሁኔታ፣ ከወጪና ከሌሎች ቁልፍ ጥያቄዎች ጎን ለጎን መታየት አለባቸው። የሀብት ጥናት በሚካሄድበት ጊዜ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው የኃይል ምንጭን የተመለከቱ ጉዳዮች ከዚህ በታች ጠቅለል ተደርገው ቀርበዋል።

ታዳሽ ኃይል (ፎቶቮልታይክ ሶላር፣ የተሰበሰበ የፀሐይ ኃይል እና ነፋስ)

የፀሐይና የነፋስ ኃይል የሚቆራረጡና በበታ ሁኔታ የሚወሰኑ በመሆናቸው (እንደወቅቱና በቀን ውስጥም ልዩነት ስለሚኖራቸው) የታዳሽ ኃይል ግምገማ በጥንቃቄ መካሄድ አለበት። በአንድ አካባቢ ያለውን ኃይል የማመንጫት

ኃይል ለማጥናት በነጻ የሚገኙ እና የሚከፈልባቸው የተለያዩ የመረጃ ምንጮች አሉ። በነጻ ከሚገኙት ውስጥ የአሜሪካ ናሽናል ሶላር ራዲዮሽን ዳታቤዝ እና የዴኒሽ ቴክኒካል ዩኒቨርሲቲ ዊንድ አትላሶች ሲገኙበት ከሚከፈልባቸው ውስጥ ደግሞ ሚትሮኖርም ፎር ሶላር ራዲዮሽን እና ኤደብሊውኤስ ትሩፓወር ፎር ዊንድ ሪሶርስስ ይጠቀሳሉ። የሀብት ጥናቱ ሞዴል የአስተማማኝነት ደረጃው ከፍተኛ ያለ እንዲሆን በከፍተኛ ድግምግምሽ መረጃ የሚሰበሰብ የተለየ የመለኪያ መሳሪያ በመጠቀም ቢያንስ የ 12 ወራት አካባቢውን የሚመለከት መረጃ መሰብሰብ አለበት።

ከውቅያኖስ የሚገኝ ኃይል

ከውቅያኖስ ወይም ከባህር የሚገኝ ኃይል የሞገድ፣ የማእበልና፣ የውቅያኖስ ተርሞል ኃይልን ያጠቃልላል። እንደሌሎቹ የታዳሽ ኃይል ቴክኖሎጂዎች ሁሉ በረጅም ጊዜና በጥንቃቄ የሚደረግ ጥናት ያስፈልጋል። ቴክኖሎጂዎቹ ገና በማቆጣጠር ላይ ያሉ ስለሆኑ የመረጃ ስብሰባው አካባቢው ላይ ያተኮረ ነው።

ሃይድሮፓወር

የሃይድሮፓወር ሀብቶች በአንድ አካባቢ ላይ ያተኮሩ ሲሆኑ ውኃው ከሚወረወርበት ከፍታ ጋር እና በተርባይኖች ውስጥ ከሚፈሰው የውኃ መጠን ጋር ቀጥተኛ ትስስር አላቸው። በአንዳንድ ሁኔታዎች በአንድ ወንዝ ውስጥ ያለ የውኃ ሀብት ከሌሎች ተፋሰሶች የሚገኝ የውኃ ሀብት ሊጨመርበት ይችላል (ከፍ ታለ ወይንም ቢጠይቅም)። ለውኃ ማጠራቀሚያዎች ወይም ከፍተኛ መዋዥቅ የሚታይበት የውኃ ፍሰት ላለባቸው ወንዞች የሀብት ጥናቱ በውኃ ፍሰቱ ወርሃዊ ክፍፍል ላይ ሊያተኩር ይችላል። በሁሉም ሁኔታዎች ቢሆን የሀብት ጥናት ከአስተማማኝ ምንጮች የሚገኝ የውኃ ፍሰት ታሪክን በመጠቀም ቁጭ ተብሎ የሚሰራ የስታትስቲክስ ትንተና ነው። ትክክለኛ ጥናት ቢያንስ የ35 ዓመታት የየቀን እና ወርሃዊ የፍሰት መረጃ ቢኖረው ይመረጣል። ጥሩ መረጃ በማይኖርበት ጊዜ ጥናቱ በአቅራቢያ የሚገኙ ተፋሰሶችን የዝናብ መጠን ወይም እንደመጨረሻ አማራጭ ደግሞ የሜትሮሎጂ ሞዴሎችን የሚጠቀሙ ሂሳባዊ ሲሙሌሽኖችን በመጠቀም ሊከወን ይችላል። በውኃ ኃይል ሀብት ላይ የሚደረገው ጥናት ሙሉ ለሙሉ በመንግስት በተሰበሰበና በሚሰጥ መረጃ ላይ የተመሰረተ ስለሆነ አልሚዎችና የተመረተውን ኃይል ገዝተው ለማከፋፈል የተስማሙ አካላት የሃይድሮሎጂካል ስጋት መጋራታቸው የተለመደ ነው። የሃይድሮ ፓወር ማመንጫዎች ረጅም ጊዜ ያገለገሉ ስለሚሆኑ (በአንዳንድ ሁኔታዎች ከመቶ ዓመት በላይ) የረጅም ጊዜ የአየር ንብረት ለውጥ ተጽእኖዎችና የግድቦች በደለል መሞላት የሃይድሮ ፓወር ሀብቶች ጥናት ሲደረግ ግምት ውስጥ መግባት አለባቸው።

ጂኦተርሞል

ጂኦተርሞል ሀብቶች የሚጠኑት በሙቀት መጠንና ከጥልቅ ጉድጓዶች በሚወጣው የእንፋሎት ኃይል ላይ ተመስርቶ ነው። የጥልቅ ቁፋሮ ስራው ከፍተኛ ወይንም የሚጠይቅ በመሆኑ ጂኦተርሞል ሀብት መኖሩን “ማረጋገጡ” ራሱ የፕጀክቱን ከግማሽ በላይ የካፒታል ወጪ ሊፈጅ ይችላል። የጎላ ስጋትም ሊያስከትል ይችላል። ለምሳሌ ለ5 ሜጋ ዋት

ጂኦግራፊ ማመንጫ የሚሆኑ የማስገቢያና የማስወጫ ጉድጓዶችን ለመቆፈር ቁፋሮው ስኬታማ ከሆነ እስከ 10 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ያስወጣል። ትክክለኛው ጉድጓድ ከመገኘቱ በፊት “ደረቅ” ጉድጓዶች የሚያጋጥሙ ከሆነ ደግሞ በዚያው መጠን ከፍተኛ ተጨማሪ ወጪን ይጠይቃል። ቁፋሮ ከሚጠይቀው ከፍተኛ የመነሻ ወጪ ጋር ተያይዞ የተለዩ የፋይናንሲንግ አካሄዶች አሉ።

ባዮ ማስ

የባዮ ማስ ኃይል ማመንጫዎች እንጨትንና ሌሎች አርጋኒክ ቁስ አካሎችን በማቃጠል ኃይልን ያመነጫሉ። እንጨቱ ወይም አርጋኒክ ቁስ አካሎቹ በቀጥታ ሊቃጠሉ ወይም ወደሌላ የባዮፊውል ዓይነት ሊቀየሩ ይችላሉ። የሀብት ጥናቱ ያለውን የባዮማስ መጠን፣ ወጪና ዓይነት እንደዚሁም አርጋኒክ ቁስ አካሎቹን በማብቀል ረገድ በየወቅቱ ያለውን ልዩነትና መልሶ በመትከል የባዮማስ ምንጮችን ለረጅም ጊዜ ማቆየት የሚቻልበትን ሁኔታ መዳሰስ አለበት።

ቆሻሻን ወደ ኃይል መቀየር

በከተሞች የሚገኘው ቆሻሻ ከፍተኛ የኃይል ምንጭ ሊሆን ይችላል። ከቆሻሻ ኃይል የሚመነጨባቸው ማመንጫዎች አርጋኒክ ቁስ አካሎች በተመጠነ መልኩ በሚበሰብሱበት ጊዜ የሚፈጠረውን ጋዝ መሰብሰብ በሚችሉ መሳሪያዎች የተሟሉ ከሆኑ ቆሻሻ ከሚቀበረባቸው ጉድጓዶች የሚወጣው ሚቴይን ጋዝ ማመንጫዎቹን ሊያንቀሳቅስ ይችላል። ቆሻሻ ማቃጠያዎች ደግሞ የከተማ ቆሻሻን እንደቀጥተኛ የፊውል ምንጭ ያቃጥሉታል። የሀብት ጥናቱ የሚሰበሰበውንና የሚወገደውን ቆሻሻ መጠንና በውስጡ ያለውን የሙቀት/የኃይል ይዘት ማካተት አለበት። ቆሻሻን በማመንጫት ረገድ የሚኖሩ የመቀያየር አዝማሚያዎችንና ቆሻሻን መልሶ መጠቀምንና መለየትን ለማበረታታት በመንግስት ሊወጡ የሚችሉ ፖሊሲዎችን ቀድሞ መገመት ከቆሻሻ ኃይል የማመንጫ ፕሮጀክቱን መጠን በትክክል ለማስቀመጥ ወሳኝ ነው። በብዙ አካባቢዎች ትክክለኛው የሚቴይን ጋዝ ምርት በዲዛይን ወቅት በተገመተው ልክ ባለመሆኑ የሚመረተው ኃይል እንዲቀንስ ምክንያት ሆኗል።

የተፈጥሮ ጋዝ

የተፈጥሮ ጋዝ ሀብት ጥናት በአብዛኛው የሚመራው በገበያው ላይ ባሉ የተፈጥሮ ጋዝ ምንጮች ነው። በሀገር ውስጥ የተፈጥሮ ጋዝ ምንጮች በሚኖሩበት ጊዜ በጥራት፣ በብዛትና በምርት ወጪ ረገድ ማወዳደር ዋናው የጥናት መነሻ ሊሆን ይችላል። በተጨማሪ ደግሞ የየብስ፣ የባህር ውስጥና፣ ከተለመደው ወጣ ያሉ የተፈጥሮ ጋዝ ሀብቶች ተብለው የበለጠ ሊለዩ ይችላሉ። በሀገር ውስጥ የለማ የተፈጥሮ ሀብት ምንጭ ከሌለ የጋዝ ሀብት ጥናቱ ትኩረት ከውጭ በማስገቢያ አማራጮች ላይ ይሆናል። እነዚህም የማስተላለፊያ መስመሮችን፣ ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝን ወይም ታሽጎ የሚመጣ ጋዝን ሊያካትት ይችላል።

ምንጭ ከየትም ቢሆን በተፈጥሮ ጋዝ ዙሪያ የሚዘጋጅ የሃብት አጠቃቀም እቅድ በተፈጥሮ ጋዝ መስክ በተደጋጋሚ የሚከሰተውን ከፍተኛ የዋጋ መዋዠቅና አቅርቦት ከግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። በሀገር ውስጥ አወድ አቅርቦቱ በጊዜ ሂደት እየቀነሰ የሚመጣውን የማምረት መጠን ግምት ውስጥ ባስገባ መልኩ ረጅም ጊዜን ታሳቢ አድርጎ መታቀድ አለበት። ዋጋው ደግሞ የጋዝ ተጠቃሚዎች (ለኃይል፣ ለኢንዱስትሪ፣ ለትራንስፖርት፣ ለመኖሪያ ቤቶች፣ ወዘተ) በሚያደርጉት ውድድር ተጽእኖ ሊያርፍበት ይችላል። ከውጭ ለሚገባ ጋዝ የአቅርቦት ተግዳሮቱ ያለው ብዛት ላይ ሳይሆን ምንጭ ላይ ነው። ምክንያቱም የጋዝ አቅርቦት ውሎች የአቅርቦቱን አስተማማኝነት ለማረጋገጥ የረጅም ጊዜ (የ5፣ 10 ወይም 15 ዓመት) ስለሚደረጉ ነው። ከውጭ የሚገባው ጋዝ ምንጭ ዋጋውም ላይ ተጽእኖ ሊያሳርፍ ይችላል። ምክንያቱም በአጭር ጊዜ ኮንትራቶች ላይ የዋጋ መዋዠቅ ስለሚኖርና በረጅም ጊዜ ኮንትራቶች ላይ ደግሞ ዋጋን የመከለስ እድል ዝቅተኛ ስለሆነ ነው።

የአሰራር መለ። ያለፈው አስር ዓመት በጋዝ በሚሰሩ የኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶች ረገድ ትልቅ እድገት ታይቶበታል። በጋዝ ኃይል የሚያመነጭ ቀደም ያሉ ገለልተኛ አምራቾች በአሁኑ ወቅት በመንግስት ስፖንሰር በሚደረጉ የጋዝ አቅርቦት ስምምነቶች ላይ ጥገኛ ከመሆን ይልቅ ራሳቸው ከጅምላ ገበያ ጋዝ እንዲገዙ እየተጠየቁ ነው። አዳዲስ የሀገር ውስጥ የጋዝ ምንጮች በአዳዲስ ገበያዎች ውስጥ ጋዝን ወደ ኃይል የመቀየር ፕሮጀክቶችን ልማት በዋናነት እያንቀሳቀሱ ነው። የሀገር ውስጥ የጋዝ አቅርቦት እጥረት ያለባቸው ገበያዎች ሳይቀር የጋዝ ገበያ መሰረተ ልማትን ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝን ወደ ኃይል በሚቀይሩ ፕሮጀክቶች ዙሪያ እየገነቡ ነው። ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝን ወደ ኃይል የሚቀይሩት ፕሮጀክቶች ጋዝን የሚያገኙት ከአሜሪካና ከአውስትራሊያ ወደውጭ በሚላክ ጋዝ በዋናነት ከሚንቀሳቀሱና እያደገ ከሚገኘው ዓለማዊ ገበያ ነው።

ገበያው ይደግ እንጂ ጋዝን ወደ ኃይል የሚለውጡ ፕሮጀክቶች አሁንም ውስብስብ ሆነው ቀጥለዋል። ምክንያቱ ደግሞ በአንድ ጊዜ የረጅም ጊዜ የጋዝ አቅርቦት ውል መዋወል፣ የማቀነባበሪያ/ማጓጓዣ መሰረተ ልማት መገንባት፣ እና በጋዝ የሚሰሩ ማመንጫዎችን መገንባትን ስለሚጠይቁ ነው። ትስስሩ ለየት ያለ ስጋትን ያዘለ ነው። ለምሳሌ በኃይል ማመንጫው በኩል በአቅርቦት ላይ በሚፈጠር መናጋት ለሚከሰት ከአቅም በላይ ችግር ከሌለ መስጠት ያስፈልጋል። ከኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቱ ውጪ ያሉ ወጪዎችም (ለምሳሌ የጋዝ ማስተላለፊያ መስመሮች ለሚያልፉባቸው የግል ይዘታዎች የሚከፈል ክፍያ) ስጋት ሊሆኑ ይችላሉ። እነዚህን ስጋቶች ለመቀነስ መንግስታት በጋዝ የሚመነጭ የኃይል አቅርቦትን በሚገዙበት ጊዜ በተቀናጀና በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ ውስጥም ሆነ ውጪ ያሉ ስጋቶችን ግምት ውስጥ ባስገባ መልኩ እንዲሆን ጥንቃቄ ማድረግ አለባቸው።

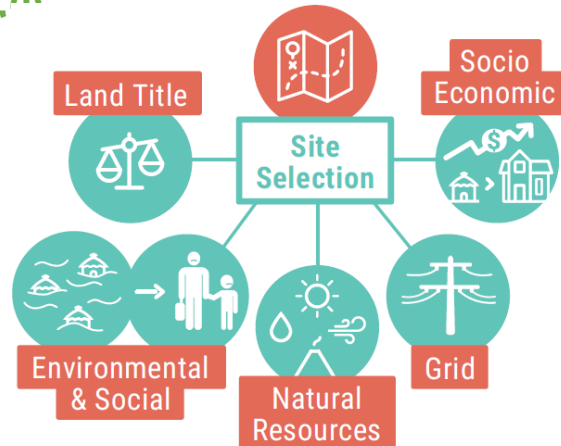
ነዳጅ ዘይት

ኃይል ማመንጫት ከፍተኛ መጠን ያለው ነዳጅ ዘይት ይጠይቃል። ፈሰሽ የነዳጅ ዓይነቶች ወደ ኃይል ማመንጫዎች የሚደርሱበት የአቅርቦት ሰንሰለት በደንብ መጤን ያለበት ነው።

ከሰል

ልክ እንደተፈጥሮ ጋዝ ከሰልን በመጠቀም ኃይልን ለማመንጫት የሚያስፈልጉ ተያያዥ መሰረተ ልማቶች ውስብስብና ከፍተኛ መዋጫ ነዋይ የሚጠይቁ ናቸው። የከሰል ማውጫዎችን ለማልማት ከሚያስፈልገው መነሻ ወጪ በተጨማሪ ከሰልን ለማቀነባበር፣ ለማጓጓዣና ለማከማቸት መዋጫ ነዋይ ማፍሰስን ይጠይቃል። በተለይም መጓጓዣ ትልቅ ፈተና ሊሆን ይችላል። ምክንያቱም ለኃይል ማመንጫ የሚፈለገው ከሰል ከፍተኛ መጠን ያለው ስለሆነ ለዚህ አገልግሎት ብቻ የሚውል የባቡር ሃዲድ ወይም ወደብ ግንባታን ሊፈልግ ይችላል። ከዚህ መሰረተ ልማት ጋር የተያያዙ ወጪዎች በጣም ውድ ሊሆኑ ይችላሉ።

የፕሮጀክት ስፍራ መረጫ

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ስፍራ በሚመረጥበት ጊዜ ተስማሚውን ቦታ ለመምረጥ የሚያገለግሉ በርካታ መስፈርቶች አሉ። እነዚህ መስፈርቶች እንደየቴክኖሎጂው ዓይነት የተለያዩ ሊሆኑ ይችላሉ። ለምሳሌ የፀሐይ ኃይል ማመንጫዎች ሲተክሉ ሊጤን የሚገባው ቁልፍ ነገር ለፕሮጀክቱ ቦታቀደው ስፍራ ላይ በቂ የፀሐይ ጨረር መኖሩ ነው። የፕሮጀክት ስፍራ መረጫ በአካባቢ ሥነምግባር ላይ የሚኖር ተጽእኖ ወይም የአካባቢውን ህዝብ መልሶ ማስፈር የመሳሰሉ አካባቢያዊና ማህበራዊ ጉዳዮችም ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። ሌሎች ግምት ውስጥ የሚገቡ ጉዳዮች ደግሞ የኃይል መረብ ትስስር፣ ነዳጅ መገኘት የመቻሉ ሁኔታ፣ እና የፕሮጀክት ቦታው በሚያዝበት ጊዜ ከአካባቢ መስተዳድሮችና መንግስታት ጋር እንደዚሁም ፕሮጀክቱ ተጽእኖ ከሚያሳድርባቸው ሰዎች ጋር ያለው ግንኙነትን ያጠቃልላሉ።

የፕሮጀክት አልሚው በተለይ የፕሮጀክት ስፍራው ቀድሞ ባልተመረጠባቸው የግዢ ሂደቶች እጩ የፕሮጀክት ስፍራዎችን መዝና በጣም ተስማሚ የሆነውን ስፍራ የመምረጥ ኃላፊነት አለበት። በጨረታ ውድድር ላይ ስኬታማ ለመሆን ጥሩ ውጤት ሊገኝ የሚችልባቸውን ስፍራዎች ለመምረጥ ይተጋሉ። እንደዚህ ዓይነት አካሄድ በመርህ ደረጃ ጥሩ ቢመስልም ፕሮጀክቶች የተፈጥሮ ሀብት ባለባቸው ቦታዎች ብቻ እንዲሰባሰቡ ሊያደርግ ይችላል።

የቦታ መረጫ ገደቦችን በማስቀመጥ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ጂኦግራፊያዊ ስርጭት ለመቆጣጠር ይቻላል። በተለያዩ መንገድ የሚመነጨውን ኃይል ከሲስተሙ ጋር ማዋሀድ አዋጪ መሆኑን ለማረጋገጥ እና የተወሰነ አካባቢ/አካባቢዎችን ማህበራዊ-ኢኮኖሚያዊ እድገት ለማረጋገጥና መልሰው እንዲቋቋሙ ማድረግ እንዲቻል የኃይል መሰረተ ልማት ተደራሽነት (ለምሳሌ የኃይል መረብ ተደራሽነትና የጋዝ ተደራሽነት) ቅድመ ሁኔታዎችን ማስቀመጥ ይቻላል።

የቦታ መረጣ ፖሊሲ ምሳሌ፡

በጀርመን ሀገር እ.ኤ.አ በሚያዚያ 2015 በተደረገ የፀሐይ ኃይል ማመንጫ ጨረታ ለምግብ ምርትና ለኃይል ምርት የሚውል መሬት ላይ ፍክክር እንዳይኖር ለማድረግ የቦታ መረጣ ቅድመ ሁኔታዎች ተቀምጠው ነበር።

በኡጋንዳ የገለልተኛ አመንጫዎች ጨረታ ላይ ደግሞ ተጨራሾች ቦታ ራሳቸው እንዲመርጡ የተፈቀደላቸው ሲሆን ነገር ግን ከኃይል መረቡ ከ3 ኪ.ሜ. በላይ እንዳይርቁ የሚያዝ ድንጋጌ በቅድመ ማጣሪያው ወቅት ተካቶ ነበር። በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ማስታወቂያው ላይ ተካቶ የነበረው ሌላው ቅድመ ሁኔታ ደግሞ ለኃይል ፍላጎት ማእከል የሆኑና በቂ የኃይል መረብ አቅም ላለበት አካባቢ ቅርብ የሆኑ ቅድሚያ የሚሰጣቸው አካባቢዎች እንዲካተቱ ማድረግ ናቸው።

መንግስት የፕሮጀክት ስፍራ መረጣ ኃላፊነትን የወሰደባቸው ደግሞ በርካታ አጋጣሚዎች አሉ። በዚህ ረገድ የሚጠኑት ጉዳዮች ለጋራ መሰረተ ልማት ያለ ተደራሽነትና የምጣኔ ሀብት እድገት አጋጣሚዎችን ታሳቢ ማድረግ ናቸው። ለተርማል ፕሮጀክቶች ለተስማሚ ነዳጅ አቅርቦት ያለ ተደራሽነት በጣም ቁልፍ ነው። ምክንያቱም ለነዳጅ አቅርቦት መሰረተ ልማቱ የሚወጣው ወጪ የኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶችን ጨምሮ በርካታ አካላትን ተጠቃሚ ሊያደርግ ስለሚችል ነው። የፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝ ማስገቢያ መሰረተ ልማት የጋራ መሰረተ ልማቶች አንድ ማሳያ ሊሆን ይችላል።

የታቀዱ የምጣኔ ሀብት እድገት ግቦችን ለመምታት መንግስት በኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶች የቦታ መረጣ ላይ ንቁ ተሳትፎ ሊኖረው ይችላል።

መንግስት የፕሮጀክት ስፍራውን መምረጡ ሊኖረው የሚችለው አንድ ትልቅ ጥቅም የተጨራሾችን ወጪ በከፍተኛ ደረጃ መቀነሱ ነው። ምክንያቱም ተጨራሾች ለእያንዳንዱ እጩ ቦታ መሬቱን መለየትና ወደይዘታ ማስገባት፣ የሀብት ጥናት ማድረግ ፣ የኃይል መረቡን ትስስር ማጥናትና፣ የነዳጅ አቅርቦት አማራጮችን መፈተሽ አይጠበቅባቸውም። ይህም የፈቃድ አሰጣጥ አካሄዱን ሊያቀላጥፈው ይችላል። ፕሮጀክቶችን በጊዜው ለማጠናቀቅና ስራ ላይ ለማስገባትም ወሳኝ ነው። መንግስት የፕሮጀክት ስፍራውን መምረጡ ሊኖረው የሚችለው አንድ ጉዳት ተስማሚውን ቦታ መምረጥ እውቀትና ሀብት የሚጠይቅ በመሆኑ (በተለይም የገንዘብ ሀብት) መንግስት ትክክለኛውንና ተስማሚውን ቦታ ላይመርጥ መቻሉ ነው።

የውጪ አማካሪዎች ሚና

የኃይል ማመንጫ ፕጀክቶች ግዢ ዝግጅት መንግስታት ሊሰሩ ከሚችሏቸው ውስብስብ እና ውድ ስራዎች አንዱ ነው። ፡ ተመሳሳይ ፕጀክቶችን የማልማት ወይም የማዋቀር ልምድ የሌላቸው ግዢ ፈጻሚ አካላት ውስጣዊ አቅም እና/ወይም በግዢዎቹ ውስጥ ያሉትን ዝርዝር ጉዳዮች ማስተናገድ የሚያስችል በቂ እውቀት ላይኖራቸው ይችላል። በመሆኑም በግዢ ሂደቱ ላይ መጓተቶች ሊፈጠሩ ወይም ግዢውን ከነአካቴው መፈጸም ሊሰናቸው ይችላል። ይህንን ለማስወገድ ግዢ ፈጻሚው አካል ወይም መንግስት በዘርፉ እውቀትና ልምድ ያላቸውን የውጪ አማካሪዎች ለመጠቀም ሊወስን ይችላል።

የኃይል አቅርቦት ፕጀክት ግዢን ዲዛይን ለማድረግና ለመተግበር የሚያስፈልጉት ብቃቶች የተለያዩም በተወሰኑ ጉዳዮች ላይ ያተኮሩም ሊሆኑ ይችላሉ። የተለመደው የገበያ አካሄድ ምንድን ነው የሚለውና ኢንቬስተሮችና አበዳሪዎች አትራፊ ብለው የሚወስዷቸው ነገሮች ምንድናቸው የሚለው ከጊዜ ጋር የሚለዋወጥና እንደፕጀክት አካባቢው የሚወሰን ነው። በልምድ የታገዙ የህግ፣ የንግድ፣ የምህንድስና፣ የአካባቢ፣ የማህበራዊና የፋይናንስ ብቃቶች/ችሎታዎችም ያስፈልጋሉ።

የኃይል አቅርቦት ፕጀክት ግዢው ውስጥ ሊሟሉ የሚገባቸውን ነገሮች እና በሰራተኞች ዘንድ ያለውን የአቅም ክፍተት ከገመገመ በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል የውጪ አማካሪዎችን ለመቅጥር የሚያገለግል የስራ መዘርዘር ማውጣት መቻል አለበት።

ለኃይል አቅርቦት ፕጀክት ግብይት/ግዢ አስፈላጊ የሆኑ አገልግሎቶች ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል።

- የህግ፡ - በአዳዲስ ገበያዎች መሰረተ ልማቶች ላይ እና በኮርፖሬትና ፕጀክት ፋይናንሲንግ ላይ ያተኮረ ልምድ ያላቸው የህግ ድርጅቶች
- የፋይናንስ፡ - ኢንቬስትመንት ባንኮች፣ የሂሳብ አያያዝና አዲት አማካሪዎች ወይም በገለልተኛ ኃይል አመንጫዎች፣ በመንግስትና ግል ዘርፍ አጋርነት እና በፕጀክት ፋይናንስ ላይ ልምድና እውቀት ያላቸው የፋይናንስ ተቋማት
- የምህንድስና፡- በተለያዩ ዘርፎች ልምድ ያላቸውን ባለሙያዎች ማጣመር በሚችሉ ትላልቅ ዓለማዊ አማካሪዎች ወይም በተወሰነ ንዑስ ዘርፍ (የፀሐይ ኃይል፣ ነፋስ፣ ሃይድሮፓወር፣ ወዘተ) ላይ ከፍተኛ ልምድ ባላቸው አነስተኛ ተቋማት ሊሰጥ የሚችል አገልግሎት ነው።
- የአካባቢና የማህበራዊ ኢኮኖሚያዊ፡- ትላልቅ ዓለማዊ አበዳሪዎች በሚጠቀሙባቸው የአፈጻጸም ማእቀፎች (እንደ የኢኮዌተር መርህ የመሳሰሉ) ላይ እውቀት ያላቸው አማካሪ ድርጅቶች

እነዚህ የማማከር አገልግሎቶች ለብቻቸው ወይም በጋራ ወይም በአንድ ሰፊ የማማከር ኃላፊነትን በሚጠቀሙ አማካሪ ጥላ ስር በሚንቀሳቀሱ የግል አማካሪ ተቋማት ሊሰጡ ይችላሉ። በርካታ ዓለማዊ የልማት ባንኮች ለግዢ ፈጻሚው አካል የሌሎችን አማካሪዎች ስራ በእነሱ አመራር ስር አቀናጅቶ የማስተዳደር አገልግሎት ሊያቀርቡ ይችላሉ።

፡ በተለያዩ የዓለም ክፍሎች እንደሚገኙታቸው የሁለትዮሽ እና ዓለማዊ የትብብር ተቋማት በዋጋ የማይተሙን ልምድ ሊኖራቸው ይችላል። በርካቶቹ የማማከሩን ስራ በቀጥታ ይሰጣሉ። ሌሎቹ ደግሞ በዘርፉ የግል አማካሪዎችን መቅጠሪያ ገንዘብ ያቀርባሉ። የሁለትዮሽ እና ዓለማዊ የትብብር ተቋማት የግዢ ፈጻሚውን አካል (የመንግስትንም) አቅም ማጎልበቻ ድጋፍ ሊሰጡ ይችላሉ።

የውጪ አማካሪዎችን መምረጥ

አንዳንድ የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት ማእቀፎች የግብይት አማካሪዎችን የተመለከቱ ድንጋጌዎች አሏቸው። መንግስትከግብይት አማካሪዎች ጋር የሚያደረገውን ግንኙነት አካሄድ የሚዘረዝሩና ሊከበሩ የሚገባቸው ብሄራዊ የግዢ ህጎችም አሉ።

በተጨማሪም ግዢ ፈጻሚ አካላት አማካሪዎችን በሚመርጡበት ጊዜ የሚከተሉትን ከግምት ውስጥ ማስገባት አለባቸው፡-

- **ቃልን ማክበር፡-** የግዢ ሂደት ሊራዘም የሚችልበት እድል በመኖሩ ከንትራቱ አማካሪዎች መጓተቶችን ተቋቁመው ለረጅም ጊዜ ቃላቸውን አክብረው እንዲቀጥሉ የሚያበረታቱ ማትጊያዎችን ማስቀመጥ አለበት።
- **ወጪ፡-** የውጪ ግምቶችን ጨምሮ ወጪዎች የሚስተናገዱበት ግልጽ አሰራር/መንገድ መኖር አለበት።
- **ችሎታና ልምድ፡-** የቡድኑ አባላትና የቡድን መሪው ዝና፣ ተአማኒነትና ችሎታ ከአማካሪ ድርጅቱ ዝናና ተአማኒነት እኩል ዋጋ አላቸው።
- **የጥቅምት ግጭት፡-** አማካሪዎች ኢንሼስት ሊያደርጉ ከሚችሉ አካላት ጋር ቅርብ የስራ ግንኙነት ሊኖራቸው ይችላል። ይህ በተወሰነ መልኩ ሊቀር የማይችል ነው። ምክንያቱም ምርጫ የሚባሉ አማካሪዎች ከበርካታ ደንበኞች ጋር ስራ የመስራት እድል ይኖራቸዋል። ይህ ለፕሮጀክቱ በራሱ ጎጂ ላይሆን ይችላል። ከብዙ ኢንሼስተሮች ጋር በመስራት አማካሪው ስለገበያው የተሻለ ግንዛቤ ሊኖረው ይችላል። ነገር ግን ይህ አማካሪው የግዢ ፈጻሚውን ጥቅም በሚያስጠብቅ መልኩ ላይሰራ ይችላል የሚል እሳቤ ሊፈጥር ይችላል። የጥቅም ግጭቶችን ተጽእኖ ለመቀነስ አማካሪዎችን ለመቅጠር በሚወጣው የጨረታ ሰነድ ላይ አማካሪዎች ያሉና ሊኖሩ የሚችሉ የጥቅም ግጭቶችን ዘርዝረው እንዲያቀርቡ ማድረግ እና ምስጢራዊ መረጃዎች እንዳይወጡ በኮንትራት ማሰር ወይም ቡድኖች እንዲለያዩ ማድረግ ይቻላል።

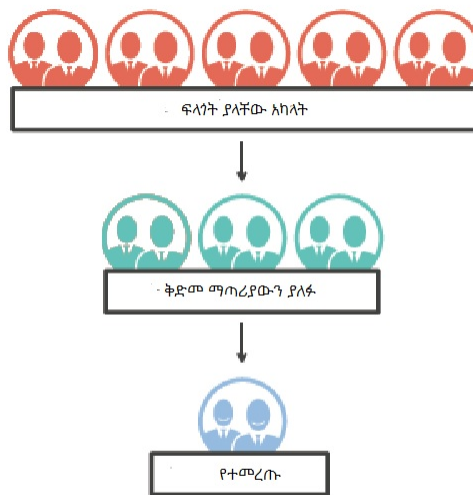

የግዢ ዓይነቶችን ማስተዋወቅ

በስፋት የሚታወቁ የግዢ ሞዴሎች

ገዢ ፈጻሚ አካላት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለመምረጥ የተለያዩ የግዢ ሂደቶችን ይጠቀማሉ። እነዚህ ሂደቶች በተለያዩ ሀገራት በተለያዩ ስሞች ይታወቃሉ። ያሉትን የተለያዩ አካላት በማያሻማ መልኩ መቦደን ከባድ ቢሆንም ይህ የመምረጥ ሰነድ ያሉትን የግዢ ሂደቶች ለማብራራት እንደሚያስፈልግ እንዲያገለግሉ ከዚህ በታች ያሉትን ምደባዎች ይጠቀማል። እነዚህ ሂደቶች በተከታዮቹ ምደባዎች በስፋት ይብራራሉ።

የውድድር ጨረታዎች

የውድድር ጨረታ ማለት አንድን የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት የሚያለሙ አልሚዎችን በውድድር ላይ ተመስርቶ ለመምረጥ በግዢ ፈጻሚው አካል አነሳሽነት የሚካሄድ ሂደት ነው። የግዢ ፈጻሚውን ግቦች ለመምታት የፈክክርን ኃይል ለመጠቀም ተብሎ የተቀረጸ አካሄድ ነው። እነዚህ ግቦች በአብዛኛው ከኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቱ በዝቅተኛ ወጪ የኤሌክትሪክ ኃይል ማግኘትን ያካትታሉ። ነገር ግን የአካባቢ ማህበረሰብን ጥቅም ማስጠበቅን ወይም በአንድ አካባቢ ፕሮጀክት ማልማትን የመሰሰሉ ግቦችንም ሊያካትት ይችላል። በመሆኑም ጨረታዎች በዋናነት በዋጋ ላይ በመመስረት ይገመገማሉ፤ ነገር ግን ተጨማሪ የግምገማ መስፈርቶችን ሊያካትቱ ይችላሉ።

የውድድር ጨረታዎች ግልጽ ወይም ውስን ሊሆኑ ይችላሉ። ግልጽ የውድድር ጨረታዎች የሚጀመሩት ያለውን የመወዳደር እድል በህትመት/በሚዲያ ይፋ በማድረግ ነው። ቅድመ ማጣሪያውን አሟልቶ የተመረጠ ማንኛውም

ፍላጎት ያለው አካል ፕሮፖዛል በማቅረብ በጨረታው ላይ ሊሳተፍ ይችላል። እነዚህ ጨረታዎች ዓለማዎቹ የውድድር ጨረታዎችም ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ። የውድድር ጨረታ አንድ ወይም በርካታ ፕሮጀክቶችን (በርካታ የጨረታ ዙሮችን በመጠቀም) ለመግዛት ሊዋቀር ይችላል።

ግዢ ፈጻሚ አካላት በርካታ ፕሮጀክቶችን ታሳቢ በሚያደርጉበት ጊዜ የተወሰነ መጠን ያለው የማመንጨት አቅም (በአብዛኛው በሜጋ ዋት የሚገለጽ) ወይም የተወሰነ መጠን ያለው የመነጨ የኤሌክትሪክ ኃይል (በሜጋ ዋት አወር የሚገለጽ) ለመግዛት ሊመርጡ ይችላሉ። አብዛኞቹ ግልጽ ጨረታዎች በማመንጨት አቅም ላይ የተመሰረቱ ናቸው።

ውስን ጨረታዎች በግዢ ፈጻሚው አካል በተለይ የተወሰኑ ተጨራሾች ላይ የተገደበ የውድድር ጨረታ ነው። በግዢ ፈጻሚው አካል እንዲወዳደሩ የተጋበዙ ኩባንያዎች ብቻ ሊሳተፉ ይችላሉ።

ቀጥታ ድርድሮች

ስያሜው እንደሚጠቁመው በዚህ አካሄድ ግዢ ፈጻሚው አካል በቀጥታ ድርድር የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ሊገዛ ይችላል። የቀጥታ ድርድሮቹ በግዢ ፈጻሚው አካል አነሳሽነት ወይም በአልሚዎች አነሳሽነት ሊካሄዱ ይችላሉ። ከየትኛውም ወገን ይምጣ ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ የቀጥታ ድርድሮችን ተጠቅሞ እንዲፈጽም ህግ ይፈቅድለት እንደሆነ በጥንቃቄ ማረጋገጥ አለበት።

የአሰራር ሙሉ: የኤሌክትሪክ ኃይል ገበያውን ለግል የማመንጨት ኢንቨስትመንት ቀስ በቀስ በመክፈት ሂደት ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት የኃይል አቅርቦት ግዢ ብዙ ጊዜ በቀጥታ ድርድር ይካሄድ ነበር። ሁኔታዎችን ከመረመሩና የተወሰነ ልምድ ካካበቱ በኋላ ቀጠናው ቀስ በቀስ ወደ ውድድር ጨረታ ሂደት እየተሸጋገረ ይገኛል። ከቀጥታ ድርድሩ የተወሰዱ ትምህርቶች የውድድር ጨረታዎችን ለማዘጋጀት ትልቅ እገዛ ይኖራቸዋል።

ድርድሮቹ በአልሚዎቹ አነሳሽነት የመጡ ከሆነ ግዢ ፈጻሚው አካል በቀጥታ ላልጠየቀው ፕሮፖዛል ምላሽ እየሰጠ ነው ሊባል ይችላል። ቀጥታ ድርድር ማካሄድ ግዢ ፈጻሚው አካል በቀጥታ ላልጠየቀው ፕሮፖዛል ምላሽ የሚሰጥበት ብቸኛ መንገድ ግን አይደለም። የግዢ ፈጻሚ አካላት አማራጮች በእያንዳንዱ ሀገር የህግ ማእቀፍ የሚመሩ ናቸው። እነዚህ አማራጮች ከምእራፍ 5-8 ተዳሰዋል።

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ማስፋፊያ ለቀጥታ ድርድር አንዱ እድል ነው። አንድ የተገነባ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ያለምንም ወይም በአነስተኛ ወጪ ሊጨመር የሚችል የተጨማሪ የነዳጅ ማጠራቀም፣ የኃይል ማስተላለፍና የተያያዥ አውታሮች አቅም ሊኖረው ይችላል። በዚህ ጊዜ የተመረቀውን ኃይል ገዝቶ ለመሸጥ የተዋዋለው አካል ያለው የተሻለ ምርጫ ያለውን ፕሮጀክት አቅም ማሳደግ ነው። ግዢ ፈጻሚው አካል የማስፋፊያ ስራውን በውድድር መግዛት ይቻል እንደሆነ መፈተሽ አለበት።

ለአመንጪዎች የሚወጣ የዋጋ ተመን

ለአመንጪዎች የሚወጣ የዋጋ ተመን አስተዳደራዊ በሆነ መልኩ ዋጋን በመተመን በተመረጡ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ላይ ኢንቬስትመንትን ለማበረታታት የተዘጋጀ አካሄድ ነው። ይህ አካሄድ የተወሰኑ ቴክኖሎጂዎችን የሚጠቀሙ የታዳሽ ኃይል ፕሮጀክቶች ላይ ወይም አነስተኛ/መካከለኛ መጠን ያላቸው የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ላይ ኢንቬስትመንትን ለማበረታታት ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል። ለአመንጪዎች የሚወጣ የዋጋ ተመን አካሄድ በአስቸጋሪ የገበያ ክፍሎች የሚደረግ ኢንቬስትመንት ለማበረታታትም ጥቅም ላይ ይውላል። ለምሳሌ በገጠራማ አካባቢዎች አነስተኛ የኃይል መረብ ለሚያለሙ ፕሮጀክቶች የዋጋ ተመን በማውጣት ሊሆን ይችላል። ለአመንጪዎች ዋጋ የመተመን ፕሮግራም በአንድ ፕሮጀክት ብቻ ላይወሰን ይችላል። እንዲያውም ለግዢ የሚፈለግን የኃይል አቅርቦት አቅም (በሜጋ ዋት) ወስኖ ሊያሳውቅ ይችላል። ወይንም መስፈርት የሚያሟሉ ፕሮጀክቶች ሊለሙና ውል ውስጥ ሊገቡ የሚችሉበትን የጊዜ ገደብ ወስኖ ሊያስቀምጥ ይችላል። በዚህ ፕሮግራም ተጨራሾች በዋጋ ሳይሆን በሌሎች ከፖሊሲ በሚመነጩ መስፈርቶች መወዳደር ይችላሉ። መስፈርቶቹ ለምሳሌ ፍጥነት፣ ጥራት እና የማህበራዊ ኢኮኖሚያዊ ልማት ጥቅሞች ሊሆኑ ይችላሉ። ከፕሮጀክት አልሚ እይታ ለአመንጪዎች ዋጋ የመተመን ፕሮግራም የጨረታ አለመሳካትን ስጋት የመቀነስ አቅም አለው።

በውድድር ላይ

የተመሰረተ ግዢ

በውድድር ላይ የተመሰረተ ግዢ
አጠቃላይ ዕይታ

የመሳተፍ ፍላጎትን መግለጫዎች

የብቃት ማሳያዎችን ማቅረቢያ ጥሪ

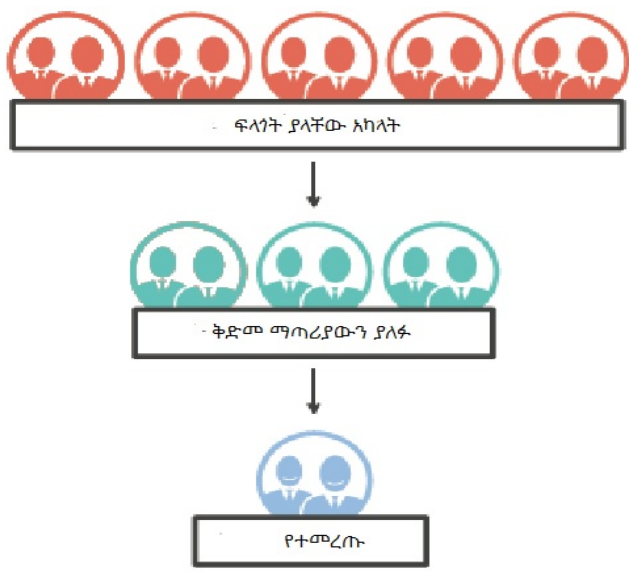
ፕሮፖዛሎች ማቅረቢያ ጥሪ

ምዘናና አሸናፊዎችን ማሳወቅ

በውድድር ላይ የተመሰረተ ግዢ አጠቃላይ እይታ

የውድድር ጨረታዎች የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ ለማከናወን በየጊዜው ተቀባይነታቸው እየጨመረ የመጣ አማራጮች ናቸው። ይህ የግዢ መዋቅር ኢንቨስተሮች አንድ ፕሮጀክትን (ፕሮጀክቶችን) ለማልማት በተመሳሳይ መስፈርቶች በቀጥታ እርስ በርስ እንዲወዳደሩ የሚያደርግ ነው። ውድድሩ በአብዛኛው በዋጋ ላይ የተመሰረተ ሲሆን የቴክኖሎጂ ጥራትን፣ የማልማት ፍጥነትን ወይም ሌሎች መንግስት ቅድሚያ የሚሰጣቸውን መስፈርቶችም ሊያካትት ይችላል። የውድድር ጨረታዎች ባለው የቁጥጥር ከባቢ እና አጠቃላይ የግዢ ግቦች ላይ ተመስርቶ እንደየሀገሩ ሊለያዩ ይችላሉ።

በዚህ የመምሪያ ሰነድ ላይ ሁለት ዓይነት የውድድር ጨረታዎች ተካተዋል፡ 1) ግልጽ ጨረታዎች እና 2) ውስን ጨረታዎች። እያንዳንዱ አካሄድ የራሱ ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች ቢኖሩትም ሁለቱም ዓይነት የውድድር ጨረታዎች ግቦችንና ግልጽ የጨረታ መስፈርቶችን የያዘ በጥንቃቄ የታቀደ የግዢ ሂደት ያስፈልጋቸዋል።

በውድድር ላይ በተመሰረተ ግዢ ላይ ስንት ደረጃዎች አሉ?

በውድድር ላይ የተመሰረተ ግዢ በአጠቃላይ ከአንድ እስከ ሶስት የሚደርሱ ደረጃዎች አሉት። በዚህ የመምሪያ ሰነድ ላይ ሰፊ ብለው የተገለጹት ሶስቱ ደረጃዎች የሚከተሉት ናቸው፡-

- 1) የመሳተፍ ፍላጎትን መግለጽ
- 2) የብቃት ማሳያዎችን ማቅረቢያ ጥሪ
- 3) ፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ

የመጀመሪያዎቹ ሁለት ስያሜዎች እንደየሀገሩ ሁኔታ በተለዋዋጭነት ጥቅም ላይ ይውላሉ። ያሉት የግዢ ደረጃዎችም እንደየሀገሩ ህግ ይለያያሉ። ከዚህ በታች በሚዳሰሱት ምክንያቶች የመሳተፍ ፍላጎትንና የብቃት ማሳያዎችን የመጠየቅ ደረጃዎች የግዴታ ጥቅም ላይ ላይውሉ ይችላሉ።

የአሰራር መላ: ባለ ሁለት ደረጃ ጨረታዎች በውድድር ላይ የተመሰረተ ግዢን ለመከወን የተለመዱ አካሄዶች ናቸው። ይህ አካሄድ ፕሮፖዛል እንዲቀርብ ከሚጠየቅበት ደረጃ በተጨማሪ የብቃት ማሳያዎች እንዲቀርቡ የሚጠየቅበት ደረጃ የሚከተትበት ነው። ፕሮፖዛሎች እንዲቀርቡ ግልጽ ጥሪ ከተደረገ በኋላ የብቃት ማሳያዎች የሚቀርቡበትን ደረጃ በመጠቀም በተቀመጠው የምዘና ሂደት መሰረት የመጨረሻ ተወዳዳሪዎችን መምረጥ ይቻላል። የመጨረሻ ተወዳዳሪዎች ከተለዩ በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል በክፍት ጨረታ ወቅት በሚኬድበት መንገድ ፕሮፖዛሎችን ወደማወዳደር መግባት ይችላል።

ግልጽ ጨረታዎች

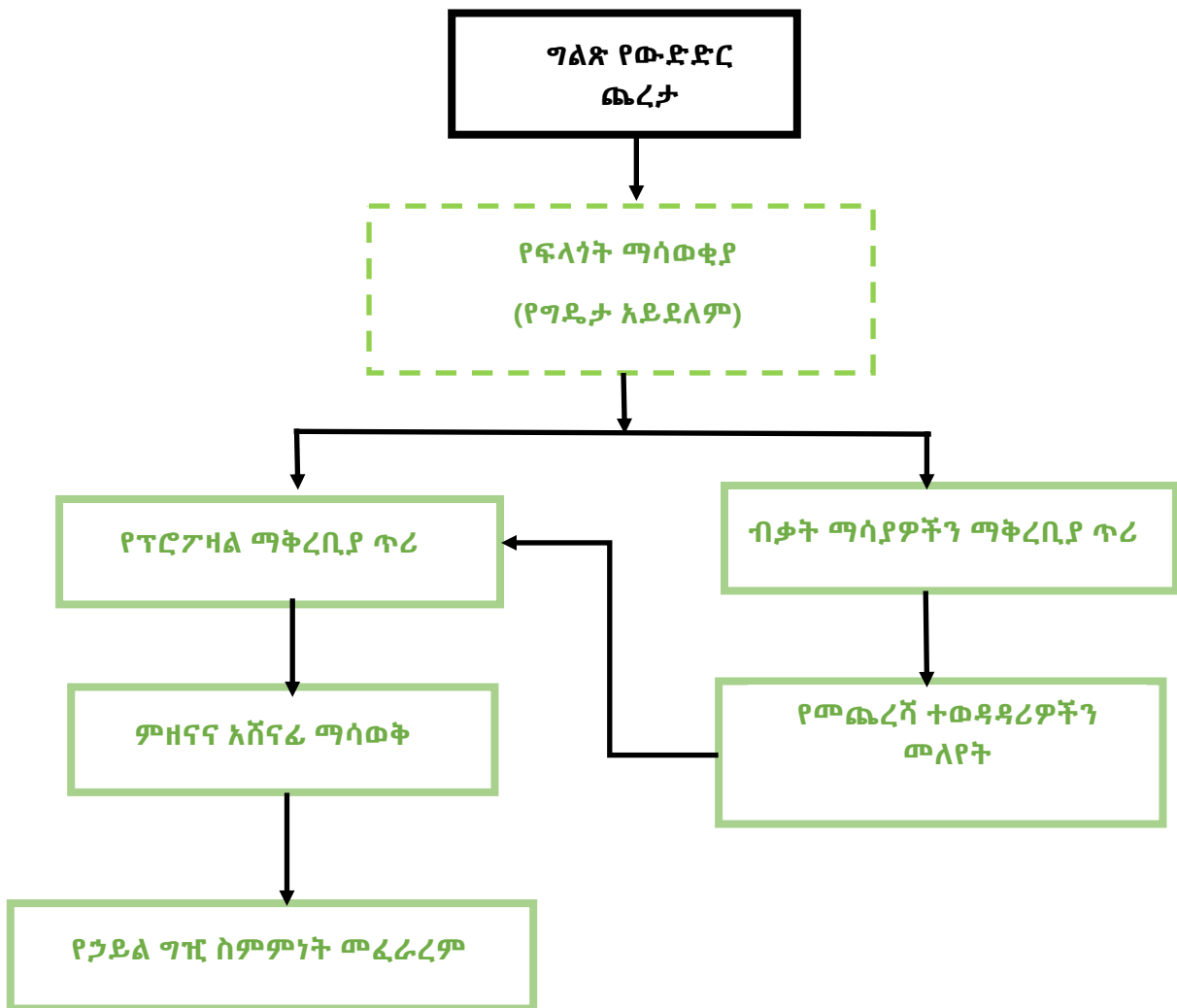
ግልጽ ጨረታ መሳተፍ ለሚፈግሉ ሁሉ ክፍት የሆነ የውድድር ጨረታ ሂደት ነው። ግልጽ ጨረታ ዓለማዊ የውድድር ጨረታ ወይም ግልጽ ውድድር በመባል ይታወቃል። በግልጽ ጨረታ ሂደት ግዢ ፈጻሚው አካል በስፋት ተደራሽ በሆኑ መገናኛ ብዙሃን አማካኝነት ፍላጎት ያላቸው ወገኖች ፕሮፖዛል እንዲቀርቡ ጥሪ ያቀርባል። ጥሪው በተለያዩ መንገድ መቅረብ የሚችል ሲሆን በአብዛኛው የፕሮፖዛል ማቅረብ ጥያቄ ወይም የጨረታ ጥሪ ሊሆን ይችላል። የግዢ ሂደቱን የበለጠ ለማስፋት ከጨረታ ጥሪው በፊት ፍላጎትን የማሳወቅ ጥሪ ሊቀድም ይችላል። ፍላጎትን የማሳወቅ ጥሪ በሚለው ምዕራፍ ስር ዝርዝር ቀርቧል።

በግልጽ የማጨረት ግብ ውድድር በስፋት እንዲኖር ማድረግና ከዚህ ጎን ለጎን የግዢ ሂደቱን ትክክለኛነት በዝርዝር ቴክኒካዊ መስፈርቶች እና በቀልጣፋና ውጤታማ የጨረታ ምዘና መንገዶች ማረጋገጥ ነው።

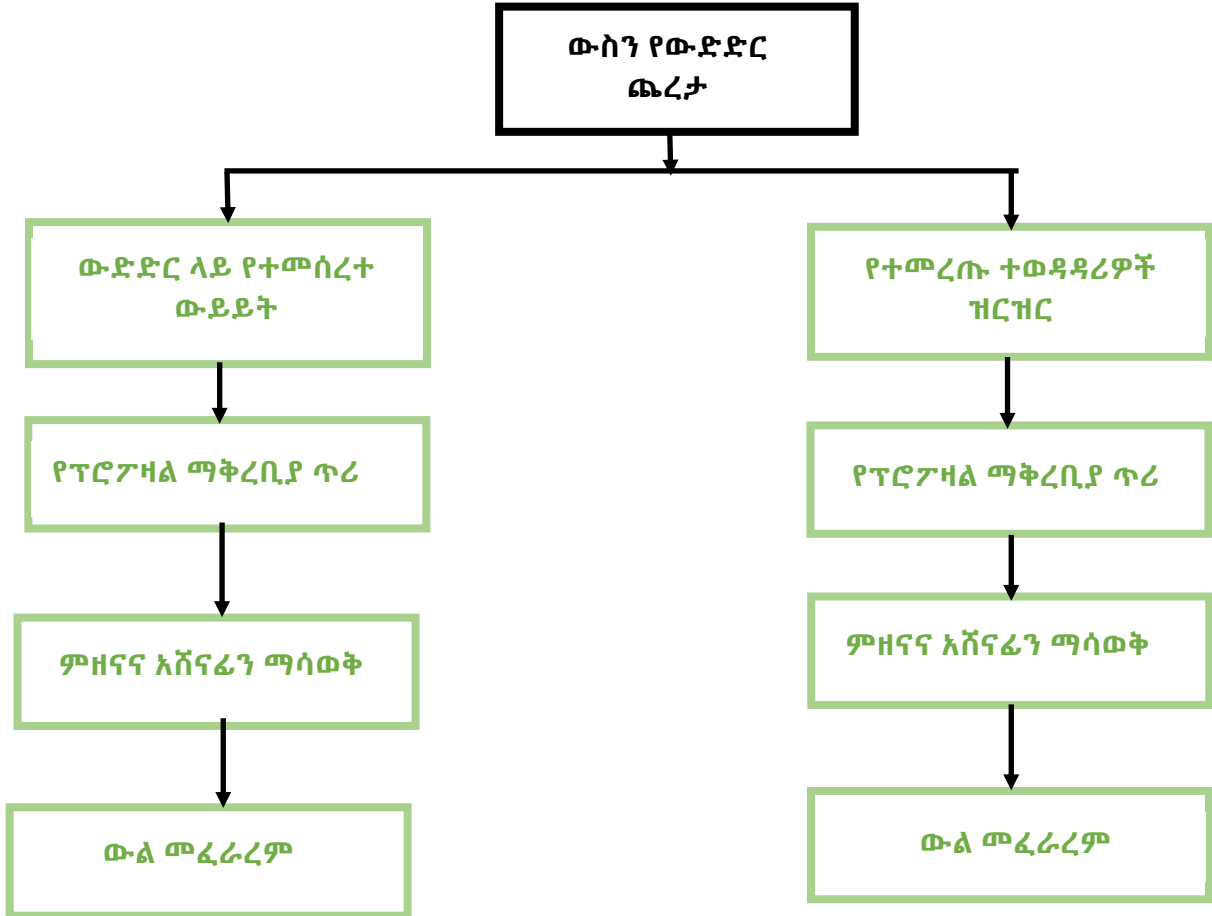

ግልጽ ጨረታ የሚያካትታቸው ቁልፍ ነገሮች፡ -

- ጨረታው ለሁሉም ክፍት ይሆናል።
- ወጥ የሆኑና ድርድር የማይደረግባቸው የግዢ ሰነዶች፤
- በግልጽ የተቀመጡ የመወዳደሪያ መስፈርቶች፤
- ግልጽ የሆነ ውጤት መስጫ መንገድ፤
- ከፍተኛ ውጤትን በመንተራስ የተመረጠውን አሸናፊ ማሳወቅ፤

ውስን ጨረታዎች

ውስን ጨረታ (ዝግ ጨረታ ወይም የተመረጠ ጨረታ በመባልም ይታወቃል) በውድድር ላይ የተመሰረተ ሂደት ቢሆንም ከግልጽ ጨረታ የሚለየው የውድድር እድሉ የሚሰጠው ቀድመው ለተለዩ የተመረጡ አካላት መሆኑ ነው።

ውስን ጨረታ የሚጀምረው በግዢ ፈጻሚው አካል አማካኝነት የተወሰኑ ተወዳዳሪዎችን መረጠ በማካሄድ ነው። ግዢ ፈጻሚው አካል የተጨማሪዎችን ቁጥር ውስን እንዲያደርግ የሚያስገድዱ ምክንያቶች ይኖራሉ። ከነዚህም ውስጥ ለምሳሌ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱን ለመገንባት የሚያስፈልግ የተለየ ችሎታ ወይም እውቀት፣ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱን የማጠናቀቅ ፍጥነት፣ የግዢ ሂደት ፍጥነት፣ እና የገበያው የማስተናገድ አቅም ይገኙበታል። ግዢ ፈጻሚው አካል ተጨማሪዎችን ከባለድርሻ አካላት ጋር በሚደረግ ንግግር አማካኝነት ሊለይ ይችላል። ለጨረታው የተለዩ አካላት ፕሮፖዛል እንዲያቀርቡ ጥሪ ሊደረግላቸው ይችላል። ፕሮፖዛሎቹም የግዢ ፈጻሚው አካል በሚመራው የጨረታ ምዘና

ሂደት ውስጥ እንዲያልፍ ይደረጋል። ከዚህ በኋላ በግልጽ ጨረታ ወቅት ለምዘናና አሸናፊን ለመለየት ጥቅም ላይ የሚውሉ አካሄዶች ሊተገበሩ ይችላሉ።

አሸናፊው ከተገለጸ በኋላ ከተመረጠው ተጨራች ጋር የሚደረጉ ድርድሮች የመጨረሻ ውጤት ማምጣት የማያስችሉባቸው ጊዜያት አሉ። በዚህ ጊዜ የጨረታ ሂደቱን ለማፍጠን ግዢ ፈጻሚው አካል አዲስ ጨረታ ከማካሄድ ይልቅ ከተጠባባቂው ተጨራች ጋር ድርድር ሊጀምር ይችላል። ከተጠባባቂው ተጨራች ጋር የሚደረገውም ድርድር ውጤት ማምጣት ካልቻለ ግዢ ፈጻሚው አካል ከሌሎች መስፈርቱን ከሚያሟሉ ተጨራሾች ጋር ቀጥተኛ ድርድር እንዲያደርግ ሊፈቅድለት ይችላል።

በውድድር ላይ የተመሰረተ ውይይት

ውስብስብ ለሆኑ ግብይቶች ወይም የፕሮጀክት መዋቅሮች የፕሮጀክቱን መስፈርቶች ለማጥራት ሲባል ግዢ ፈጻሚው አካል የፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪውን ከማስተላለፍ በፊት ቀድመው ከተለዩ ተወዳዳሪዎች ግብዓት ማግኘት ሊያስፈልገው ይችላል። ለዚህም እንዲረዳ ግዢ ፈጻሚው አካል የፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪ ከመተላለፍ በፊት የተመረጡ ተወዳዳሪዎችን ጋብዞ በፕሮጀክቱ መስፈርቶች ዙሪያ ውይይት ሊያደርግ ይችላል። ውይይቱ የተሻሉ ቴክኒካል መፍትሄዎችን መለየት፣ ኮሚሽል መዋቅሩን ማስተካከልንና ስጋቶችን የመሸከም ኃላፊነትን ለፕሮጀክቱ ባለድርሻ አካላት መደልደልን ያጠቃልላል። ግዢ ፈጻሚው አካል የተስተካከለውን የፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪ ለሁሉም የተመረጡ ተጨራሾች ሊያስተላልፍ ይችላል። ከዚህ በኋላ በግልጽ ጨረታ ላይ ለግምገማና አሸናፊዎችን ለመለየት ጥቅም ላይ የሚውሉት አካሄዶች ሊተገበሩ ይችላሉ።

ቁልፍ ነጥቦች

- በውድድር ላይ የተመሰረተ ግዢ በግልጽ ጨረታ ወይም በውስን ጨረታ ሊካሄድ ይችላል።
- የግልጽ ጨረታ ዓላማ ውድድርንና ግልጽነትን መጨመር ነው።
- የግልጽ ጨረታ ዋና ዋና ክፍሎች ግልጽ የሆነ የመወዳደሪያ መስፈርትና ቀልጣፋ የጨረታ ምዘና አካሄድ ናቸው፡
- :
- ውስን ጨረታ ለተወሰኑ ተወዳዳሪዎች ብቻ የተፈቀደ የውድድር ጨረታ ነው።
- ለውስብስብ ፕሮጀክቶች ተወዳዳሪዎች ከግዢ ፈጻሚው አካል ጋር በውድድር ላይ ወደተመሰረተ ውይይት ሊገቡ ይችላሉ።

የተሳትፎ ፍላጎትን ማሳወቂያዎች

በመደበኛ የመረጃ ማፈላለግ አካሄድ ከገበያው ጋር የሚደረግን ቀጥተኛ ምክክር ለግዢው ሂደት የመጀመሪያ እርምጃ ማድረግ ግዢ ፈጻሚውን አካል ተጠቃሚ ሊያደርገው ይችላል። እንደዚህ ዓይነት መረጃ አሰባሰብ ስለስኬታማ ፕሮጀክት ወሳኝና ጠቃሚ እይታ ሊሰጥ ይችላል። ግዢ ፈጻሚው አካል በፕሮጀክቱ ላይ ያለውን የትኩረት አቅጣጫ እንዲያስተካክልና ቀደም ብሎ ግምት የወሰደባቸውን ነገሮች በጨረታው ላይ ሊወዳደሩ ከሚችሉ አካላት በሚገኝ ግብረ-መልስ መልስ እንዲፈትሽ ያስገድደዋል። ይህ የመረጃ ልውውጥ አካሄድ የተሳትፎ ፍላጎት ማሳወቂያ ወይንም መረጃ የመስጠት ጥሪ ተብሎ ይጠራል።

የተሳትፎ ማሳወቂያ ጥሪው በሰፊው ምላሽ እንዲያገኝ ግዢ ፈጻሚው አካል ጥሪውን ለምሳሌ በትልልቅ የሀገሪቱ ጋዜጦች ላይ ሊያስተዋውቅ ይችላል። የታሰበውን ፕሮጀክት ጠቅላላ ባለ አኳኋን በመግለጽ እና መወዳደር የሚፈልጉ አካላት የተሳትፎ ፍላጎታቸውን እንዲገልጹ፣ በዲዛይን/ፕሮጀክቱ መዋቅር ላይ ያላቸውን እይታ እንዲገልጹ፣ እንዲሁም ግዢ ፈጻሚው አካል ሊያጤናቸው የሚገቡ ሌሎች ጉዳዮችን እንዲያነሱ መጋበዝ ይቻላል። ግዢ ፈጻሚው አካል ይህንን እድል ከተጨማሪዎች ስለ ፍላጎታቸው፣ ቦታ መረጣን በተመለከተ ስላላቸው አመክንዮ፣ ስለ ፕሮጀክቱ መጠንና ለሚመነጨው ኃይል ይከፈላል ብለው ስለሚጠብቁት የዋጋ ተመን ግብረ መልስ ለመሰብሰብ ሊጠቀምበት ይችላል።

የአሰራር መላ: ግዢ ፈጻሚው አካል ከፍላጎት ማሳወቂያ ሂደቱ ተጠቃሚ ለመሆን ካሰበ አስተያየት እንዲሰጡ ለተጋበዙት ተጨማሪዎች አስተያየታቸውን በጥልቀት በታሰበበትና በተደራጀ መልኩ የሚያዘጋጁበት በቂ ጊዜ ሊሰጣቸው ይገባል።

በፍላጎት ማሳወቂያው ማጠቃለያ ላይ ግዢ ፈጻሚው አካል እንደመላሸቹ ብዛት በገበያው ውስጥ ፕሮጀክቱን ለማስተናገድ ስላለው አቅም ጥሩ መረጃ ሊኖረው ይችላል። እንደዚሁም የግዢ አካሄዱን ተስማሚ በሆነ ሁኔታ ለመቅረጽና የፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪ ላይ ለሚቀመጡ መስፈርቶች ዝግጅት በቂ ግብረ መልስ ያገኛል ተብሎ ይጠበቃል።

የፍላጎት ማሳወቂያ ጥሪ ለማድረግ ግምት ውስጥ መግባት ያለባቸው ነገሮች

ግዢ ፈጻሚው አካል የፍላጎት ማሳወቂያ ጥሪ ለማድረግ በሚወስንበት ጊዜ ጥሪው ለወቅታዊው የግዢ ሂደት የሚኖረውን ጥቅም ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። የተሳትፎ ፍላጎት ማሳወቂያ በተለይም ግዢ ፈጻሚው አካል አዳዲስ መርህ ግብሮችን በሚጀምርበት ጊዜ ወይም ያልተሞከረ ቴክኖሎጂ ለመተግበር በሚያስብበት ጊዜ ጠቃሚ ይችላል። ምክንያቱም ምላሾች ለአዲሱ ስራ የገበያውን ምላሽ ማሳያ ሊሆኑ ስለሚችሉ ነው። አዲስ ዓይነት የግዢ ስርዓት በሚተገበርበትም ጊዜ ግብረ መልሶች አጋዥ ሊሆኑ ይችላሉ። ምክንያቱም የፍላጎት ማሳወቂያው ሂደት ለገበያው ስለአዲሱ ማሻሻያ መረጃ ስለሚሰጥና የባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ ስለሚያጠናክር ነው።

የፍላጎት ማሳወቂያው ሂደት የራሱ ስጋቶች ሊኖሩት ይችላሉ። የገበያውን የጋራ ስምምነት ሳይሆን ጠባብና ያልተሟሉ እይታዎችን የሚያንጸባርቁ ምላሾች ግዢ ፈጻሚውን አካል ግራ ሊያጋቡት ይችላሉ። ስለሆነም ግዢ ፈጻሚው አካል ከፍላጎት ማሳወቂያዎች የሚቀበላቸውን መረጃዎች በጥንቃቄ ማጥራትና ከራሱ ልምድ እንደዚሁም ከአማካሪዎች ከሚያገኘው ምክር ጋር አዋህዶ መውሰድ አለበት።

የአሰራር መላ: የፍላጎት ማሳወቂያ ሂደቱ ውጤታማ እንዲሆን ግዢ ፈጻሚው አካል የሰበሰባቸውን መረጃዎች ከመላሾች ምንም ዓይነት የምስጢራዊነት ገደብ ሳይኖርበት መጠቀምና መተግበር አለበት። ይህንንም ለማሳካት በሚቀርበው የፍላጎት ማሳወቂያ ጥሪው ግዢ ፈጻሚው አካል የሚሰበሰባቸውን መረጃዎች ሚስጥራዊ አድርጎ እንደማይወስድ በግልጽ ማሳወቅ አለበት።

ቁልፍ ነጥቦች

ከገበያው ጋር ቀደም ብሎ ግንኙነት መፍጠር እና መረጃ መሰብሰብ የተወሰኑ ጥቅሞች ሊኖሩት ይችላሉ። የፍላጎት ማሳወቂያው ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ግልጋሎቶች ሊሰጥ ይችላል።

- ስለአዲሱ ፕሮጀክት ወይም መርህ ግብር ህዝባዊ ግንዛቤ መፍጠር፣
- ገበያውና ባለድርሻ አካላት ለግዢ አካሄድ ያላቸውን ፍላጎት መፈተሽ፣
- ለኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ የገንዘብ አቅርቦት መኖሩን መፈተሽ፣

- በጨረታው ለመሳተፍ ፍላጎት ያላቸውን አልሚዎች ሁኔታ/ተዋጽኦ ለመረዳት (ዓለማቀፍ ወይስ የሀገር ውስጥ ኩባንያዎች፣ ተሞክሯቸው፣ ዝናቸው፣ ወዘተ)
- ለቅድመ አዋጪነት እና ለአዋጪነት ጥናት የሚሆኑ ቦታዎችን ለመሞከርና እና የተጨማሪ መሰረተ ልማቶችን ፍላጎት ማወቅ፣
- ሊኖሩ የሚችሉ ከመሬት ጋር የተገናኙ ግጭቶችን መገምገም፣
- የዋጋ ተመን ጣሪያዎችን ወይም የማለፊያ መስፈርቶችን ዝቅተኛ ወለልና ከፍተኛ ጣሪያ የመሰሰሉ የግዢውን ልኬቶች ለማዘጋጀት፣ ቀድሞ ብለው ግምት የተወሰደባቸውን ነገሮች በተግባር መፈተን፤

ብቃት ማሳያዎችን ማቅረቢያ ጥሪ

በብቃት ማሳያ ማቅረቢያ ወቅት ግዢ ፈጻሚው አካል ለጥሪው ምላሽ የሰጡና ፍላጎቱ ምረቃው የተቀመጠውን ቅድመ ማጣሪያ ያሟሉ አካላትን ዝርዝር ያወጣል። በቀጣዩ የግዢው ሂደት ላይ የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ የሚደረግላቸው በዚህ ዝርዝር ውስጥ ያሉ ተወዳዳሪዎች ብቻ ሲሆኑ እነሱም አሸናፊውን ለመለየት በሚደረገው የመረጣ ሂደት ይመዘናሉ።

ከአንድ በላይ ደረጃዎች ያሉት ሂደት ፍጥነት ላይ ተጽእኖ ሲኖረውም ውጤታማነትና ለሚከፈል ገንዘብ የሚገኝ ጥቅምን ለማሳካት አጋዥ ነው። የብቃት ማሳያ ምዘናው ግዢ ፈጻሚው አካል ተጨማሪ ፕሮጀክቱን ለማልማት አስፈላጊው ብቃትና ልምድ እንዳላቸው እንዲያረጋግጥ ያስችላል። ይህም አሸናፊውን ለመምረጥ ግዢ ፈጻሚው የሚያደርገውን የፕሮፖዛል ግምገማ መስመር ያስይዘዋል። በአንዳንድ ሀገራት የግዢ ሂደቱ ግልጽነት እንዲኖረው ግዢ ፈጻሚ አካላት ቅድመ ማጣሪያውን ያለፉ ተወዳዳሪዎችን ዝርዝር በይፋ ያሳውቃሉ።

በብቃት ማሳያ ማቅረቢያው ወቅት የማሸነፊያ ከፍተኛና ዝቅተኛ ጣሪያዎችን ማስቀመጥ ጠቃሚ ነው። አንድ አልሚ አንድ ጊዜ ቅድመ ማጣሪያውን ካለፈ በጨረታ ሂደቱ እስከመጨረሻው ድረስ መካፈል ይችላል። በመሆኑም የቅድመ ማጣሪያው ሂደት ግዢ ፈጻሚው አካል ፕሮጀክቱን ለማልማት የቴክኒክና የፋይናንስ አቅሙ ከሌለው ተጨማሪ ጋር ላለመስራት መወሰን የሚችልበት የመጀመሪያውና (ከተወሰኑ ሁኔታዎች ውጪ) የመጨረሻው እድል ነው። ይህን እድል መጠቀም ካልተቻለ ግን በጣም ብዙ ተጨማሪ ማጣሪያውን ሊያልፉ ስለሚችሉ የግዢ ፈጻሚው አካል የምዘናና የውሳኔ ሂደትን በተቀላጠፈ መልኩ የማስኬድ አቅም ሊቀንስ ይችላል።

ከግዢ ፈጻሚው አካል አንጻር ባለ ብዙ ደረጃ ጨረታ አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ጊዜውን ፕሮጀክቱን ሰርተው ለማጠናቀቅ ብቃቱ ካላቸው ተጨማሪ ጋር ብቻ በመመካከር እንዲያሳልፍ ስለሚረዳው ነው። ከተጨማሪ አንጻር ባለ ብዙ ደረጃ ጨረታ ከማን ጋር እንደሚወዳደሩ እንዲያውቁ ይረዳቸዋል። ይህም ብቃቱ ከሌላቸውና አንዳንድ ጊዜ ሆነ ብለውም ሆነ ሳያውቁ መስራት ለማይችሉት ፕሮጀክት ፕሮፖዛል ከሚያቀርቡ ተወዳዳሪዎች ጋር እንደማይወዳደሩ ማረጋገጫ ይሰጣቸዋል። ከምን ያህል ተጨማሪ ጋር እንደሚወዳደሩም ማየት ይችላሉ። የተጨማሪ ቁጥር ከፍተኛ ፍክክር እንዲኖር በሚያስችል መጠን መሆን አለበት። ቁጥሩ በጣም በዝቶ ተጨማሪ ፕሮፖዛል ለማዘጋጀት ጊዜና ገንዘባቸውን የመሰዋት ፍላጎት እንዳያጡ ጥንቃቄ ያስፈልጋል።

የቅድመ ማጣሪያው መስፈርት መወዳደር የሚፈልጉ አካላት ፕሮጀክቱን ለማልማት ቴክኒካል፣ ህጋዊና ጠንካራ የፋይናንስ አቅም እንዳላቸው እንዲያሳዩ ማድረግ የሚያስችል መሆን አለበት።

የአሰራር ሙሉ: ግዢ ፈጻሚው አካል አቅሙና ፍላጎቱ በጣም ጥቂት ፕሮፖዛሎችን ማየት ከሆነ የብቃት ማሳያ ጥሪውን በጣም ጥብቅ በሆነ ስታንዳርድ ማዘጋጀት አለበት። ይህ አካሄድ አንድ ወይ ሁለት ብቻ ተወዳዳሪዎች እንዲቀሩ ሊያደርግና ውድድር እንዲኖር ከሚያስገድዱ የሀገሪቱ የግዢ ማእቀፎች ጋር የሚጋጭ ሁኔታ ሊፈጥር እንደሚችል ግምት ውስጥ መግባት አለበት። ግዢ ፈጻሚው አካል ብቃት ማረጋገጫውን ማሟላትን በጣም ውድና ከባድ ካደረገው መንግስት ወደዘርፉ መግቢያውን መስፈርት ከፍ በማድረግ ሊጨረቱ የሚችሉ አካላትን ቁጥር መቀነስ ይችላል።

የፋይናንስ መስፈርቶች

በብቃት ማረጋገጫው ላይ አንዱ ቁልፍ ጉዳይ ተጨራቹ ፕሮጀክቱን ለማልማት የሚያስችል በቂ የፋይናንስ አቅምና ችሎታ አለው ወይ የሚለው ነው። የብቃት ማረጋገጫው የተጨራቾችን ወቅታዊ የፋይናንስና የገበያ ደረጃ፣ ለፕሮጀክቱ የሚሆን ካፒታል ለማሰባሰብ ያለውን አቅም እና ፕሮጀክቱን የማጠናቀቂያ ዋስትና የማቅረብ አቅማቸውን ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት።

እንደአጠቃላይ ተጨራቾች በርካት ያሉ ዓመታት የሂሳብ መግለጫቸውን እንዲያቀርቡ ይጠበቅባቸዋል። የሚቀርቧቸው የሂሳብ መግለጫዎች ከሚከተሉት ውስጥ አንዱን ማሳየት አለባቸው።

- የአጭር ጊዜ ንብረቶችን ወይም የተቀመጡ ገቢዎችን በመጠቀም ለስራው ካፒታል ማቅረብ የሚችሉ መሆናቸውን፤
- ከአበዳሪዎች በመበደር ወይም ከካፒታል ገበያ ለስራው ካፒታል መሆን የሚችል ገንዘብ የማሰባሰብ ችሎታ ያላቸው መሆኑን፤

እንደ EBITDA ያሉ የፋይናንስ መለኪያዎች ተጨራቹ ለፕሮጀክቱ የሚሆን በቂ ካፒታል መሰብሰብ እንደሚችል በተዘዋዋሪ ለማረጋገጥ ያስችላሉ። የኩባንያውን የተጣራ ንብረት (net assets) ወይም ዓመታዊ ገቢውን የሚያረጋግጡ ምርመራዎችም በብዛት ይስተዋላሉ። እነዚህ ምርመራዎች እናት-ኩባንያውን ወይም በጥምረቱ ውስጥ ያሉ ሸረክ ኩባንያዎችን ሁሉ ይመለከታል ወይስ አይመለከትም የሚለው በግልጽ መቀመጥ አለበት።

ግዢ ፈጻሚው አካል የፕሮጀክቱን ካፒታል የሚያዋጡትን አካላት ብድር የመውሰድ ብቃት የሚያሳይ ማስረጃ እንዲቀርብለት ይፈልግ እንደሆነ ማጫን አለበት። ምክንያቱም በፋይናንስ አቅራቢዎች ዘንድ ካፒታል ለሚያዋጡት አካላት ገንዘብ ለመልቀቅ ይህ እንደመስፈርት ስለሚወሰድ ነው። አሁን በምንነጋገርበት አውድ ደግሞ ፕሮጀክቱ

በሚያገኛቸው የገንዘብ ውሎች መልካምነት ወይም አስቸጋሪነት ላይ ተጽእኖ ይኖረዋል። ይህ ተጽእኖ መጨረሻ ላይ በዋጋ ተመን ላይ ይንጸባረቃል።

የግል የኢንቨስትመንት አስተዳደር ኩባንያዎች (private equity firms) ከመስፋፋታቸው ጋር ተያይዞ በእነዚህ ተቋማት ልዩ የፋይናንስና የህግ አወቃቀሮች ላይ የተለየ ትኩረት ሊሰጥ ይገባል። በርካታ የኢንቨስትመንት አስተዳደር ኩባንያዎች የተዋቀሩት ኢንቨስተሮች ገንዘባቸውን ኢንቨስት ለሚያደርጉበት ነገር ገንዘቡ ሲፈለግ ብቻ እንዲያወጡ በሚያደርግ ሁኔታ ነው። ስለዚህ ኢንቨስተሮቹ ኢንቨስት ለማድረግ የተስማሙባቸው የጽሑፍ ስምምነቶች ቢኖሩም እንኳ ኢንቨስት የሚያደርጉበት አካባቢ ገንዘቡን ማንቀሳቀስ እስኪችል ድረስ ገንዘቡን አያዋጡም። በዚህም ምክንያት የተዋቀረው ፈንድ ዝግጁ ካፒታል ቢኖረውም የሂሳብ መግለጫ ምርመራውን ላያልፍ ይችላል። ይህም በቴክኒካል ብቃቶች ላይ ተጽእኖ ይኖረዋል፤ ስለዚህም ሁለቱም በብቃት ማረጋገጫ መጠይቂያው ላይ መካተት አለባቸው።

ቴክኒካል መስፈርቶች

ቴክኒካል መስፈርቶች ከሚለማው ፕሮጀክት ጋር ተመሳሳይ መጠንና ቴክኖሎጂ ያላቸውን ፕሮጀክቶች በማልማትና በማስተዳደር ረገድ የተጨራቹን ልምድ የሚጠይቁ ናቸው። የሚፈለገው የቴክኒክ ጥንካሬ እንደቴክኖሎጂውና ፕሮጀክቱ እንደሚከወንበት ስፍራ ሊለያይ ይችላል። ለምሳሌ ፎቶቮልታይክ ከፀሐይ ኃይል ማመንጫ የሚያለማ አልሚ የፕሮጀክቱን ግንባታና አስተዳደር ለሌሎች አካላት ከንትራት ሊሰጥ ይችላል። በአንጻሩ ትልቅ የሃይድሮፓወር ወይም ተርማል የኃይል ማመንጫ የሚያለማ አልሚ በኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ ውሉና በአስተዳደርና ጥገና ውሉ ላይ ለመደራደርና ለማስተዳደር ራሱ በስፋት መሳተፍ ይጠበቅበታል። እንደዚህም ሆኖ በዓለም ላይ ያሉ ጥቂት ኩባንያዎች ብቻ ሊያሟሏቸው የሚችሉ ልምዶች እንዳይጠየቁ ጥንቃቄ መውሰድ ያስፈልጋል። እንደዚህ ዓይነት ልምዶች የግድ የሚያስፈልጉ ከሆነ ተጨራቾች ይህንን ልምድ እንዲሟሉ ሲጠየቅ ጥያቄው ውድድርን እንደሚገድብ ታውቆ መሆን አለበት።

እነዚህ መስፈርቶች የተጨራቾችን ጥምረትና አወቃቀር ግምት ውስጥ ማስገባት አለባቸው። ከዚህም በተጨማሪ ወሳኝ የሚባሉ መሳሪያዎች ግዢ እውቀት፣ ግንባታ፣ አስተዳደር፣ ፕሮጀክት አስተዳደር፣ የስጋት አስተዳደር፣ እና የተቀመጠውን የጊዜ ገደብ የማሟላት ብቃትን የመሳሰሉ የንዑስ ተቋራጮች ልምዶችና ችሎታዎች ግምት ውስጥ መግባት አለባቸው። በቁልፍ የፕሮጀክቱ ፍላጎቶችና በውስጥ-ብብንታቸው ላይ ያላቸው አረዳድ ለፕሮጀክቱ ወሳኝ ነው።

ህጋዊ መስፈርቶች

በብቃት ማሳያ ወቅት የሚፈለጉ የህግ መስፈርቶች ስለተጨራቹ መረጃ ወይም በጥምረት የሚሰራ ከሆነ ስለ ተጣማሪዎቹ ዝርዝርና ለጥምረቱ ያላቸውን መሰጠት የሚያሳይ ማረጋገጫን ያጠቃልላል። ያለግዢ ፈጻሚው አካል

ስምምነት በተጨማሪ አካል ላይ ለውጥ እንዳይኖርም ገደቦች ይቀመጣሉ። እነዚህ መስፈርቶች ውክልናዎችን እና ዋስትናዎችን ወይም ስለተጨማሪ መልካም ስም (ለምሳሌ በሀገሩ ማንኛውም የፍትህብሄር ወይም የወንጀል ክስ የሌለበት መሆኑን) የሚያሳይ ምስክርነት ሊፈልጉ ይችላሉ።

ዓላማው ከአንድ ተጨማሪ ወይም የተጨማሪ ጥምረት ጋር መስራት ተገቢነት ያለው መሆኑን ማሳየት ነው። ግዢ ፈጻሚው አካል ይህንን ለማረጋገጥ ተጨማሪ መረጃዎች የሚያስፈልጉት ከሆነ በብቃት ማረጋገጫ ጥሪው ላይ መረጃዎቹ መጠየቅ አለባቸው።

የአሰራር መለ። በርካታ ግዢ ፈጻሚ አካላት በተለያዩ ምክንያቶች የግል የኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶችን ለማስተዋወቅ ከፍተኛ የጊዜ ጫና አለባቸው። የብቃት ማረጋገጫ ማቅረቢያ ጥሪው አንድን ፕሮጀክት አስመልክቶ በሚካሄድ ጨረታ ወቅት የሚዘጋጅ የመጀመሪያው ሰነድ ነው። በመሆኑም የብቃት ማረጋገጫ ማቅረቢያ ጥሪው ፕሮጀክቱን በፍጥነት ለማስተዋወቅ ሲባል በአብዛኛው በችኮላ አና/ወይም ከአማካሪዎች ምክር ሳይጠየቅ ይዘጋጃል። ብዙ ሰዎች በስህተት የብቃት ማረጋገጫ ማቅረቢያ ጥሪ ኋላ ላይ በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ ስለሚተካ ጠቀሜታው እምብዛም ነው ብለው ያምናሉ። ወደፊት እንደምናየው የብቃት ማረጋገጫ ማቅረቢያ ጥሪው አጠቃላይ የግዢ ሂደቱን እንደዚሁም ኮንትራት እስከሚፈረምበት ጊዜ ባለው ሂደት የጨረታውን የተለያዩ ሁኔታዎች ለማስተዳደር መሰረት የሚጥል ሰነድ ነው። በመሆኑም በብቃት ማሳያ ጥሪ ላይ የሚሰሩ ስህተቶች በኋላ ላይ ለማረም በጣም የሚከብዱ ስህተቶች ሆነው ተገኝተዋል።

ቁልፍ ነጥቦች

- ግዢ ፈጻሚው አካል ባለ ብዙ ደረጃ የውድድር ጨረታ ማካሄድ ይችላል። የተሳተፎ ፍላጎት ማሳወቂያ ጥሪ ወይም የብቃት ማሳያ ማቅረቢያ ጥሪ በባለብዙ ደረጃ ሂደት ውስጥ የመጀመሪያው ደረጃ ሊሆን ይችላል።
- በብቃት ማሳያ ማቅረቢያ ሂደት ተጨማሪ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱን ለማልማት የሚያስችል ቴክኒካል ችሎታና የፋይናንስ ጥንካሬ እንዳላቸው የሚያሳዩበት ነው።
- የብቃት ማሳየት ሂደቱ ወደሚቀጥለው ዙር ማለትም ወደ ፕሮፖዛል ማቅረብ የሚያልፉ ተጨማሪዎችን ዝርዝር በማውጣት ይጠናቀቃል።

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ

በጨረታ ሂደቱ የሚቀጥለው ደረጃ ግዢ ፈጻሚው አካል የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ የሚያደርግበት ነው። በባለአንድ ዙር ሂደት የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው የጨረታው ሂደት መነሻ ነው። የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ሂደት ለጥሪው በተሰጠው ምላሽ ላይ ተመርኩዞ የተሻለውን ተጨራሽ ወደመምረጥ ይመራል።

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ ዋናው ዓላማ ተጨራሾች ምን ዓይነት ሁኔታ ውስጥ እንደሚሰተፉና ከፕሮፖዛል ማቅረቢያው ለአሸናፊው ኮንትራት እስከሚሰጥበት ጊዜ ድረስ የሚኖረውን ሂደት (ከግዢ ፈጻሚው አካል ጋር የሚደረጉ የምክክር ሂደቶችን ጨምሮ) በተወሰነ ዝርዝር መግለጽ ነው። የጨረታው ሰነድ በጨረታው ማብቂያ ላይ የሚፈረሙትን የፕሮጀክት ስምምነቶችም ያካትታል።

ያለውን ሁኔታ መግለጽ

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው በግዢ ፈጻሚው አካል ፕሮፖዛል እየተጠየቀ የሚገኝበትን ሁኔታ ጠቅላላ ባለ መልኩ መግለጽ አለበት። ዝርዝር መረጃዎች በመረጃ ክፍል ውስጥ ሊካተቱ ቢችሉም አንድ የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ ቢያንስ ቢያንስ ስለ ፕሮጀክቱ፣ ስለ ፕሮጀክቱ ስፍራ/ስፍራዎች (የተመረተውን ኃይል በቀጥታ ገዝቶ ለማከፋፈል የተዋዋለው አካል ቦታ መርጦ ከሆነ)፣ እስካሁን የተሰራውን ስራ፣ የተሰሩ ጥናቶችንና ያሉ መረጃዎችን ዝርዝር እና ተጨራሹ የራሱን ጥናት የሚያካሂድበትን መመሪያ (የፕሮጀክት ቦታው እንዴት እንደሚጎበኝ ጨምሮ) መግለጽ ይኖርበታል።

የአሰራር ሙሉ: በግዢ ፈጻሚ አካላት ዘንድ አሁን አሁን ለተጨራሾች የመረጃ ክፍል (ሸርቸዋል እና/ወይም በአካል) ማዘጋጀት የተለመደ አሰራር እየሆነ ነው።

ሂደቱን መግለጽ

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ በግልጽም ሆነ በውስን ጨረታዎች ላይ ጥቅም ላይ የሚውል የጨረታ ሰነድ ነው። ግዢ ፈጻሚው አካል የትኛውንም አካሄድ ለመከተል ቢያስብ የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ሂደቱን በዝርዝር መግለጽ መቻል አለበት። ተጨራሾች ፕሮፖዛላቸውን ከማቅረባቸው በፊት ግዢ ፈጻሚው አካል አንድ ወይም ከአንድ በላይ የተጨራሾች የውይይት መድረክ ሊያዘጋጅ ይችላል። እነዚህ የውይይት መድረኮች አጠቃላይ ጥያቄና መልሶችን፣ መተዋወቂያ እድሎችን እና በአስጎብኝዎች አማካኝነት የፕሮጀክት ስፍራ ጉብኝት እድሎችን ያጠቃልላሉ።

አንድ ወይም ከአንድ በላይ የውይይት መድረኮች ቅድመ ማጣሪያውን ያለፉ ተጨራሾች ከግዢ ፈጻሚው አካል ከአማካሪዎቹ ጋር የአንድ ለአንድ ውይይት የሚያካሂዱባቸውን እድሎች ሊያካትቱ ይችላሉ። ነገር ግን የአንድ ለአንድ

ግንኙነቶቹ የግልጽነትና የፍትሀዊነት መርህን ባከበረ መልኩ መካሄድ አለባቸው እንጂ ለቀጥታ ድርድር በር መክፈት የለባቸውም።

ተጨራሾች ማብራሪያዎችን በጽሑፍ የመጠየቅም እድል አላቸው። ጥያቄዎቹና መልሶቹ ጠቅለል ባለ መልኩ በጽሑፍ ለሁሉም ተጨራሾች ይደርሳሉ። የማብራሪያ ጥያቄዎችን ማቅረቢያ ጠንከር ያለ የጊዜ ገደብ ማካተትም የተለመደ አሰራር ነው።

የምዘና መስፈርቶችን ማዘጋጀት

ባለሁለት ዙር የምዘና አካሄድ

በባለሁለት ዙር የምዘና አካሄድ በግዢ ፈጻሚው አካል የተቋቋመው የምዘና ኮሚቴ በመጀመሪያ ቴክኒካል ፕሮግራሙን ገምግሞ ውጤት ይሰጣል። ለቴክኒካል ፕሮግራሞች ውጤት በሚሰጥበት ጊዜ ኮሚቴው በፕሮግራሙ ማቅረቢያ ጥሪው ላይ በግልጽ የተቀመጡና ሁሉም ተጨራሾች ቀድመው የሚያውቋቸውን መስፈርቶች መጠቀም አለበት። የጨረታ ምዘና ኮሚቴው በፕሮግራሙ ማቅረቢያ ጥሪው ላይ ከተቀመጠው ዝቅተኛ ውጤት በላይ ማግኘት የቻሉ ተጨራሾችን የፋይናንስ ፕሮግራም ብቻ ይከፍታል። ከዚያም ኮሚቴው የፋይናንስ ፕሮግራሞችን በፋይናንስ ምዘና መስፈርቶች መሰረት መዝና ከፍተኛ ውጤት የሚያስገኝ የፋይናንስ ፕሮግራም ያቀረበው ተጨራሽ ተመራጭ ተጨራሽ መሆኑን ያውጃል።

የድምር ውጤት አካሄድ

በድምር ውጤት አካሄድ የጨረታ ምዘና ኮሚቴው መጀመሪያ ቴክኒካዊ ፕሮግራሞችን በፕሮግራሙ ማቅረቢያ ጥሪው ላይ በተቀመጡት መስፈርቶች መሰረት በመመዘን ውጤት ይሰጣል። ልክ እንደ ባለሁለት ዙር ምዘና አካሄድ ቴክኒካል ፕሮግራሞቻቸው የተቀመጠውን ዝቅተኛ ውጤት ማሟላት የቻሉት ተጨራሾች የፋይናንስ ፕሮግራሞች ብቻ ይከፈታሉ።

የቴክኒካል ፕሮግራሞች ከተመዘኑ በኋላ የፋይናንስ ፕሮግራሞች የፋይናንስ ውጤቱን ለማወቅ ይመዘናሉ። ከዚያም የፋይናንሱን ቴክኒካል ውጤቶቹ ይደመሩና አጠቃላይ ውጤት ይሰራል። ከፍተኛ ውጤት ያስመዘገበው ያሸንፋል።

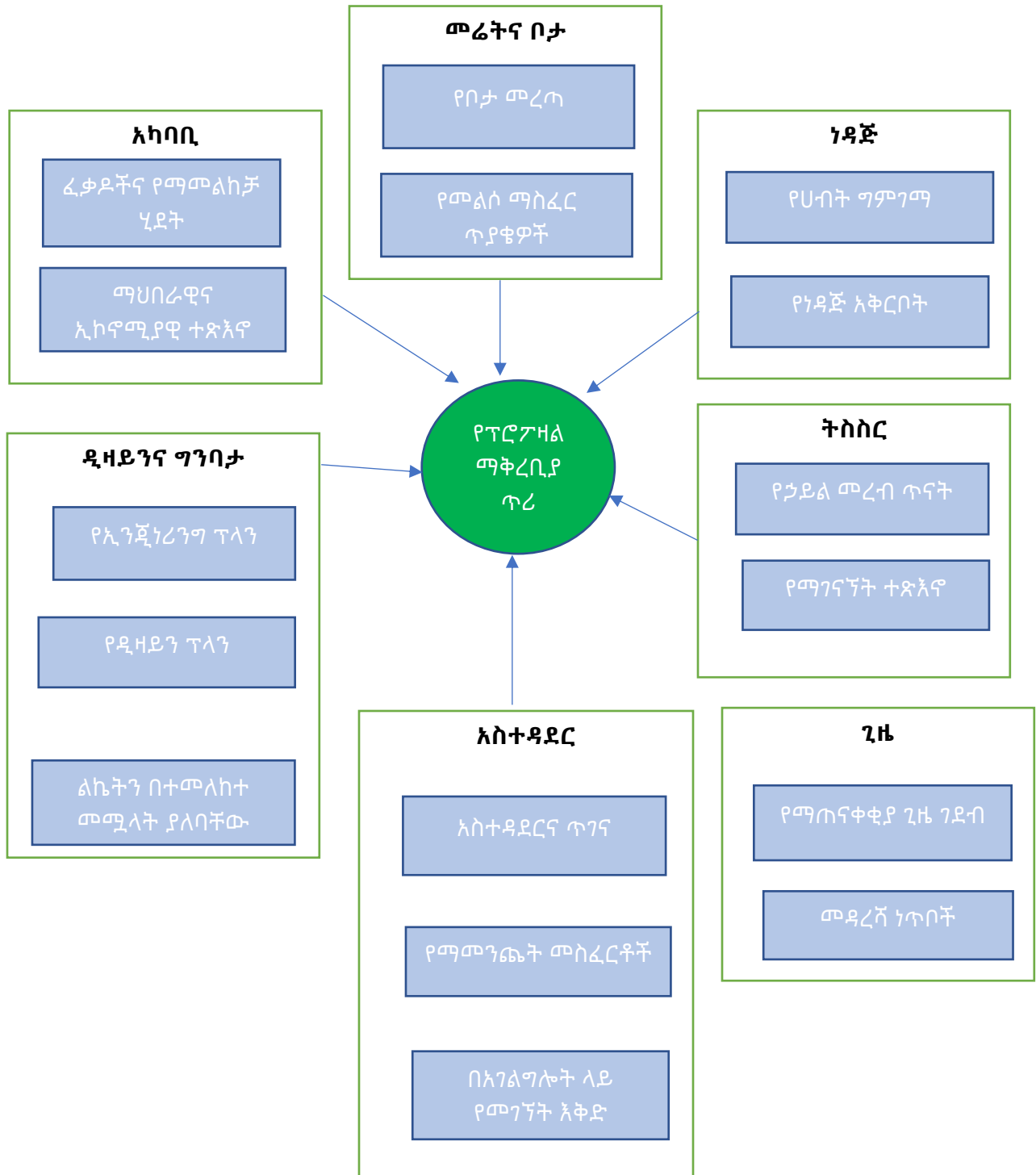
የዚህ አካሄድ ጥቅም ግዢ ፈጻሚው አካል ቴክኒካል ፕሮግራሞችን በጥልቀት እንዲያጤን ማስቻሉ ነው። እንደ ትልቅ የሃይድሮፓወር ፕሮጀክት ባሉ ከተለመደው በተለየ መልኩ ውስብስብ በሆኑ ፕሮጀክቶችና ተጨራሾች ቴክኒካል ችግሮችን ለመፍታት የሚጠቀሙበትን አካሄድ በራሳቸው እንዲመርጡ እድል በሚሰጥበት ሁኔታ ይህ አካሄድ ጠቃሚ

ሊሆን ይችላል። ግዢ ፈጻሚው አካል ከዋጋ ውጪ የሆኑ ጉዳዮችን ማጤን በሚፈልግበት ጊዜና የተወሰኑ ውጤቶችን ለማግኘት ሲል ከፍ ያለ ክፍያ ለመክፈል ፍላጎት በሚኖረው ወቅት ይህ አካሄድ ጠቃሚ ሊሆን ይችላል።

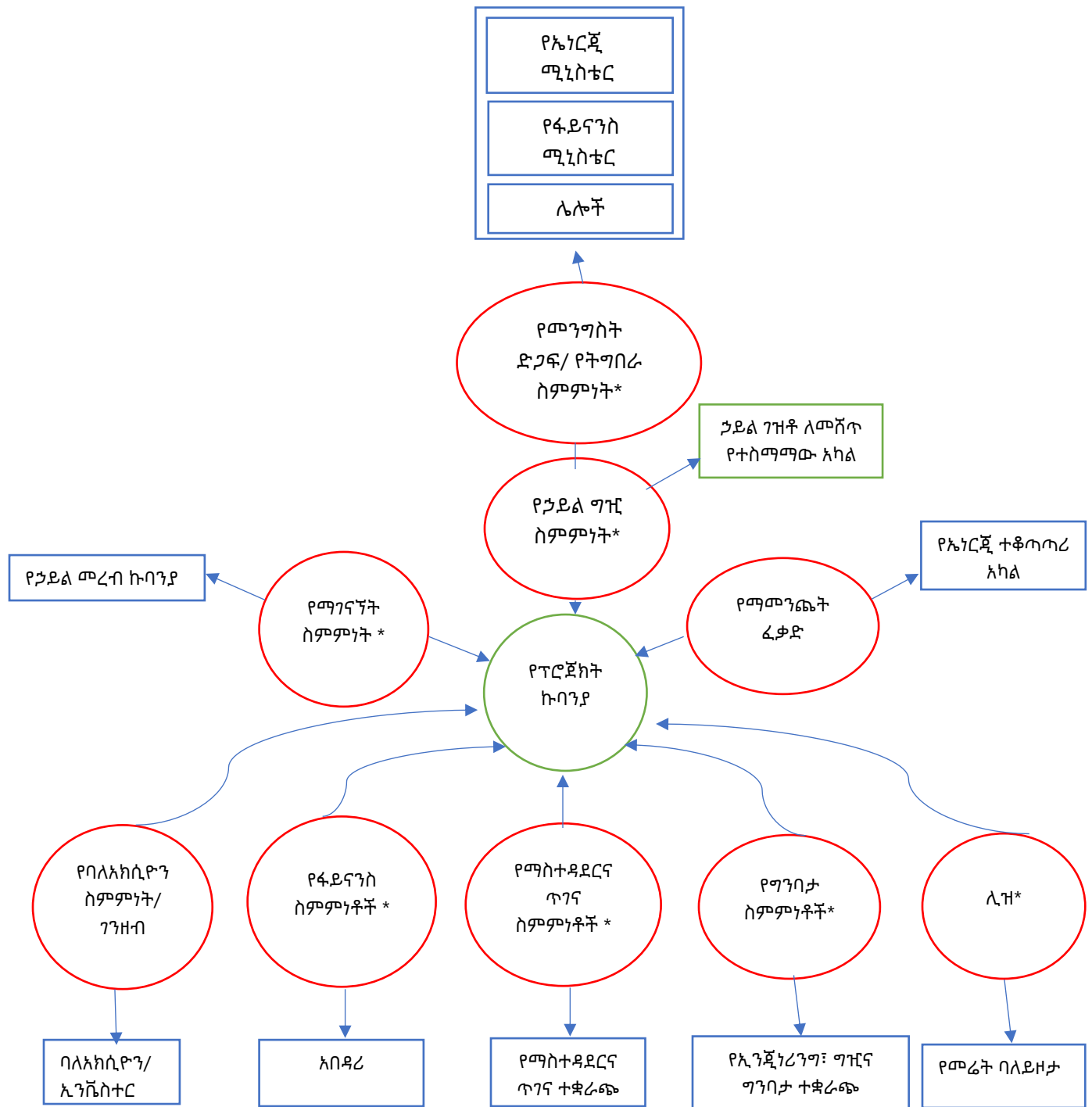
የአሰራር ሙሉ: የጨረታና የፕሮጀክት ሰነዶች በጥንቃቄ ካልተዘጋጁ በስተቀር የድምር ውጤት አካሄድ እንደመዘኙ እይታ (ማለትም በትርጓሜና በቴክኒካል ፕሮፖዛል ጥንካሬ ላይ ባለ እይታ) ሊለያዩ ለሚችሉት ቴክኒካል ውጤቶች ከፍተኛ ክብደት በመስጠት ግልጽነትን ሊቀንስ ይችላል።

የፕሮጀክት ሰነድ ስትራቴጂን ማስቀመጥ

በግቦች፣ ግምት ውስጥ በሚገቡት ነገሮች፣ እና በእቅድ አወጣጡ ላይ ተመስርቶ አንድ ግልጽ ጨረታ ከዚህ በታች የሚታዩትን ክፍሎች ሊያካትት ይችላል። (ዝርዝሩ ሁሉንም የሚያካትት አይደለም)

በፕሮጀክት ማቅረቢያ ጥሪ ጥራዝ ውስጥ የሚካተቱ የፕሮጀክት ሰነዶች

* የአበዳሪ ቀጥታ ስምምነቶች

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት በፕሮጀክት ፋይናንስ አካሄድ ገንዘብ ፈሰስ የሚደረግለት ከሆነ የተለያዩ ሚናዎች ያሏቸው የፕሮጀክቱ ተሳታፊዎች የሚፈረሙባቸውና የሚሰጡባቸው የተሳሰሉ ሰነዶች ይኖራሉ።

ለአንድ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ውስጥ መካተት ያለባቸው ቁልፍ የሚባሉ ሰነዶች፡-

- የኃይል ግዢ ስምምነት
- የትግበራ ስምምነት/የፈቃድ ስምምነት/ የመንግስት እገዛ ፓኬጅ

በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ውስጥ ሊካተቱ የሚችሉ ደጋፊ ሰነዶች፡-

- ከኃይል መረብ ጋር የማገናኘት ስምምነት
- የተለያዩ ፈቃዶችና የፈቃድ ሰነዶች
- ማንኛውም የመሬት ወይም የቦታ ሰነድ

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ባለው በተለይም በታዳሽ ኃይል ቴክኖሎጂው መስክ በሚታየው ዝንባሌ ግዢ ፈጻሚ አካላት ተጨማሪ ልዩ ሁኔታዎችን እንዲጠይቁ ክፍተት የማይሰጡ ስታንዳርድ የሆኑ የፕሮጀክት ስምምነት ሰነዶችን ያቀርባሉ። በመሆኑም ስታንዳርድ የመሸከም ኃላፊነትን ለተለያዩ አካላት የመደልደሉ ስራ በግዢ ፈጻሚው አካል ስለሚሰራ ተጨማሪ ዋጋውን ሲያወጣ የተመደበበትን ስታንዳርድ የሚሸከምበትን ወደ ገንዘብ ቀይሮ በማካተት ነው። ይህ አካሄድ የጨረታውን አተገባበርና መመሪያ አረዳድን በተመለከተ ሙሉ እርግጠኝነትን በሚመርጡ ተጨማሪ የሚወደድ አካሄድ ነው። ለእንደነዚህ ዓይነት ተጨማሪ ልዩ ሁኔታዎች ከሚፈቀዱባቸው ወይም ተጨማሪ የተለያዩ ምልክታዎች ላይ ተመስርተው ዋጋ ከሚሰጡባቸው አካሄዶች ይልቅ በዚህኛው አካሄድ ከተወዳዳሪዎቻቸው ጋር በተመሳሳይ ሚዛን እንደሚመዘኑ ማወቁ ምቹነትን ይሰጣቸዋል። አካሄዱ ድርድር የማይደረግባቸው ሰነዶች በአባዳሪዎች ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው መሆናቸውን ለማረጋገጥ በግዢ ፈጻሚውና በአማካሪዎቹ በኩል በጣም ዝርዝር ጥናትና ትንተና ይፈልጋል።

ስታንዳርዳይዝድ ሰነዶችን የሚጠቀም የጨረታ መረሀ ግብር ምሳሌ፡

“ሰላርን ማስፋፋት” የዓለም ባንክ ቡድን ከሰሀራ በታች ባሉ ሀገራት ከኃይል መረቡ ጋር የሚገናኙ፣ በግል ይዘታ ስር ያሉ፣ ለመሰረታዊ አገልግሎቶች ጥቅም ላይ የሚውሉ የፀሐይ ኃይል ፕሮጀክቶችን ለማስፋፋት የሚጠቀምበት ፕሮግራም ነው። ፕሮግራሙ የተለያዩ የዓለም ባንክ ግብዓቶችን በ “አንድ-ቦታ-ሁሉንም” በሆነ ፓኬጅ ይጠቀማል። ይህም የምክር አገልግሎቶችን፣ ስታንዳርዳይዝድ (በአባዳሪዎች ተቀባይነት ያላቸው) ኮንትራቶችን (የኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነት፣ የመንግስት እገዛ ስምምነት) እና ሰነዶችን

ግዢ ፈጻሚ አካላት ለጨረታው ምላሽ እንደአንድ ክፍል ተጨራቾች የአስተዳደርና ጥገና እንደዚሁም የኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ ውል ሰነዱን እንዲሞሉ ይጠይቃሉ። ይህም ተጨራቾች የኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ እንደዚሁም የአስተዳደርና ጥገና ንዑስ ተቋራጮችን ማግኘት እንደቻሉ ማሳይ ይሆናል።

ከላይ የሚታየው የፕሮጀክት ፋይናንስድ የኃይል ማመንጫ መዋቅር የሚተገበሩትን ሰነዶች ውስብስብነትና ከፕሮጀክቱ ጋር ተያይዞ ስምምነት ውስጥ የሚገቡ በርካታ አካላትን (በርካታ የመንግስት አካላትን ጨምሮ- ለዝርዝሩ ባለድርሻ አካላት የሚለውን የሰነዱን ክፍል ይመልከቱ) ያሳያል። የእነዚህ ሁሉ አካላት ተሳትፎ ተቀናጅቶ ማህደ ይኖርበታል።

ከገለልተኛ አካል የኃይል አቅርቦት ግዢ በሚከወንበት ጊዜ በመንግስትና የመንጫውን ኃይል በቀጥታ ገዝቶ ለመሸጥ በሚስማማው አካል መካከል መፈረም የሚገባቸው ሰነዶች የኃይል ግዢና ትግበራ ስምምነት፣ የፈቃድ ስምምነት ወይም ሌላ የመንግስት እገዛ ስምምነትን ያካትታሉ። ተጨማሪ ሰነዶች ደግሞ ከኃይል መረብ ጋር የማገናኘት ስምምነት፣ የተለያዩ ፈቃዶችና የፈቃድ ሰነዶች እና ማንኛውም የመሬት ወይም የቦታ ሰነድን ያካትታሉ።

የጨረታ ማስከበሪያዎች

የጨረታ ማስከበሪያ ተጨራቾች በሂደቱ ላይ የገቡትን ቃል አክብረው እንዲሳተፉ፣ ካለበቁ ምክንያት ከፕሮጀክቱ ትግበራ በፊት ራሳቸውን እንዳያገልጹ እና የፕሮጀክቱን ስምምነት ድንጋጌዎች ለመቀየር እንዳይሞክሩ ለመገደብ ይጠቅማል። የጨረታ ማስከበሪያዎች ብዙ ጊዜ በብድር ደብዳቤ ወይም በባንክ ዋስትና መልክ ሊቀርቡ ይችላሉ።

የአሰራር መለጠፊያ: የሀገሪቱ የግዢ አዋጆች የጨረታ ማስከበሪያዎችን ማስተዳደርን በተመለከተ ለሚመለከታቸው ባለስልጣናት አቅጣጫዎችን ሊያሳዩ ይችላሉ። ግዢ ፈጻሚው አካል የጨረታ ማስከበሪያ ቅድመ ሁኔታዎችን በሚያስቀምጥበት ጊዜ በርካታ ተፎካካሪ ፍላጎቶችን ማመጣጠን አለበት። ለምሳሌ ዋስትናውን የሚሰጠው ባንክ የክሬዲት ደረጃ በሚፈለግበት ጊዜ ክፍያ ለመፈጸም በሚያስችለው ሁኔታ ከፍ ያለ መሆን አለበት። በሌላ በኩል የክሬዲት ደረጃ መጠኑ የሀገር ውስጥ ባንኮች መሳተፍ እንዲችሉ የሚያስችል መሆን አለበት። የጨረታ ማስከበሪያው ላይ የሚቀመጠው ገንዘብ ተጨራሾች በቁርጠኝነት እንዲሳተፉ በሚያስገድድ መንገድ በቂ መሆን አለበት። በጣም ከፍተኛ ገንዘብ ለጨረታ ማስከበሪያ ከተጠየቀ ደግሞ አነስተኛ አልሚዎች በፕሮጀክቱ ላይ እንዳይወዳደሩ በማድረግ ፈክክሩን ሊቀንስ ይችላል።

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ግዢ ፈጻሚው አካል የጨረታ ማስከበሪያው ላይ የተጠቀሰውን ገንዘብ ገቢ ሊያደርግ የሚችልባቸውን ሁኔታዎች በግልጽ ማስቀመጥ አለበት። እነዚህ ሁኔታዎች የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ።

- ጨረታው ጸንቶ ከሚቆይበት ወቅት ቀደም ብሎ ተጨራሹ ፕሮፖዛሉን ካጠፈ፣
- አሸናፊው ተጨራሹ የፕሮጀክቱን ስምምነቶች መተግበር ከተሳነው፣
- ተጨራሹ ቀድሞ በልዩ ሁኔታ እንዲታዩ ባልጠየቀባቸው ጉዳዮች ላይ አዲስ ድርድር ለማድረግ ከሞከረ፣
- ተጨራሹ አሳሳች ወይም ሀሰተኛ ሰነዶችን ካቀረበ፣
- ተጨራሹ ማንኛውንም ፈክክርን የሚጻፈር ባህርይ ካሳየ፣
- ተጨራሹ የጨረታው ሂደት ማንኛውንም የጉባዔ የሙስና ድርጊት ከፈጸመ፣

ቁልፍ ነጥቦች

- የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ በባለ ሁለት ደረጃ የጨረታ ሂደት ላይ ሁለተኛው ሰነድ ሲሆን በባለ አንድ ደረጃ የግዢ ሂደት ደግሞ ራሱ ብቸኛው የጨረታ ጥራዝ ነው።
- የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ በግልጽም በውስጥም ጨረታ ሂደቶች ላይ ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል።
- የቴክኒካልና የፋይናንሻል ፕሮፖዛሎች በሁለት ዙር ምዘና ወይም በድምር ውጤት ምዘና ሊመዘኑ ይችላሉ።
- በባለሁለት ዙር የምዘና አካሄድ ላይ መጀመሪያ ቴክኒካል ፕሮፖዛሎች ከተመዘኑ በኋላ የተቀመጠውን ዝቅተኛ ውጤት ማሟላት የቻሉ ተጨራሾች ብቻ የፋይናንሻል ፕሮፖዛላቸው ተከፍቶ ይመዘናል።
- በድምር ውጤት አካሄድ ደግሞ የፋይናንሻልና የቴክኒካል ፕሮፖዛሎች ውጤቶች ተደምረው አጠቃላይ ውጤት ይሰጣል።

- ፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ተመራጭን ተጨራሽ ወደመለየት ይመራል።
- የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ በሚዘጋጅበት ጊዜ ግምት ውስጥ ከሚገቡ ወሳኝ ነጥቦች አንዱ ተጨራሾች በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ነገሮችን መጠየቅ እንዲችሉ መፍቀድ ወይም አለመፍቀድ ነው። በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ነገሮች ሊነሱ የሚችሉበት መጠን በግልጽ በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ላይ መቀመጥ አለበት። በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ነገሮች ሲበዙ ግዢ ፈጻሚው አካል ቴክኒካል ፕሮፖዛሉን በሚገመግምበት ወቅት በተነሱት ልዩ ሁኔታዎች ላይ ሁሉ እየተመሰረተ ውጤት መስጠት አስችጋሪ ይሆንበታል።
- የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት የገንዘብ ፈሰሱ በፕሮጀክት ፋይናንስ አካሄድ ከሆነ በርከት ያሉ ሰነዶች በተለያዩ አካላት መፈረም ይኖርባቸዋል። በስምምነቶቹ ላይ ያሉት ስጋቶችን የመሸከም ኃላፊዎች ድልድል ለተጨራሾቹ የጨረታውን ዋጋ ለመወሰን ቁልፍ ነው።
- የጨረታ ማስከበሪያ ቅድመ ማጣሪያውን ያለፉ ተጨራሾች በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ላይ የተቀመጡ ግዴታዎችን እንዲወጡ የሚያስችል ዋስትና ነው። የጨረታ ማስከበሪያ ዓላማ ተጨራሾች በጨረታ ሂደቱ ውስጥ የገቡትን ቃል አክብረው እንዲሳተፉ ለማድረግና ከጨረታው ሂደት ውስጥ አስፈላጊውን አካሄድ ሳይከተሉ ራሳቸውን እንዳያገልጹ ለማድረግ ነው።

ምዘናና አሸናፊውን ማሳወቅ

ቴክኒካል ምዘና

የቴክኒካል ምዘና ቀዳሚ ዓላማ 1) በተጨማሪ የቀረበው ቴክኒካል መፍትሄ በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ላይ እንዲሟሉ የተቀመጡትን ፍላጎቶች የሚያሟላ መሆኑን ማረጋገጥ 2) ተጨማሪ ለፕሮጀክቱ ተሳታፊነት ያለው የፋይናንስ ማሰባሰቢያ እቅድ ማቅረቡን ማረጋገጥ ነው።

በባለሁለት ዙር ምዘና ውስጥ ደረጃ የሚሰጥባቸው እንደዚሁም አልፏል/ወድቋል ብቻ የሚባልባቸው የሂደቱ ክፍሎች አሉ። ቀዳሚው ዓላማ ለቴክኒካል ፕሮግራሞች ጥራትና ለቀረቡት የፋይናንስ እቅዶች ተግባራዊነት ደረጃ መስጠት ነው። በሌላ አነጋገር ዓላማው ምርጡን ቴክኒካል ፕሮግራም መምረጥና ለቀረቡት እንደጥራታቸው ሁኔታ ደረጃ መስጠት ነው። ዝቅተኛውን የውጤት ወለል ማሟላት የቻሉ ተጨማሪ ብቻ የአልፏል/ወድቋል ፈተናውን ያልፉ። በእንደዚህ ዓይነት ጨረቃዎች የቴክኒካል ፕሮግራሙን የአልፏል/ወድቋል ምዘና የወደቁ ተጨማሪ ፋይናንሻል ፕሮግራሞች አይከፈቱም።

በብዛት የሚተገበረው አሰራር በቴክኒካል ፕሮግራሙ ውስጥ የሚመዘኑትን በርካት ያሉ ነጥቦች መዘርዘርና ይህ የቴክኒካል ፕሮግራም ክፍል የሚፈለገውን ውጤት ከማምጣት አንጻር ያለው ውጤታማነት በጥንቃቄ እንደሚለካና ውጤት እንደሚሰጠው መግለጽ ነው። ለእያንዳንዱ ነጥብ የሚሰጠው ክብደት (ከእያንዳንዱ ነጥብ አንጻር ሊሰጥ የሚችለው ከፍተኛ ውጤት) መግለጽ አለበት።

የአሰራር መለ። ለጨረቃ ምዘና ኮሚቴው ስራ እንደመምሪያ የሚያገለግል ነገር ግን ለተጨማሪ ገደብ የማይደረግ ዝርዝር ሰነድ ሊዘጋጅ አይገባም። ምክንያቱም ግልጽነትን ከመቀነሱም በላይ በብዙ ሀገራት ህጎች ጥያቄ ሊነሳበት የሚችል ስለሆነ ነው። የቴክኒካል ምዘና መስፈርቶች በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ላይ መብራራት አለባቸው። ግልጽ የሆነ ሂደት እንዲኖር ኮሚቴው በተገለጹት መስፈርቶች መሰረት ቴክኒካል ፕሮግራሞችን መመዘን አለበት።

ግዢ ፈጻሚው አካል የቴክኒካል ምዘናው መስፈርት ጥልቀት ምን ያህል መሆን እንዳለበት በጥንቃቄ ሊያጤን ይገባዋል። ግልጽ ያልሆኑ መመዘኛ መስፈርቶች ልዩነት ያላቸው ፕሮግራሞች እንዲቀርቡ ሊያደርጉና ተጨማሪ የውጤት አሰጣጥ ሂደቱ በግለሰቦች ስሜት ላይ የተመሰረተ ነው በሚል ጥያቄ እንዲያነሱ ሊያደርጉ ይችላሉ። በጣም ዝርዝር ቴክኒካል ምዘና መስፈርቶች ደግሞ ተጨማሪ የራሳቸውን የፈጠሩ ሃሳቦች እንዲቀርቡ ሊገደቡ ይችላሉ።

የፋይናንሻል ምዘና

ለኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች የሚቀርቡ የፋይናንሻል ፕሮፖዛሎች የሚመዘኑት የነፍስ ወከፍ የኤሌክትሪክ ኃይል ወጪው የተጣራ ወቅታዊ ምጣኔ በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ አጠቃላይ የቆይታ ጊዜ ተካፍሎ በሚገኘው ውጤት (levelized cost of electricity) መሰረት ነው።

በዝቅተኛ ወጪ የኤሌክትሪክ ኃይል ማግኘት ዋናው ዓላማ ቢሆንም የጨረታ መመዘኛ መስፈርቶች በኃይል አቅርቦት ግዢው ስምምነት ውስጥ ባለው የዋጋ ተመን ስርዓት መሰረት የተቃኙ ይሆናሉ። ጠቅላላ ባለ አገላለጽ የዋጋ ተመኖች በመነጨው ኃይል ልክ የሚሰሉ ተመኖች ወይም በማመንጫት አቅም ላይ የተመሰረቱ ተመኖች ሊሆኑ ይችላሉ።

በመነጨው ኃይል ልክ የሚሰሉ ተመኖች የመነጨውን ኃይል ገዝቶ መልሶ ለመሸጥ የተስማማው አካል ለፕሮጀክት ኩባንያው ለመነጨው ኃይል በነፍስ ወከፍ ስሌት የሚከፍለው ተመን ማለት ነው። እነዚህ ተመኖች በብዛት ጥቅም ላይ የሚውሉት ኃይሉን ገዝቶ መልሶ የሚሸጠው አካል በፈለገ ጊዜ ሁሉ ሊገዛቸው በማይችሉ የኃይል አማራጮች ላይ ነው። እነዚህ በሌላ አባባል የኃይል ማመንጫው ፕሮጀክት ሲቻል የሚያመነጩት የኃይል አማራጮች ናቸው። እነዚህም ከነፋስ ኃይል ማመንጫ ጣቢያዎችን፣ ፎቶቮልታይክ ከፀሐይ ኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶችንና ሌሎችም የሚቆራረጡ ታዳሽ የኃይል ምንጮችን በዋናነት የሚጠቀሙ ፕሮጀክቶችን ያጠቃልላሉ። በመነጨው ኃይል ልክ በሚሰሉ ተመኖች በነፍስ ወከፍ የኃይል ልኬት የሚከፈል ዝቅተኛው ዋጋ በፕሮጀክት ቆይታ ጊዜው ተካፍሎ የሚገኘው ወጪ ዝቅተኛ እንዲሆን ያደርገዋል።

በማመንጫት አቅም ላይ የተመሰረተ ተመን ማለት ደግሞ ኃይል በቀጥታ ገዝቶ መልሶ ለመሸጥ የተስማማው አካል ተጠቀመበትም አልተጠቀመበትም ኃይል አመንጪው የተወሰነ መጠን ያለው ኃይል የማመንጫት አቅም በመፍጠሩና ዝግጁ በማድረግ የሚከፍለው ተመን ነው። ክፍያው የአቅም ክፍያ ተብሎም ይጠራል። እንደቴክኖሎጂውና በሌሎችም ሁኔታዎች ላይ ተመስርቶ ኃይል ገዝቶ መልሶ የሚሸጠው አካል ለመነጨው ኃይል በነፍስ ወከፍ በሚሰላ ሂሳብ ክፍያ ሊፈጽም ይችላል። ይህ ክፍያ የኃይል አቅርቦት ወጪ ተብሎ የሚጠራ ሲሆን ተለዋዋጭ ወጪዎችን ለመሸፈን ያጠቅማል። በማመንጫት አቅም ላይ የተመሰረተ ተመን በሚጠቀሙ ፕሮጀክቶች ላይ ዝቅተኛ አጠቃላይ የኤሌክትሪክ ኃይል ወጪ የሚያስገኘውን የጨረታ ዋጋ በቀላሉ ለመለየት ሊያዳግት ይችላል። ምክንያቱም ኃይል ገዝቶ መልሶ በሚሸጠው አካል ላይ ያሉት የተጣሩ የፋይናንስ ግዴታዎች በአቅም ክፍያው መጠን፣ በኃይል አቅርቦት ወጪው፣ እና በኃይል አቅርቦት ግዢ ስምምነቱ የጊዜ ገደብ ውስጥ ይኖራል ተብሎ በሚተነበየው የአጠቃቀም መጠን ተጽእኖ ያደርግባቸዋል።

የአሰራር መላ: ግዢ ፈጻሚው አካል ለእነዚህ ፕሮጀክቶች ፋይናንሻል ፕሮግራሞችን ለመመዘን የሚያስችለው የፋይናንስ ሞዴል ማዘጋጀቱ አብዛኛውን ጊዜ አስፈላጊ ነው። የፋይናንስ ሞዴል በኃይል ግዢ ስምምነቱ የጊዜ ገደብ ውስጥ ስለሚኖረው የአጠቃቀም መጠን ትክክለኛ ታሳቢዎችን ማስቀመጥ ይችላል። እነዚህ ታሳቢዎች ለሁሉም ተጨራሾች ተመሳሳይ ከመሆናቸውም በተጨማሪ በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው፣ በመረጃ ክፍሉ ወይም በራሱ በፋይናንሻል ሞዴል ላይ መገለጽ አለባቸው።

የተመረጠውን ተጨራሽ ማሳወቅ

የጨረታ ምዘና ኮሚቴው በተጨራሾች የቀረቡትን ቴክኒካልና ፋይናንሻል ፕሮግራሞች ከመዘን በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል ቅድመ ማጣሪያውን አልፎ ከነበሩት ተጨራሾች መካከል ከፍተኛውን ውጤት ያስመዘገበውን ተወዳዳሪ ተመራጭ ተጨራሽ አድርጎ ይመርጣል። የተመረጠ ተጨራሽ የሚለው ስያሜ ጊዜያዊና በልዩ ሁኔታ በሚታዩ ጉዳዮች ላይ በቀጣይነት የሚደረገውን ስምምነት የሚጠብቅ ነው። ምንም በልዩ ሁኔታ የሚታይ ጉዳይ ከሌለ ተመራጭ ተጨራሽ በቀጥታ አሸናፊው ተጨራሽ ይሆናል ማለት ነው።

ሁለተኛ ከወጣው ተጨራሽ በስተቀር በሌሎች ተጨራሾች የቀረቡት የጨረታ ማስከበሪያዎች ለተጨራሾች ይመለሳሉ፡ ሁለተኛ የወጣው ተጨራሽ የጨረታ ማስከበሪያ የሚመለሰው ከአሸናፊው ተጨራሽ ጋር የስምምነት ውል ከተፈረመ በኋላ ነው።

በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ላይ የተቀመጡት ግዴታዎች ተጨራሹ በረቂቅ የፕሮጀክት ስምምነቶቹ ላይ በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ጉዳዮችን እንዲጨምር የማይፈቅዱ ከሆነ የተመረጠው ተጨራሽ ማሸነፍ ከተገለጸበት ጊዜ ጀምሮ በሚሰላ ሚዛናዊ በሚባል የጊዜ ገደብ ውስጥ የፕሮጀክቱን ኩባንያ አደራጅቶ ኩባንያውን የሚመለከቱ ራሱም ተሳታፊ የሚሆንባቸውን ስምምነቶችን መተግበርና የአልሚው ኩባንያ ኃላፊነት የሆኑ ስምምነቶችንም መተግበር ይጠበቅበታል።

በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ላይ የተቀመጡት ግዴታዎች ተጨራሹ በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ነገሮችን በረቂቅ የፕሮጀክት ስምምነቶቹ ላይ እንዲያካትት የሚፈቅዱ ከሆነ ግን በቅድሚያ ግዢ ፈጻሚው አካልና አልሚዎች በልዩ ሁኔታዎቹ ላይ ከተደራደሩ በኋላ ስምምነቱ ይፈረማል። የልዩ ሁኔታዎች ጽንሰ ሀሳብና በልዩ ሁኔታዎች ላይ ስለሚደረገው ድርድር በሚቀጥለው ንዑስ ርዕስ ስር በዝርዝር ተብራርቷል።

በልዩ ሁኔታዎች ላይ የሚደረግ ድርድር

ከፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ወሰን ወጣ ሊሉ ለሚችሉ ልዩ ሁኔታዎች ምላሽ የሚሰጥበት አሰራር ሊያስፈልግ ይችላል፡

የፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ተጨራሾች በቴክኒካል ፕሮፖዛላቸው ምዘና ላይ በልዩ ሁኔታ እንዲታይ የሚፈልጉትን እያንዳንዱን ጉዳይ በግልጽ አንዲዘረዝሩ ማስገደድ አለበት። ልዩ ሁኔታዎች የፕሮጀክት ስምምነቱ ላይ ምልክት በማድረግና የማብራሪያ ማስታወሻ (በአብዛኛው በሰንጠረዥ መልክ) በመጻፍ ይገለጻሉ።

ግዢ ፈጻሚው አካል የቀረበለትን ቴክኒካል ፕሮፖዛል በአጠቃላይ ሁኔታው ወይም በተጨራሹ በቀረቡ ልዩ ሁኔታዎች ብዛት ላይ ተመስርቶ ላይቀበለው ይችላል። ግዢ ፈጻሚው አካል ልዩ ሁኔታዎች ከተካተቱበት የቴክኒካል ፕሮፖዛል ጋር የቀረበን የፋይናንሻል ፕሮፖዛል ለመክፈት ወሰን ማለት ልዩ ሁኔታዎቹም ተቀብሏል ማለት አይደለም። ይልቁንስ ግዢ ፈጻሚው አካል ለመደራደር ፈቃደኛ እንደሆነ ማሳያ ይሆናል።

አንድ ተጨራሽን ተመራጭ ተጨራሽ ብሎ ከሰየመ በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል በቴክኒካል ፕሮፖዛሉ ላይ በቀረቡት ልዩ ሁኔታዎች ላይ ከተመራጩ ተጨራሽ ጋር ሊደራደር ይችላል። ልዩ ሁኔታዎችን ለመደራደር የተቀመጠው የጊዜ ገደብ ከመጠናቀቁ በፊት ድርድሩ ሊቆጭና የፕሮጀክቱ ስምምነቶችም ሊፈረሙ ይገባል።

ግዢ ፈጻሚው አካል በቀረበው ፕሮፖዛል ላይ በተነሱት ልዩ ሁኔታዎች ውስጥ የሚካተቱት የፕሮጀክት ስምምነቶች ላይ የቀረቡ አስተያየቶችን ብቻ ማስተናገድ አለበት። ግዢ ፈጻሚው አካል በተቀመጠው የድርድር የጊዜ ገደብ ውስጥ በልዩ ሁኔታዎቹ ላይ ስምምነት ላይ መድረስ ሊሳካ የሚችል አይደለም ብሎ ካሰበ ሁለተኛ የወጣውን ተጨራሽ አዲሱ ተመራጭ ተጨራሽ አድርጎ መሰየም ይችላል።

የፕሮጀክት ስምምነቶችን መፈራረም

በልዩ ሁኔታ/ዎች ላይ መግባባት ላይ ከተደረሰ በኋላና በስምምነቱ መሰረት ጉዳዩ ሰነዱ ላይ እንዲንጸባረቅ ከተደረገ በኋላ ግዢ ፈጻሚው አካል የሚፈረሙትን የፕሮጀክት ስምምነቶች ወደማዘጋጀትና የፈርማ ሂደቱን ወደማዘጋጀት ይገባል። ግዢ ፈጻሚው አካል ስምምነቶቹን ከመፈራረሙ በፊት ከተቆጣጠረው አካል አስፈላጊውን ይሁንታ ማግኘቱን እርግጠኛ መሆን አለበት። በተመሳሳይም ስምምነቱን ለመፈራረምና ለማስፈጸም የሚያስፈልጉ ከተለያዩ መንግስታዊ ተቋማት የሚገኙ ፈቃዶች በእጁ መግባታቸውን ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

ከዚህም በተጨማሪ አበዳሪዎች የፕሮጀክቱን ስምምነቶች ማጽደቅ፣ መፈረምና መፈጸምን በተመለከተ እና ባለው የሀገሪቱ ህግ የስምምነቱ ተፈጻሚነት ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ የህግ አስተያየት ሊፈልጉ ይችላሉ። ይህ

አስተያየት(አስተያየቶች) ብዙ ጊዜ በግዢ ፈጻሚው አካል በተቀጠረ ገለልተኛ የህግ አማካሪ ይሰጣል/ይሰጣሉ። በአንዳንድ ሀገራት የህግ አስተያየቱ በጠቅላይ አቃቤ ህግ ይሰጣል።

የአሰራር መለፌ፡ የህግ ስርዓቱ ጠቅላይ አቃቤ ህግ የግብይት ሰነዶችን እንዲያጸድቅ ወይም ከግብይቱ ጋር በተገናኙ ጉዳዮች ላይ የህግ አስተያየት እንዲሰጥ የሚያስገድድ ከሆነ ቀደም ብሎ ከአቃቤ ህግ ጋር ግንኙነት ፈጥሮ ስለግብይቱ ማሳወቅ እና ግልጽ ባልሆኑላቸው ነገሮች ላይ ማብራሪያ መፈለግ/መስጠት ብልህነት ነው።

የፕሮጀክት ስምምነቶች ከተፈረሙ በኋላ ፈራሚዎች ወገኖች ግዴታዎችን ለመወጣት ቅድመ ሁኔታ የሚሆኑ ነገሮችን ወደማሟላት ሊሄዱ ይችላሉ።

ቁልፍ ነጥቦች

- በባለአንድ ዙር የቴክኒካል ምዘና የምዘናው ቀዳሚ ዓላማ 1) በተጨማሪ የቀረበው ቴክኒካል መፍትሄ በፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪው ላይ እንዲሟሉ የተቀመጡትን ፍላጎቶች የሚያሟላ መሆኑን ማረጋገጥ 2) ተጨማሪ ለፕሮጀክቱ ተአማኒነት ያለው የፋይናንስ ማሰባሰቢያ እቅድ ማቅረቡን ማረጋገጥ ነው።
- በባለሁለት ዙር ቴክኒካል ምዘና ውስጥ ደረጃ የማውጣትም የአልፏል/ወድቋል ፈተና ሂደቶች አሉ።
- የፋይናንሻል ምዘና ብዙ ጊዜ የሚያገለግለው ፕሮጀክቱ በስራ ላይ በሚቆይበት ጊዜ የተሰለ ዝቅተኛ የኤሌክትሪክ ኃይል ወይንም ሊያስገኝ የሚችለውን ፕሮጀክት ለመምረጥ ነው።
- ግዢ ፈጻሚ አካላት በተጨማሪ በልዩ ሁኔታ እንዲታዩ በሚቀርቡ ጉዳዮች ላይ ለመደራደር የሚያስችል ተለማኔነት ሊያስፈልጋቸው ይችላል።

ቀጥታ ድርድሮች

የቀጥታ ድርድሮች አጠቃላይ ምልክታ

የቀጥታ ድርድር ሂደት

የቀጥታ ድርድሮች አጠቃላይ እይታ

መግቢያ

በአንድ ፕሮጀክት ላይ ፍላጎት ያላቸውን ሌሎች አካላት ሳይጋብዙ በቀጥታ ከአንድ ወይም ከአንድ በላይ አልሚዎች ጋር መደራደር ቀጥታ ድርድር ወይም ብቸኛ አካል የሚሳተፍበት የኃይል አቅርቦት ግዢ ይባላል። ከአንድ አካል የሚፈጸም ግዢ ለውይይቱና ተያያዥ ለሆነው ግዢ መነሻ በሆነው አካል ላይ ተመስርቶ በይፋ የተጠየቀ ወይም በይፋ ያልተጠየቀ ተብሎ ሊከፋፈል ይችላል። ውይይቱ በግዢ ፈጻሚው አካል ወይም በአልሚው አነሳሽነት ሊካሄድ ይችላል። በብዙ ሀገራት የመጀመሪያው በግል ፋይናንስ የሚደረግ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት በቀጥታ ድርድር የሚፈጸም ነው። ይህም ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለመደራደርና ለመተግበር ከግል አጋሮች ጋር እንዴት መስራት እንዳለበት ተጨባጭ ልምድና እይታ ይሰጠዋል። ብቸኛ አካል የሚሳተፍባቸው የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ደቡብ አፍሪካን ሳይጨምር እ.ኤ.አ እስከ 2014 ድረስ ባለው ጊዜ ከሰሀራ በታች ካሉት በገለልተኛ አካል ኃይል ከሚመነጭባቸው ፕሮጀክቶች ሁለት ሶስተኛውን ይሸፍኑ ነበር።

ቀጥታ ድርድር አንድ ሀገር የኃይል እጥረት በሚያጋጥመው ጊዜ አስቸኳይ የኃይል ግዢ ለማከናወን ተመራጭ መንገድ ነው። አንድ ግዢ ፈጻሚ አካል አንድን ፕሮጀክት እንዴት በአበዳሪዎች ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖረው ማድረግ እንደሚችል ግንዛቤ እያዳበረ ሲመጣና የኃይል አቅርቦት ዘርፉን ለማልማት በስርዓት ማቀድ ሲጀምር ለአዳዲስ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ግዢ ወደ ውድድር ጨረታዎች ቢሸጋገር ተመራጭ ይሆናል።

ቀጥታ ድርድርን የመጠቀም አመክንዮ

ቀጥታ ድርድር (ከውድድር ጨረታዎች በተቃራኒ) የልማት ግቦችን ለማሳካት የኃይል አቅርቦት ግዢዎች በሚፈልግ ሀገር ውስጥ በገበያ ማልማት ሂደቱ መጀመሪያ ግድም ጥቅም ላይ ይውላል። የውድድር ጨረታ ማእቀፍ ገና እየተዘጋጀ በሚገኝበት ሁኔታ ውስጥም በብዛት ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል። ለየት ባሉ ሁኔታዎች ለምሳሌ በቅርቡ ከግጭት በወጡ እና በአስቸኳይ የኃይል አቅርቦት በሚያስፈልጋቸው አካባቢዎችም ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል።

አንድ ግዢ ፈጻሚ አካል አልሚው የኃይል አቅርቦትን ከመተግበር አንጻር ባለው የተለየ አቅም ምክንያት ቀጥታ ወደ ድርድር መግባትን ሊመርጥ ይችላል። ይህም ኃይልን በተሻለ ተመጣጣኝ መልኩ ማቅረብ መቻል፣ ለሚከፈለው ገንዘብ የሚሰጠው ጥቅም ወይም አጭር የትግበራ የጊዜ ሰሌዳ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ አልሚው 1) በቅርብ ከሚገኘው ማስተላለፊያ መስመር ጋር ወይም የነዳጅ አቅርቦት መሰረተ ልማት ጋር ለማገናኘት ምቹ የሆነ ቦታ ሊያገኝ ይችላል፣ 2) በፈጠራ ላይ የተመሰረተ ለየት ያለ ቴክኒካልና ፋይናንሻል መፍትሄዎች ሊኖሩት ይችላሉ። 3) በስራ ላይ የሚገኝና ማስፋፊያ ሊደረግበት የሚችል ፕሮጀክት ሊኖረው ይችላል።

በመጨረሻው ሁኔታ የፕሮጀክቱ ማስፋፊያ ቀደም ብሎ በኃይል ግዢ ስምምነቱ ላይ ታስቦበት ሊሆንና በዋናው የፕሮጀክት ሰነድ ላይ ጥቂት ማሻሻያዎች በማድረግ ወደ አዲሱ ግንባታ በቀጥታ ሊገባ ይችላል። ማስፋፊያው የሚከተሉትን ሊያካትት ይችላል፡-

- በነዳጅ ኃይል የሚያመነጭ ቀላል ማመንጫን የተለያዩ ዑደቶች ወዳሉት ማመንጫ መቀየር፤
- በፈሳሽ ነዳጅ የሚሰራን ማመንጫ በጋዝ ወደሚሰራ ማመንጫ መቀየር፤
- በተጨማሪ ተርባይኖች፣ ጀነሬተሮች ወይም ፖኔሎች ተጨማሪ አቅም መጨመር፤
- ማከማቻ መጨመር ወይም በበታው ላይ ሌላ ቴክኖሎጂ መተግበር፤

የአሰራር መላ: የፕሮጀክት ቦታውና የቦታው ፈቃድ ባሉበት ከሆኑ ወይንም መጠነኛ ማሻሻያ ብቻ የሚፈልጉ ከሆነ፣ ነባሩ ፕሮጀክት ከኃይል መረቡ ጋር ተገናኝቶ ከነበረ እና ኮንትራቱ አዲስ ድርድር ሳይሆን ጥቂት ማሻሻያ ብቻ የሚፈልግ ከሆነ ነባር ፕሮጀክቶችን ማስፋፋት አዲስ ፕሮጀክቶችን ከመግዛት ይልቅ ፈጣን ሊሆን ይችላል።

ለአስቸኳይ የኃይል አቅርቦት እጥረት ምላሽ ለመስጠት ቀጥታ ድርድርን የመጠቀም ምሳሌ:

በፕሮጀክቱ አስቸኳይነት ምክንያት በካሜሩን የሚገኘው ክሪቢ 216 ሜጋ ዋት በጋዝ የሚሰራ የኃይል ማመንጫ ፕሮጀክት ለኤኢኤስ ኮርፖሬሽን በከፍተኛ ባለድርሻነት እንዲሁም በካሜሮን ሪፐብሊክ አነስተኛ ባለድርሻነት ለኮርፖሬሽኑ በብቸኝነት ተሰጠ። ኤኢኤስ ኮርፖሬሽን የተመረጠው በካሜሩን የአገልግሎት ድርጅት ኤኢኤስ ሶኔል ውስጥ ባለድርሻ ስለሆነ ነው። ኤኢኤስ ሶኔል 1000 ሜጋ ዋት ለራስ አገልግሎት የሚውል የኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጫትን ያካትታል። መንግስት በስምምነት ዋጋ የመተመን መንገድን ኩባንያው ላፈሰሰው ሃብት በሚያገኘው የትርፍ መጠን ላይ በመስማማት ተገቢረ።

የነበረ ማመንጫን አቅም ለማሳደግ ቀጥታ ድርድርን የመጠቀም ምሳሌ፡

በኬንያ የሚገኘው የአልካሪያ ቁጥር 3 የጂኦግራፊ ስራ ማመንጫ በበርካታ የማስፋፊያ ስራዎች ውስጥ አልፏል። እ.ኤ.አ በ2000 ዓ.ም መጀመሪያ ሲተከል የማመንጫ አቅም 13 ሜጋ ዋት የነበረ ሲሆን ከአራት የማስፋፊያ ስራዎች በኋላ አሁን 129 ሜጋዎት የማመንጫ አቅም አለው። የመጨረሻው ማስፋፊያ በ2016 ዓ.ም. ስምምነት የተደረገበት ሲሆን አሁን በትግበራ ላይ ይገኛል።

መጤን ያለባቸው ጉዳዮች

በአጠቃላይ የመንግስት ተቋማት ውሳኔዎችን ፍትሃዊ በሆነና ሁሉንም በእኩል በሚያይ ሁኔታ እንዲወስኑ ይጠበቅባቸዋል። ካሉት የግዢ ዓይነቶች ቀጥታ ድርድር የፍጥነትና የውጤታማነትን ግብ ለመምታት ሊያግዝ ይችላል። ይሁን እንጂ የኃይል አቅርቦት ግዢው በግልጽ የውድድር ጨረታ ስለማይካሄድ ሂደቱ ግልጽነት ይጎድለዋል ተብሎ ሊታሰብ ይችላል። ስለተገዛው የኃይል አቅርቦት ተመጣጣኝነትና የተገኘው ውጤት የተከፈለውን ገንዘብ የሚመጥን ስለመሆኑ ጥያቄም ሊያስነሳ ይችላል።

በሀገሩ የግዢ ህግ (በአጠቃላይ ግዢ አዋጅ፣ የመንግስትና የግል አጋርነት ህግ፣ ወይም ዘርፉን የተመለከተ ህግ) ቀጥታ ድርድሮች ልዩ በሆኑ ሁኔታዎች ብቻ መፈቀድ ሊኖርባቸው ይችላል። ቀጥታ ድርድሮች በልዩ ሁኔታዎች ብቻ የሚፈቀዱ ከሆነ ከመንግስት ተጨማሪ ፈቃድ ሊያስፈልግ ይችላል። እነዚህ ፈቃዶች የተገኙበትና በሰነድ የተቀመጡበት አግባብ በኋላ ላይ የፕሮጀክቱን ስምምነቶች ለማስፈጸምና ሊመጡ የሚችሉ የህግ ጥያቄዎችን ለማስወገድ በጣም ወሳኝ ነው።

ቁልፍ ነጥቦች

አንድ ግዢ ፈጻሚ አካል ከውድድር ጨረታና ከቀጥታ ድርድር አንዱን በሚመርጥበት ጊዜ የሚከተሉትን ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት፡-

- ከግሉ ዘርፍ ጋር የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለመተግበር ከሚደረግ አጋርነት አንጻር ያለው ልምድ፣
- ከግሉ ዘርፍ ጋር በአበዳሪዎች ተቀባይነት ያለው ፕሮጀክት ለማዋቀር ለሚደረግ ድርድር ያለው አቅም፣
- የውድድር ጨረታን ለመተግበር ያለው አቅም፣
- መነሻ አመክንዮውና ወደፊት ሊነሱ የሚችሉ የህግ ጥያቄዎችን እንዴት ማስወገድ እንደሚቻል።

የቀጥታ ድርድሮች ሂደት

ብዙውን ጊዜ በይፋ ያልተጠየቁ ፕሮጀክቶች የቀጥታ ድርድር ሂደት አነሳሽ አልሚው ቢሆንም ግዢ ፈጻሚው አካል ስምምነቱ በገበያ ተወዳዳሪ መሆኑን፣ የተከፈለውን ገንዘብ የሚመጥን ውጤት መገኘቱንና ተመጣጣኝ መሆኑን ማረጋገጥ አለበት። ይህም አብዛኛውን ጊዜ የሚሳካው በፕሮጀክቱ ድርድር ሎሎች አግባቦች ላይ ውድድር እንዲኖር በማድረግ ነው። ይህ አካሄድ ግልጽነትን የሚያሻሽል ቢሆንም ፍጥነትን ግን ሊቀንስ ይችላል። በገበያ ተወዳዳሪ የሆነ ስምምነት ላይ ለመድረስ ግዢ ፈጻሚው አካል ከአልሚዎች ጋር የመደራደር አቅምና ልምድ ሊኖረው ግድ ይላል። ቴክኒካልና ፋይናንሻል አማካሪዎች ለግዢ ፈጻሚ አካላት ውድድርን ከማካተቻ የተለያዩ መንገዶች ጋር የተያያዙ ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖችን በማማከር ወሳኝ ሚና ሊጫወቱ ይችላሉ።

ዓይነተኛ የቀጥታ ድርድር ሂደት

አንድ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት አልሚ በአንድ ገበያ ላይ ኃይል የማምረት መልካም አጋጣሚ ከታየው ወደ ግዢ ፈጻሚው አካል ቀርቦ ይነጋገራል። አልሚው ሁኔታው በቴክኒክ ደረጃም ሆነ ከንግድ አንጻር ሊያስኬድ የሚችል መሆኑን ለማሳየት ወይንም ከፍ ባለ ደረጃ በሚሰራ የሀብት ዳሰሳ ወይም መንግስት ቅድሚያ በሚሰጣቸው ጉዳዮች ላይ በመመስረት የገበያ እድል መኖሩን ለማየት በአዋጪነት ጥናቶች ላይ ኢንቨስት ሊያደርግ ይችላል። ለፕሮጀክቱ ፖለቲካዊና ቴክኒካል ድጋፍ ለማግኘት (መግባቢያ ሰነድ መፈራረምን ወይም ሌላ ዓይነት ማረጋገጫ ከግዢ ፈጻሚው አካል ማግኘትን ይጨምራል) ፕሮጀክቱን ከመንግስት አካላት ጋር ይነጋገርበታል። የመግባቢያ ሰነዱ በግዢ ፈጻሚው አካልም ሆነ በአልሚው በኩል ያለውን መልካም አጋጣሚ ወደልማት ለመቀየር ፍላጎት መኖሩን ማሳያ ነው።

ቀደም ብሎ እንደተገለጸው ግዢ ፈጻሚው አካል በይፋ ባልተጠየቀ ፕሮጀክት ላይ ቀጥታ ድርድር ለማድረግ ህጉ እንደሚፈቅድለት እርግጠኛ መሆን አለበት።

ውድድርን ማካተት

በመሰረቱ ድርድር ወደተደረገበት ስምምነት የሚቀየረው በይፋ ያልተጠየቀ ፕሮጀክት ውድድር የሌለበት ሂደት ውጤት ነው። አልሚው ለኢንጂነሪንግ፣ ግዢና ግንባታ ኮንትራት በጨረታ እንዲወዳደር ከመጠየቅ በተጨማሪ ግዢ ፈጻሚው አካል በውድድር ላይ ተመስርቶ ድርድር የተደረገበት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት እንዲኖር ለማስቻል የሚከተሉትን አማራጮች ሊያጤን ይችላል።

- **ከመሰል ፕሮጀክቶች ጋር ማነጻጸር፡** - ግዢ ፈጻሚው አካል ገለልተኛ ቴክኒካል አማካሪዎችን በመቅጠር ወጪዎቹና የሚገኘው ኃይል ዋጋ በሌሎች ሀገራት ከተሰሩ ተመሳሳይ ስራዎች ጋር ሲነጻጸር ከገበያ አንጻር ተወዳዳሪ መሆኑን እንዲያማክሩት ማድረግ ይችላል።

- **በግልጽ/በስምምነት ዋጋ ማውጣት፡-** ግዢ ፈጻሚው አካልና አልሚዎቹ የፕሮጀክቱን ወጪ (በፋይናንሻል ሞዴሉና በቁልፍ ተለዋዋጭ ነጥቦች ላይ መስማማትን ጨምሮ) እንዴት ማስላት እንዳለባቸው ሊስማሙና ለገበያው ተስማሚ የሆነ የትርፍ መጠን ላይ ሊደራደሩ ይችላሉ። ግዢ ፈጻሚው የፋይናንሻል ሞዴሉን ግብዓቶች ትክክለኛነት ለማረጋገጥ እንዲችል ቁልፍ የሚባሉትን የፕሮጀክቱን ኮንትራቶች (የኢንጂነሪንግ፣ ግዢና ግንባታ ኮንትራት እና የፋይናንስ ሰነዶችን ጨምሮ) ማየት ይፈቀድለታል። ግዢ ፈጻሚው አካል ከላይ የተገለጸውን የማነጻጸር አካሄድ በመጠቀም በዚህ አካሄድ የተሰላው ዋጋ ከገበያ አንጻር ያለውን ተወዳዳሪነት ማረጋገጥ ይችላል።
- **ስዊስ ቻሌንጅ/ ጉርሻ ሲስተምስ፡-** ግዢ ፈጻሚው አካል አልሚው በይፋ ሳይጠየቅ ባቀረበው ፕሮግራም ላይ በመመስረት የውድድር ጨረታ ያወጣል። ተጨራሾች አልሚው ካቀረበው ዋጋ እኩል ሊያቀርቡ ወይም የተሻለ ዋጋ ሊያቀርቡ ይችላሉ። ይህም የስዊስ ቻሌንጅ በመባል ይታወቃል። በአንዳንድ ስዊስ ቻሌንጆች የመጀመሪያው ተጨራሽ በሌላ ተጨራሽ የቀረበውን የተሻለ ዋጋ ተቀብሎ እንዲሰራ ይፈቀድለታል። በሌሎች ሁኔታዎች ደግሞ የመጀመሪያው ተጨራሽ ሀሳቡን በማቅረብ ተጠቃሚ እንዲሆን በጨረታ ምዘናው ወቅት ተጨማሪ ነጥብ (ጉርሻ/ቦነስ) እንዲሰጠው ይደረጋል። በአንዳንድ ሀገሮች ለዋናው የፕሮጀክት ሀሳብ አመንጪ አልሚ ሀሳቡን ያመነጨበትንና በተያያዥነት ላወጣው ወጪ ክፍያ እንዲከፈለው ይፈቅዳሉ። የሁለቱም አካሄዶች ጉዳት ሌሎች ተጨራሾች የመጀመሪያው ተጨራሽ እንደሚያሸንፈው ለሚያውቁት ስራ ጊዜ ወስደው የመጨረት ፍላጎቱን ሊያጡ መቻላቸው ነው።

መጤን ያለባቸው ጉዳዮች

ግዢ ፈጻሚው አካል ወደቀጥታ ድርድሩ ከመግባቱ በፊት የቀረበው ፕሮጀክት በሀገሪቱ የኃይል አቅርቦት ዘርፍ ስትራቴጂ ወይም እቅድ ሰነድ ላይ ቅድሚያ የተሰጠው መሆኑን ማጤን አለበት።

ከዚህም በተጨማሪ ግዢ ፈጻሚው አካል ጥቅም ላይ የሚውለውን የፕሮጀክት ሰነድ ዓይነት መወሰን አለበት። ቀደም ብሎ የተካሄደ መሰል ፕሮጀክት ካለ ድርድሩን ቀደም ብሎ ከተገባው የኃይል ግዢ ስምምነት መጀመር ይቻላል። በተለየ ቴክኖሎጂ የተገባን ውል ወደዚህኛው ፕሮጀክት ለማምጣት መሞከር በርካታ ተግዳሮቶች ሊኖሩት ይችላሉ። ተመራጭ የሚሆነው ተመሳሳይ ቴክኖሎጂን የሚጠቀምን ፕሮጀክት ከሌላ ሀገር ተሞክሮ በመውሰድ ለአዲሱ ሁኔታ በሚሆን መልኩ መቅረጽ ነው። በኃይል ግዢ ስምምነት ሰነድ ላይ ዝርዝር መረጃ ለማግኘት [የኃይል ግዢ ስምምነቶችን መገንዘብ](#) የሚለውን ሰነድ ይመልከቱ።

ከሌላ ሀገር የሚገኝ ብድርን ማሻሻል ለሚፈልጉ ፕሮጀክቶች ግዢ ፈጻሚው አካል ከፋይናንስ ሚኒስቴር ጋር በጊዜ በመነጋገር ተቀራርቦ መስራት አለበት። በሌላ ሀገር ብድር በሚሰሩ ፕሮጀክቶች ላይ ተጨማሪ መረጃ ለማግኘት [የኃይል](#)

አቅርቦት ፋይናንሲንግን ማገዝብ የሚለውን ሰነድ ይመልከቱ። ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ አበዳሪዎች በኃይል ግዢ ስምምነቱና በብድር ማሻሻያዎች ላይ አስተያየቶች ሊኖራቸው እንደሚችል ግንዛቤ ውስጥ ማስገባት አለበት።

ባሉት የሰነድ ቴምፕሌቶች ጥራት፣ ተደራዳሪዎቹ ባላቸው ብቃት ጥልቀት እና ግዢ ፈጻሚው አካል ባለው የቀደመ ልምድ ላይ ተመስርቶ በሰነዶች ላይ የሚኖረው ድርድር ዓመታትን ሊፈጅ ይችላል። በሰነዶች ዝግጅት ሂደት ላይ ሊያግዙ የሚችሉ ልምድ ያላቸው አማካሪዎች ቢኖሩ ሁሉም ወገኖች ተጠቃሚዎች ይሆናሉ።

ከገበያ አንጻር ተወዳዳሪ የሆነ ስምምነት ለማግኘት ቀጥታ ድርድርን የመጠቀም ምሳሌ፡

በኬንያ የሚገኘውና 310 ሜጋ ዋት የሚያመነጨው የቱርካና ሐይቅ የነፋስ ኃይል ማመንጫ በቀጥታ ድርድር የተገነባ ነው። በተከታታይ የተፈሩሙት የኢንጂነሪንግ፣ ግዢና ግንባታ እንደዚሁም የአቅርቦት ስምምነቶች የኬንያንና የሚመለከታቸውን የፋይናንስ ተቋማት (የልማት የፋይናንስ ተቋማትን ጨምሮ) ህጎች ለማሟላት በሚያስችል መልኩ ውድድር እንዲካተቱባቸው ተደርጓል።

በቀጥታ ድርድሮች ወቅት ግዢ ፈጻሚው አካል የፕሮጀክት ኩባንያው በብድር ደብዳቤ ወይም በባንክ ዋስትና መልክ የጨረታ ማስከበሪያ እንዲያቀርብ ሊጠይቅ ይችላል። ይህም የፕሮጀክት ኩባንያው የመጨረሻ ገንዘብ ከመውሰዱ በፊት የተባሉትን ሁኔታዎች እንደሚያሟላ ማረጋገጫ ነው።

የቀጥታ ድርድር የጊዜ ሰሌዳ ምሳሌ፡

በናይጄሪያ የኃይል አቅርቦት ግዢ የሚደረገው የመነጨውን ኃይል ገዝቶ ለማከፋፈል በሚስማማው አካል፣ በናይጄሪያ የጅምላ ኤሌክትሪክ ኃይል ንግድ ኃ/የተ/የግል ማህበርና ታዳሽ ኃይልን ጨምሮ የተለያዩ የኃይል ምንጮችን በሚጠቀሙ ገለልተኛ የኃይል አምራቾች መካከል በሚደረጉ ቀጥታ ድርድሮች ነው። ገለልተኛ የኃይል አምራቾች የናይጄሪያ የኤሌክትሪክ ኃይል ተቆጣጣሪ ኮሚሽን በሚባለው ተቆጣጣሪ አካል ፈቃድ ለማግኘት የሚያስፈልጉትን ቅድመ ሁኔታዎች ማሟላት አለባቸው። የኃይል ሽያጭ ስምምነትን ለመፈራረም እንደቅድመ ሁኔታ በናይጄሪያ የጅምላ ኤሌክትሪክ ኃይል ንግድ የሚፈለግባቸውን ስራዎች አከናውነው መገኘት አለባቸው። እነዚህም ስራዎች የመሬት ባለቤትነቱ የማን እንደሆነ ማረጋገጥ፣ የኃይል መረብ የማስተላለፊያ መስመሮችን ለማንቀሳቀስ ፈቃድ፣ የአካባቢና የማህበራዊ ተጽእኖ ግምገማ፣ የነዳጅ አቅርቦትና መጓጓዣ መኖሩን ማረጋገጥ፣ እንደዚሁም ሊተገበር በሚችልባቸው ሁኔታዎች የአዋጪነት ጥናት/የኃይል አቅርቦት ምርት ሪፖርት(በተለይ ለታዳሽ ኃይሎች) ናቸው። የኃይል ግዢ ስምምነት እና የአገልግሎት ዋጋ ተመን ከጅምላ ኃይል ንግድ ተቋሙ ጋር የሚደረገው ድርድር ከተጠናቀቀ በኋላ በተቆጣጣሪው አካል ይጸድቃል። ሀገሪቱ አሁን ወደ ውድድር ጨረታ ማእቀፍ ለመሸጋገር በሂደት ላይ ነች።

ግዢ ፈጻሚው አካል አንድን ፕሮጀክት ከቀጥታ ድርድር ወደ ውድድር ጨረታ ወይንም ለአመንጫዎች በሚተመን ክፍያ ወደሚካሄድ የግዢ ሂደት ከቀየረው አልሚዎች በከፊል የለማ ፕሮጀክት ሊያገኙ ይችላሉ። እነዚህ አልሚዎች ስራቸውን የሚጀምሩት ፕሮጀክቱ አንድ የተወሰነ ምዕራፍ ላይ ከደረሰ በኋላ ቀጥታ ድርድር እንዲኖር የሚያስችል ልዩ ሁኔታ ተቀምጦ ነው። (ይህ ልዩ ሁኔታ በመግባቢያ ሰነድ ወይም በሌላ አስገዳጅ ባልሆነ መንገድ ሊቀመጥ ይችላል) ። ግዢ ፈጻሚው አካል ከቀጥታ ድርድሮች ወደ ውድድር ጨረታዎች ለመሸጋገር በሚያቅድበት ጊዜ ወደ ውድድር ጨረታ መዞር ቀድመው በወጡት የልማት ወጪዎች ላይ የሚኖረውን ተጽእኖ ማጤን አለባቸው።

ቁልፍ ነጥቦች

- በቀጥታ ድርድር ፕሮጀክቶች አብዛኛውን ጊዜ በይፋ ያልተጠየቀ ፕሮጀክት ሂደት አነሳሽ አልሚው ነው።
- ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱ ከገበያ አንጻር ተወዳዳሪ እንዲሆን ለማስቻል በፕሮጀክት ድርድር ሂደቱ ውስጥ ውድድር እንዲካተት ሊያደርግ ይችላል።
- ለምሳሌ ውድድር እንዲካተት የሚደረግባቸው መንገዶች ለኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ ኮንትራት የውድድር ጨረታ እንዲኖር በማድረግ፣ ከመሰል ፕሮጀክቶች ጋር ዋጋ በማነጻጸር፣ በግልጽ/በስምምነት ዋጋ በማውጣት እና የቦነስ አሰራርን በመተግበር ሊሆኑ ይችላሉ።

- ከሀገራት የሚደረግ የብድር ማሻሻያ የሚያስፈልግ ከሆነ ቀደም ብሎ ትኩረት መስጠት ያስፈልጋል።
- ድርድሮቹ ሲካሄዱ ለሀገሪቱ ሁኔታ በሚሆን መልክ የተዘጋጁና በሚተገበረው ቴክኖሎጂ መሰረት የተቃኙ ተስማሚ የፕሮጀክት ሰነዶች ጥቅም ላይ መዋል አለባቸው።

ለአመንጩዎች የሚተመኑ ዋጋዎች

ለአመንጩዎች የሚተመኑ ዋጋዎች አጠቃላይ
እይታ

ለአመንጩዎች በሚተመን ዋጋ ላይ
የተመሰረተ መርህ ግብር ሂደቶች

ለአመንጪዎች የሚተመኑ ዋጋዎች አጠቃላይ እይታ

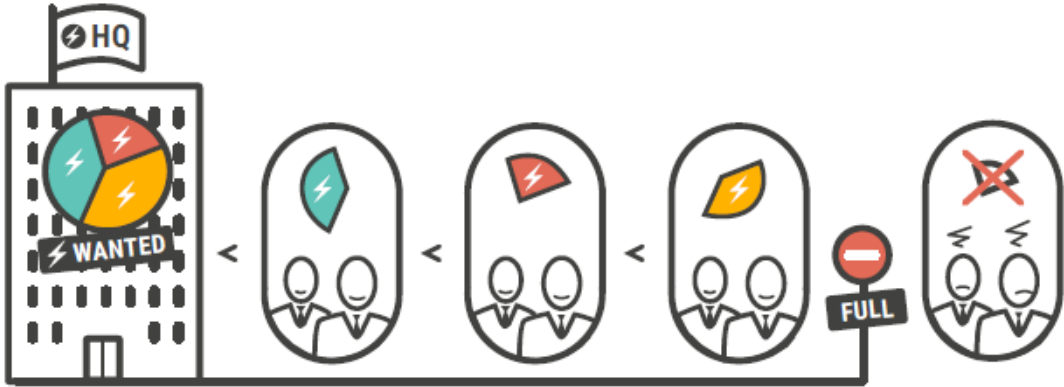
ከውድድር ጨረታ እና ከቀጥታ ድርድር በተጨማሪ አንድ ግዢ ፈጻሚ አካል የኃይል አቅርቦትን በፕሮግራም (መርሀ ግብር) ላይ ተመስርቶ ሊገዛ ይችላል። ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ለአመንጪዎች የሚተመን ዋጋ ፕሮግራሞች ባደጉም ሆነ በማደግ ላይ ባሉ ሀገሮች በዓለማዊ የታዳሽ ኃይል ገበያ ላይ ጉልህ ስፍራ እየኖራቸው መጥቷል። ግዢ ፈጻሚ አካላት ባላቸው የታዳሽ ኃይል ምንጭ ሀብት ላይ ተንተርሰው ፕሮግራሞቹን በፍጥነት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ለመግዛትና ለመተግበር በሚያስችል መልኩ ሊቃኛቸው ይችላሉ። ለአመንጪዎች የሚተመኑ ዋጋዎች ፕሮግራሞች አብዛኛውን ጊዜ በተወሰነ ቴክኖሎጂ ላይ ያተኮሩ ናቸው።

ለአመንጪዎች የሚተመን ዋጋ ፕሮግራሞች ዋናው መገለጫ ኃይልን አመንጭቶ ወደ ኃይል መረቡ ለማስገባት ለአመንጪዎቹ የሚከፈለው ክፍያ ነው። ለአመንጪዎች የሚተመን ዋጋ አብዛኛውን ጊዜ በተቆጣጣሪ ተቋም ወይም በኤነርጂ ሚኒስቴር አማካኝነት በመንግስት ተተምኖ ለህዝብ ይፋ የሚደረግ የኤሌክትሪክ ኃይል መግዣ ዋጋ ነው።

የዋጋ ተመኖቹ ሰፊ ባለ መልኩ የኤሌክትሪክ አገልግሎት ሰጪው ማስቀረት በሚችለው ወጪ ወይንም አንድ የተወሰነ ቴክኖሎጂን በሚጠቀም እጅግ ደረጃውን በጠበቀና ውጤታማ የኃይል ማመንጫ/ጀነሬተር ወጪ ሊመሰረቱ ይችላሉ። የኤሌክትሪክ አገልግሎት ሰጪው የሚያስቀረው ወጪ ማለት ራሱ አዲስ ፕሮጀክት በመገንባት ፈንታ ከሌላ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት የኤሌክትሪክ ኃይል በመግዛት የሚያድነው ወጪ ማለት ነው። አንድ የተወሰነ ቴክኖሎጂን የሚጠቀም ውጤታማ የኃይል ማመንጫ ወጪ ማለት ደግሞ ቴክኖሎጂው በተወሰነ ስፋት መጠን ሲተገበር ያለውን ወጪ መነሻ በመያዝ በሚያነጻጽሩ ጥናቶች ላይ የተመሰረተ ሲሆን በዋጋ ተመን ፕሮግራሞች ላይ በስፋት ጥቅም ላይ የሚውለው አካሄድ ነው።

የተተመነው ዋጋ ሊጨመር ወይም ሊቀንስ የሚችለው ሚና አንጻር ግዢ ፈጻሚ አካላት ሁለት ዓይነት አማራጮች ሊኖሯቸው ይችላሉ። በአንዳንድ ሁኔታዎች የተተመነው ዋጋ እንደ መጨረሻ የዋጋ ጣሪያ ያገለግላል። በሌላ አነጋገር የተመረተውን ኃይል ገዝቶ የሚያከፋፍለው አካል ሊከፍል የሚችለው ከፍተኛ ዋጋ ይህ የተተመነው ዋጋ ሲሆን በእርግጥ የሚከፍለውን ዋጋ ደግሞ እንደ ሁኔታው መደራደር ይችላል። በብዙ ሲስተሞች ግን በዚህ ፕሮግራም የሚተመነው ዋጋ ለፕሮጀክቱ የሚከፈለው ዋናው ዋጋ ነው። በሌላ አነጋገር የተተመነው ዋጋ ላይ ድርድር አይኖርም። ይህ አካሄድ ለማልማት ፍላጎት ላላቸው አልሚዎች የሚያገኙትን ክፍያ በእርግጠኝነት እንዲያውቁት ያደርጋቸዋል። ይህ በዓለም ዙሪያ በብዛት የሚተገበረው አካሄድ ሲሆን ኢንቨስትመንትን ከማበረታታት አንጻር በጣም ውጤታማ ነው።

ለአመንጪዎች የሚተመን ዋጋ አሰራር ዋጋ ትመናው ዋናው አወዛጋቢ ጉዳይ ነው። ይህም በዋናነት በበርካታ የታዳሽ ኃይል አማራጮች ቴክኖሎጂዎቹን ተጠቅሞ ኃይል ለማመንጫት የሚወጣውን ትክክለኛ ወጪ በእርግጠኝነት መገመት ስለሚያስችግር ነው።

መጤን ያለባቸው ጉዳዮች

መንግስት አስተማማኝና መስፈርቱን የሚያሟሉ አልሚዎችን ለመሰብሰብ አንድን የተወሰነ ቴክኖሎጂ የሚጠቀም ለአመንጫዎች የሚተመን ዋጋ አካሄድ ሲመርጥ የፖሊሲውን ግቦችና በዘርፉ ያለውን እቅድ ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። ለአመንጫዎች ዋጋ በሚተመንበት ጊዜ መጤን የሚገባቸው የፖሊሲ ግቦች የሚከተሉትን ያጠቃልላሉ፡ -

- የአነስተኛ ፕሮጀክቶችን ልማት ማበረታታት፣
- የሚከፈለውን ገንዘብ የሚመጥን ጥቅም፣
- የፕሮጀክቶች በፍጥነት መልማት፣
- ፕሮጀክቶች በልማት ተጠቃሚ ባልሆኑ አካባቢዎች መልማታቸው፣
- በብዛት ጥቅም ላይ ያልዋሉ ሀብቶች ጥቅም ላይ መዋላቸው።

በቅርብ ዓመታት ለአመንጫዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረቱ ፕሮግራሞች በዓለም ዙሪያ በስፋት ጥቅም ላይ እየዋሉ ይገኛሉ። ከእነዚህ ፕሮግራሞች በርካቶቹ ከሁለትዮሽ ወይም ከዓለምአቀፍ የትብብር ተቋማት የዋጋ ተመኖቹን ለመደገም ከሚደረግ የገንዘብ ድጋፍ ተጠቃሚ ሆነዋል። በተለይም ይህንን ለማሳካት 1) በተከታታይነት የሚደረግ የዋጋ ድጎማ ወይም 2) የገንዘብ ፍሰት ወጪዎችን በመቀነስ ዝቅተኛ የማመንጨት ተመን እንዲኖር የማገዝ አካሄዶች ጥቅም ላይ ውለዋል።

በኃይል አቅርቦት ግዢዎች ውስጥ የዋጋ ተመኖች ምሳሌ፡

በኡጋንዳ የሚገኘው ለአመንጫዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የመሰረተውና በጀርመን የልማት ባንክ የተተገበረው ጂኢቲ የተሰኘው ፕሮግራም የግል ኢንቬስትመንትን በተሳካ ሁኔታ የሰበ የቅርብ ጊዜ ምሳሌ ነው።

ጂኢቲ ፕሮግራም በዋናነት በተከታታይ በሚደረግ የታሪፍ ድጎማ ላይ የተመሰረተ ነው። ይህም ከጀርመን የልማት ባንክ የተገኘው ገንዘብ ኃይል ገዝቶ የሚያከፋፍለው አካል በሚከፍለውና አግባብነት ያለውን ውጤታማ ቴክኖሎጂ ተጠቅሞ ኃይል ለማመንጨት በሚወጣው ትክክለኛው ወጪ መካከል ያለውን ልዩነት ለመሸፈን ጥቅም ላይ ውሏል። የድጎማ ክፍያው በፕሮግራሙ ላይ ለሚካተቱ የመጀመሪያዎቹ ሶስት ቴክኖሎጂዎች አስተዳደራዊ በሆነ መልኩ እንዲተመን ተደርጓል። በኡጋንዳው ጂኢቲ ፕሮግራም አማካኝነት የተደረገው ግዢ የውድድር ጨረታዎች ምሳሌም መሆን ይችላል።

በአፈጻጸም ላይ የተመሰረተው የድጎማ አካሄድ የተመረጡትን ፕሮጀክቶች ፋይናንሻል አዋጪነት ለማግለበት የተነደፈ በውጤት ላይ የተመሰረተ የፋይናንስ ድጋፍ ነው። በአፈጻጸም ላይ የተመሰረቱት ድጎማዎች የሚከፈሉት በመነጨው በእያንዳንዱ ኪሎዋትአወር ኃይል ነው። ይህም ማስቀረት በተቻለው ወጪ ላይ ተመስርቶ በተቆጣጣሪው በተተመነው ዋጋ ላይ ጨምሮ በመክፈል ነው። ከአጠቃላይ ክፍያው ግማሽ የሚሆነው የሚከፈለው የኃይል ግብይቱ በየሚከፈውንበት ቀን ነው። ቀሪው ደግሞ በአምስት ዓመት የጊዜ ወሰን ውስጥ በቀረበው የኃይል መጠን ተስልቶ ይከፈላል። በዚህ ፕሮግራም አማካኝነት እስከአሁን ከ12 በላይ በኃይድሮ ፓወር፣ በባዮማስና በፀሐይ ኃይል ላይ የሚያጠነጥኑ ፕሮጀክቶች ተጠናቀዋል።

ቁልፍ ነጥቦች

- ለአመንጫዎች የሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረተ ፕሮግራም ዋና ዋና መገለጫዎች 1) ለዚህ ተብለው የተዘጋጁ ስምምነቶች በተለይም የመነጨውን ኃይል ገዝቶ ከሚያከፋፍለው አካል ጋር የሚደረግ የረጅም ጊዜ ስምምነት 2) የማምረቻ ወጪን ወይም ማስቀረት የተቻለ ወጪን ያገናዘበ አስተዳደራዊ በሆነ መልኩ የሚተመን ዋጋ እና 3) ከኃይል መረቡ ጋር የማገናኘት ዋስትና ናቸው።
- ለአመንጫዎች የተመኑ ዋጋዎች የግብይት ወጪዎችን በመቀነስ አነስተኛ ፕሮጀክቶችን አዋጪ ሊያደርጉ ይችላሉ።

- ለአመንጨዎች የሚተመኑ ዋጋዎች ብዛት ያላቸው አነስተኛ ፕሮጀክቶች እንዲለሙ የሚያበረታቱ ልዩ አካሄዶች ናቸው።

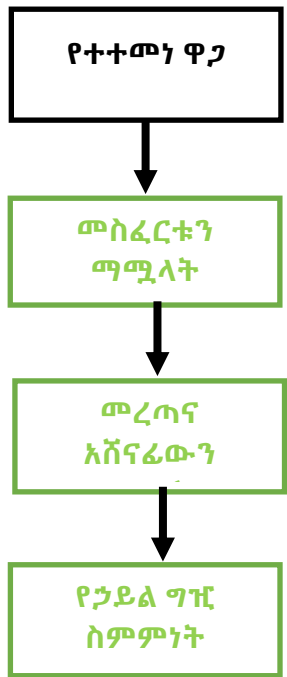
ለአመንጪዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረተ መርህ ግብር ሂደቶች

ለአመንጪዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረተ ፕሮግራም ወጥነት ያለው አካሄድን በመጠቀም ቅልጥፍናን ይጨምራል። ወጥ የሆነ ቅርጽ ያለውን ሰነድ መጠቀም ድርድርን በተቻለ መጠን በማስቀረት የግብይት ወጪዎችን መቀነስን ታሳቢ ያደረገ ነው። ግዢ ፈጻሚው አካልም የፈለገውን ያህል መጠን ያለው ታዳሽ ኃይል በተቀላጠፈ መልኩ ከአልሚዎች መግዛት ያስችለዋል። የግብይት ዋጋው መቀነስ አነስተኛ ፕሮጀክቶች ከኢኮኖሚ አንጻር አዋጪ ሆነው እንዲለሙ ያስችላል።

ለአመንጪዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረተ ፕሮግራም መገለጫዎች ወጥነት ያለው የኃይል ግዢ ስምምነት፣ አስተዳደራዊ በሆነ መልኩ የተተመነ የመግዣ ዋጋና ከኃይል መረቡ ጋር የማገናኘት ዋስትና ናቸው።

በእነዚህ ፕሮግራሞች ስር የሚካሄዱ ግዢዎች በሚከተለው ጠቅላላ ያለ ቅደም ተከተል ይፈጸማሉ፡-

- መንግስታት የተተመነውን ዋጋ ይፋ ያደርጋሉ።
- ግዢ ፈጻሚው አካል ደንቦችን ያስተዋውቃል፣ የብቃት ማረጋገጫ ወይም የፕሮግራም ማቅረቢያ ጥሪ ያቀርባል፡
- አመልካቾች ይጨረታሉ።
- ግዢ ፈጻሚው አካል በተቀመጠው መስፈርት መሰረት የቀረቡትን ፕሮግራሞች መዝና ስኬታማ አመልካቾችን እንዳሸነፉ ይገልጽላቸዋል።
- አሸናፊዎቹ የፕሮጀክት ኩባንያዎችን በማቋቋም የፕሮጀክቶች ስምምነቶቹን ይተገብራሉ።

ለአመንጫዎች የሚተመን ዋጋ አሰራሮች ምሳሌ፡-

በየፕሮጀክቱ የማመንጫት አቅም ላይ በመመስረት ግብጽ በርካታ የአመንጫዎች የዋጋ ተመን አሰራር ምድቦች አሏት። ከዚህ በታች ትልልቅ አቅም ያላቸው (20 ሜጋ ዋትና ከዚያ በላይ) የፀሐይል ኃይል ፕሮጀክቶች ላይ የሚተገበሩ የአመንጫዎች ዋጋ ተመን ፕሮግራሞች አካሄድ ጠቅላል ተደርገው ቀርበዋል።

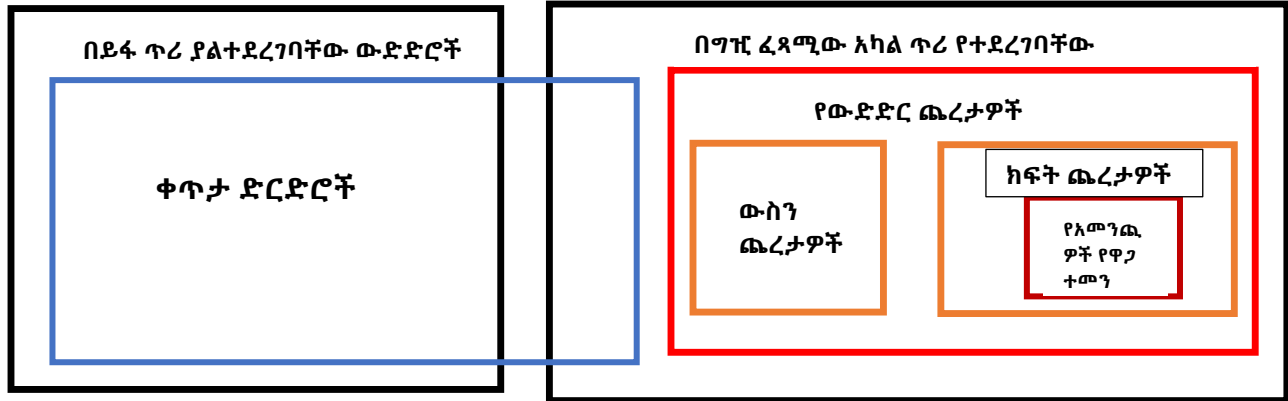
- አልሚው አግባብነት ላለው ፕሮጀክት/ፕሮጀክቶች ግዢ ፈጻሚ አካል የግምገማ ማመልከቻ ያቀርባል።
- በማመልከቻው አልሚው የሚከተሉትን መካተት የሚገባቸው ሰነዶች እንዲያቀርብ ይፈለግበታል።
  - አግባብነት ያለው ተጨራሽ/ ተጣማሪ ተጨራሾች ቢዝነስ ጠቅላል ባለ መልኩ፣
  - የቀረበውን ፕሮጀክት ለመፈጸም ጥቅም ላይ የሚውሉ ዘዴዎችና አካሄዶች ማብራሪያ፣
  - በማልማት፣ በፋይናንስና ግንባታ ላይ ያላቸው ቀደም ያለ ልምድ፣
  - የቀረበው ቴክኒካል ፕሮፖዛል፣
  - የአልሚው የፋይናንስ አቅም
- ግዢ ፈጻሚው ባለስልጣን ማመልከቻው በቀረበለት በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ የመቀበል ወይም ያለመቀበል ውሳኔውን ያሳውቃል።
- ተቀባይነት ካገኘ አልሚው የፕሮጀክት ኩባንያ በመመስረት የፕሮጀክቱን የቴክኒካልና የፋይናንሻል አዋጮች ጥናቶችን ያከናውናል።
- ከዚያም አልሚው የቦታ ጥያቄውን ለማሳለጥ አግባብነት ላለው ግዢ ፈጻሚ አካል ጥያቄ ያቀርባል። የቦታ ፈቃድ የሚሰጠው ባለስልጣን ከፕሮጀክት ኩባንያው ጋር የመሬት ስምምነት ይፈራረማል።
- ፕሮጀክት ኩባንያው ጊዜያዊ የማመንጫት ፈቃድ ይሰጠዋል። የኃይል ማመንጫው ጊዜያዊ የኃይል ማመንጫ ፈቃድ ከተሰጠበት ጊዜ ጀምሮ በ18 ወራት ውስጥ መገንባት አለበት።
- በዚህ ጊዜ ውስጥ የፕሮጀክት ኩባንያው የሚከተሉትን መከወን ይጠበቅበታል፡-
  - ከአበዳሪዎቹ ጋር መደራደር
  - ካፒታል ማሰባሰብ
  - ተገቢውን ልኬቶች፣ ቴክኒካል ጥናቶችና አስፈላጊ ፈቃዶችን ያጠናቅቃል።
- ፕሮጀክቱ ከተጠናቀቀ በኋላ ፕሮጀክት ኩባንያው አግባብነት ያላቸውን የመንግስት ኮንትራቶች (የመንግስት ድጋፍ ሰነዶችን፣ የቦታ ሰነዶችን፣ ከኃይል መረብ ጋር የማገናኘት ሰነዶችን እና የኃይል ሽያጭ ስምምነትን ጨምሮ) ይፈራረማል። እነዚህ ኮንትራቶች ከተፈረሙ በኋላ የቋሚ የማመንጫት ፈቃድ ማመልከቻ ሊቀርብ ይችላል።
- በግንባታው ወቅት አልሚው አግባብነት ያላቸውን ባለስልጣን መ/ቤቶች ስለፕሮጀክቱ ሂደት በየጊዜው ማሳወቅ አለበት።
- ስራ ከሚጀመርበት ቀን ስድስት ወር ቀደም ብሎ የማገናኘት ስራዎች መሰራት አለባቸው። ይህም በታቀደው ቀን ወደስራ ለመግባት ያስችላል። አግባብነት ካለው ሰብስቲሽን ጋር የማገናኘት ስራ በፕሮጀክት ኩባንያው ስር ያለው ለዚህ ስራ ኃላፊነት የተሰጠው አካል ስራ ነው።

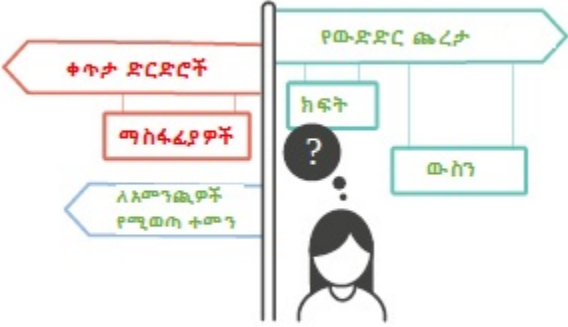
የግዢ ሂደት መረጃ

ሂደቶች በባህሪያቸው ያላቸው ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች
ተጨማሪ መጠን ያላቸው ነገሮች
ቅሬታዎችና ቅሬታ ማስተናገጃ መንገዶች

ሂደቶቹ በባህሪያቸው ያላቸው ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች

የግዢ ሂደትን መምረጥና ተያያዥ ሰነዶችን ማዘጋጀት የተለያዩ ጉዳዮችን በጥንቃቄ ማጤንን ይፈልጋል። የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ግዢ በተመለከተ ለሁሉም ሁኔታ የሚያገለግል አንድ ወጥ አካሄድ የለም። ግዢ ፈጻሚው አካል አጠቃላይ የግዢውን ግቦች ግምት ውስጥ በማስገባት ከፕሮጀክቱ ጋር በቀጥታ የሚያያዙ ጉዳዮችን ማስኬድ ይችላል።

ቀደም ባሉት ምዕራፎች የተዘረዘሩት ሰነድም የግዢ ሂደቶች ከባህሪያቸው የሚመነጩ ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች አሏቸው። አንዳንዶቹ ከሚፈለገው ፕሮጀክት ጋር ላይሄዱ ይችላሉ። ትክክለኛው የግዢ ሂደት ቢለይም እንኳን ሲተገበር በጥንቃቄ ታቅዶና ግዢ ፈጻሚው አካል ሊገዛ ላሰበው ፕሮጀክት/ፕሮጀክቶች በሚሆን መልኩ ተጣጥሞ መሆን አለበት።

: ይህ ምዕራፍ የዚህን የምርመራና ሚዛን የማስጠበቅ ስራ ለማገዝ የሂደቶቹን አንጻራዊ ጥቅሞችና አሉታዊ ጎኖች ጠቅላላ አድርጎ ያቀርባል።

የውድድር ጨረታዎች

የውድድር ጨረታዎች የሚከተሉት ጥቅሞች አሏቸው፡-

- ፍክክር መጨመርና ወጪዎችን መቀነስ መቻላቸው በተግባር የተረጋገጠ ነው፤
- ግልጽነትን መጨመርና የህዝብን አመኔታ ማሻሻል፤
- ግዢ ፈጻሚው አካል በተወሰነ የጊዜ ገደብ ውስጥ ግዢውን እንዲፈጽም ማስገደድ፤

የአሰራር መላ፡ ግልጽነት ባላቸው አሰራሮች አዎንታዊ ውጤቶችን ማስመዝገብ ስለሚያስችል በውድድር ጨረታ አማካኝነት ግዢዎችን መፈጸም በአብዛኛው የልማት ገንዘብ ተቋማት እና ዓለማአቀፍ የልማት ባንኮች ተመራጭ ነው። በውድድር ጨረታዎች ላይ በስርዓት የተገለጹ ሚዛናዊና ይፋ የግዢ መስፈርቶች መቀመጣቸው ከተቋማቱ ጥብቅ የጥንቃቄ አሰራር መርህ ጋር የሚሄድ ሲሆን ግዢው ስኬታማ ከሆነ ደግሞ ለፕሮጀክቱ የፋይናንስ ድጋፍ ለመሰጠት ምቹ ሁኔታ ይፈጥራል።

የውድድር ጨረታዎች የሚከተሉት አሉታዊ ጎኖች አሏቸው።

- ግዢ ፈጻሚው አካል ገበያውን ለመረዳትና ከገበያው ጋር ግንኙነት ለመፍጠር ጊዜ እንዲመድብ የሚጠይቅ ነው፤
- ለፕሮጀክቱ መስፈርቶች ዝግጅት ግዢ ፈጻሚው አካል ገንዘብ ወጪ እንዲያደርግ የሚጠይቅ ነው፤
- የግዢ ፈጻሚውን ስልጣንና የሚደረስበትን ውጤት በተፈለገው መልኩ በራሱ ለመቃኘት ያለውን አቅም ይገድባል።

የአሰራር መላ፡ ግዢ ፈጻሚው አካል የራሱን ገንዘብ እንዲያወጣ መገደዱ በውድድር ጨረታዎች ላይ ትልቅ መሰናክል ነው። ግዢ ፈጻሚው አካል ቀደም ብሎ የአዋጪነት ጥናት ማስጠናትና በኋላም በአበዳሪዎች ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው የፕሮጀክት ስምምነቶች ለማዘጋጀት ክፍያ መፈጸም አለበት። እነዚህን ተግባራት ለመደገፍ የሚያስችሉ የገንዘብ ድጋፎች ሊገኙ ይችላሉ። ግዢ ፈጻሚው አካል እነዚህን ወጪዎች በሂደቱ መጨረሻ ማስመለስ የሚችል ቢሆንም ወጪዎቹ ገንዘብ ቀደም ብሎ እንዲመድብ የሚያስገድዱና ግዢው ስኬታማ ካልሆነም መመለስ የማይችሉ ናቸው።

ቀጥታ ድርድሮች

ቀጥታ ድርድሮች የሚከተሉት ጥቅሞች አሏቸው፡-

- ግዢ ፈጻሚው አካል ፍላጎቱና ብቃቱ ካለው ግዢው የተፋጠነ እንዲሆን ማስቻል፤
- ድርድሩ እየተካሄደ በፕሮጀክቱ የሚፈለጉትን ጉዳዮች ማስተካከል ማስቻል፤
- ስራውን ማከናወን የሚችሉ አልሚዎች ቁጥር አነስተኛ ለሚሆኑባቸው ትልልቅና ውስብስብ ፕሮጀክቶች የሚስማማ አካሄድ መሆኑ

የአሰራር ሙሉ፡ ቀጥታ ድርድሮች ግዢዎችን ማፍጠን መቻላቸው እድል እንጂ ዋስትና አይደለም። የፍጥነት እድሉን ለመጠቀም ግዢ ፈጻሚው አካል በሂደቱ ጅምር በቂ የሰውና የፋይናንስ አቅም በመመደብ ግቦችን ማስቀመጥ በኋላም በድርድሩ ሂደት በሙሉ ትኩረት በመሳተፍ ሁሉንም አካላት በሚያስማማ መልኩ ግቦችን ማስተካከል ይኖርበታል። ይህ ቁርጠኝነት በግዢ ፈጻሚው አካል ዘንድ ከሌለ በስተቀር ቀጥታ ድርድሮች ለወራትና ለዓመታት በመዘግየት የውድድር ጨረታዎች የሚፈጁትን ጊዜ ከመፍጀታቸውም በተጨማሪ ከውድድር የሚገኘውንም ጥቅም ያሳጣሉ።

ቀጥታ ድርድሮች በአጠቃላይ የሚከተሉት አሉታዊ ጎኖች አሏቸው፡ -

- በእያንዳንዱ ነጥብ የዋጋ ውድድር ስለሌለ የፕሮጀክቱ ወጪዎች በገበያ ላይ የተመሰረቱ መሆናቸውን እርግጠኛ መሆን አይቻልም፤
- ልምድ የሌለው ግዢ ፈጻሚና ልምድ ያለው አልሚ ከተገናኙ የሚዘን መዘባት እድል ሊኖር ይችላል፤
- የግዢ ህጉ ለመሰረተ ልማት ፕሮጀክቶች ውድድሮች መኖር እንዳለባቸው የሚደነግግ ከሆነ የህግ ጥያቄ ሊነሳ ይችላል፤
- ግዢ ፈጻሚው አካል ዝግ በሆነው የድርድር ሂደት ግልጽነት ላይ የህዝብ አመኔታ እንዲኖር ከመንግስትና ከግል ዘርፍ ጋር በንቃት መገናኘት ያስፈልገዋል።

የአሰራር መላ: በቀጥታ ድርድሮች ጊዜ የሚስተዋለውን ገበያ ላይ የተመሰረተ ውድድር እጥረት ተጽእኖ ለመቀነስ ግዢ ፈጻሚው አካል በርካታ መፍትሄዎችን መጠቀም ይችላል። ግዢ ፈጻሚው አካል የቀረበውን ፕሮጀክት በገበያው ላይ ካሉ ተመሳሳይ ፕሮጀክቶች ጋር ሊያነጻጽር ወይም ወጪዎቹን ለመገመት የሚያስችል ፋይናንሻል ሞዴል ሊያዘጋጅ ይችላል። ከዚህም በተጨማሪ ግዢ ፈጻሚው አካል በፕሮጀክቱ ወጪ ላይ ጉልህ ድርሻ ያላቸውን እንደ ኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ ኮንትራት ያሉ የፕሮጀክቱን ክፍሎች በጨረታ እንዲወሰኑ በማድረግ በሂደቱ ውስጥ ውድድር እንዲካተት ሊያደርግ ይችላል። በዚህ መልኩ ውድድሮች እንዲካተቱ ማድረግ ሂደቱ በሀገሪቱ የመንግስት ግዢ ህጎች ላይ የተቀመጡ ድንጋጌዎችን ማሟላት እንዲችል ከማድረጋቸውም በተጨማሪ ከልማት የፋይናንስ ተቋማት የገንዘብ ድጋፍ/ ብድር እንዲገኝ ምቹ ሁኔታ ሊፈጥሩ ይችላሉ።

ለአመንጫዎች የሚተመኑ ዋጋዎች

ለአመንጫዎች የሚተመኑ ዋጋዎች የሚከተሉት ጥቅሞች አሏቸው፡ -

- ወጥ የሆነ ዋጋንና የፕሮጀክት ሰነዶችን በመጠቀም የግዢ ሂደቱን ውስብስብነት መቀነስ፤
- ድርድሮችን ቀለል በማድረግ የግዢ የጊዜ ሰሌዳውን ያጠረ ማድረግ፤
- ግዢ ፈጻሚው አካልና አልሚው ከአንድ በላይ ፕሮጀክቶችን እንዲያከናውኑ እድል መኖሩ፤
- የግዢ ሂደቱ ተገማች በመሆኑ የኢንቬስተሮች የመሳተፍ ፍላጎት ሊጨምር ይችላል፤

የአሰራር መላ: ለአመንጫዎች የሚተመኑ ዋጋዎች አዲስ ቴክኖሎጂ (ማለትም ታዳሽ ኃይል) በአዲስ ገበያ ላይ በሚተገበርባቸው ሁኔታዎች ላይ በበርካታ አነስተኛና መካከለኛ መጠን ባላቸው ፕሮጀክቶች ግንባታ አማካኝነት በስፋት ጥቅም ላይ ውለዋል።

ለአመንጫዎች የሚተመኑ ዋጋዎች የሚከተሉት አሉታዊ ጎኖች አሏቸው፡ -

- በፕሮጀክቶች ወይም በቴክኖሎጂዎች ዙሪያ የገበያ ውድድር አነስተኝነት፤
- ካፒታል ወጪዎች እየቀነሱ ስለሚመጡ ተቆጣጣሪው አካል የዋጋ ተመኖቹን ለማስተካከል ገበያውን በንቃት መቆጣጠር/መቃኘት አለበት፤

- እንደ ውድድር ጨረታዎች ሁሉ የፕሮጀክት ሰነዶችን ለማዘጋጀት ከፍተኛ ጊዜና ገንዘብ ይፈልጋል፤
- ድርድር አለመኖሩ በህዝቡ ዘንድ የግልጽነትና የተጠያቂነት ጥያቄዎችን ሊያስነሳ ይችላል።

የአሰራር ሙሉ: ለአመንጫዎች በሚተመን ዋጋ ላይ የተመሰረተ ግዢ ቀለል ያለና ወጥ መሆኑ ያልታሰቡ ውጤቶች ሊኖሩት ይችላሉ። በአንዳንድ ሁኔታዎች ግዢው በአጭር ጊዜ ውስጥ አስተዳደራዊ ይሁንታዎችን ማግኘት የሚችሉ ኢንቨስተሮችን የሚጠቅም ሊሆን ይችላል። ግዢ ፈጻሚው አካል በአመንጫዎች የዋጋ ተመን ላይ የተመሰረተ ሂደት ፕሮጀክቶችን በወጪ፣ በቅልጥፍና ወይም በሌሎች መመዘኛዎች ለመለየት የሚውል አካሄድ አለመሆኑን ማስተዋል አለበት።

ተጨማሪ መጠን ያለባቸው ጉዳዮች

ይህ ምእራፍ ግዢ ፈጻሚ አካላት ለአንድ ፕሮጀክት ወይም የፕሮጀክቶች ስብስብ ተስማሚውን የግዢ ሂደት በሚመርጡበት ጊዜ ሊያጠናቁት የሚገቡ ተጨማሪ ጉዳዮችን ይዘረዝራል። ይህ ዝርዝር ግን ምሉእ አይደለም።

ፍጥነት

አንድ ፕሮጀክት ሊለማ የሚችልበት ፍጥነት አብዛኛውን ጊዜ መንግስታት ግምት ውስጥ የሚያስገቡት ቁልፍ ጉዳይ ነው። በርካታ በማደግ ላይ ያሉ ሀገራት ባለባቸው ስር የሰደደ የኤሌክትሪክ ኃይል እጥረት ምክንያት ህዝቦቻቸው ተጨማሪ የማመንጨት አቅምን እንዲጨምሩ ግፊት ያደርጉባቸዋል። በእንደዚህ ዓይነት ግፊት ሲወጡ መንግስታት ለአስቸጋሪ ውሳኔዎች ሊዳረጉ ይችላሉ። ለምሳሌ በአንጻራዊነት ውድ በሆኑና ውጤታማ ባልሆኑ ከፍተኛ ፍጥነት ያላቸው የናፍጣ ጀነሬተሮች አማካኝነት የሚመነጭ የአስቸኳይ ጊዜ ኃይል አቅርቦትን ለመግዛት ሊወስኑ ይችላሉ። ከህዝብ ለሚደርሰው ጫና ምላሽ ለመስጠትና የአስቸኳይ ጊዜ ውሳኔዎችን ለማስቀረት መንግስት የግዢ ፈጻሚውን አካል የእቅድና የትንቢት አቅም የሚያሳድግ ስራ መስራት ይችላል። ይህም ውጤታማ በሆነ መልኩ በገበያው ውስጥ ያለውን የኃይል ፍላጎት ሁኔታ መተንበይና የፍላጎት ትንቢትን ያካተተ የግዢ ስትራቴጂ ለመንደፍ ያስችላል።

የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚ ማድረግ

በማደግ ላይ ባሉ ሀገራት/ገበያዎች ውስጥ ያለው ፍላጎት በዋናነት የሀገር ውስጥ ኢንቬስተሮች ፕሮጀክቶችን የሚያለሙበት፣ የሀገር ውስጥ ባንኮችና ተቋማዊ ኢንቬስተሮች ፋይናንስ የሚያቀርቡበት እና ኢኮኖሚው ለኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ልማት የሚያስፈልገውን የተራቀቀ የሰው ኃይልና መሳሪያዎች ማቅረብ የሚችልበት የኢኮኖሚ ደረጃ ላይ መድረስ ነው። ይህን የኢኮኖሚ እድገት ግብ ለመደገፍ በርካታ ሀገራት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ጨምሮ ትላልቅ የመሰረተ ልማት ፕሮጀክቶች በማልማትም ሆነ በማስተዳደር እቅዳቸው ውስጥ የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ፍላጎት እንዲያሟሉ ይጠይቃሉ።

የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ፍላጎቶቻቸውን በሚያቀርቡበት ጊዜ መንግስታት እንደዚህ ዓይነት ጥያቄዎች የፕሮጀክት ትግበራውን እንደሚያዘገዩ፣ ውስብስብነቱን እንደሚጨምሩና፣ የኃይል የዋጋ ተመኑን እንደሚያንሩ ግምት ውስጥ ማስገባት አለባቸው። በአንዳንድ ሁኔታዎች ተጨማሪዎቹ ወጪዎች በረጅም ጊዜ የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚ በማድረግ ረገድ ከሚገኘው ጥቅም አንጻር ሲታዩ ይሁን የሚያስብሉ ናቸው። በሌሎች ሁኔታዎች ደግሞ ሌሎች ግቦች የበለጠ ወሳኝ ሊሆኑ ይችላሉ። በሁለቱም ሁኔታ መንግስት በአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት ጥያቄውና በምጣኔ ሀብት እድገት ግቦች መካከል ያለውን ትስስር በግልጽ ማስቀመጥና ከፕሮጀክቱ አጠቃላይ ወጪ አንጻር የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነትን ለማረጋገጥ የሚወጣውን ወጪ ማወቅ አለባቸው።

ውስብስብነትና ግዝፈት

የአንድ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ውስብስብነት ከአንዱ የግዢ ሂደት ይልቅ አንደኛውን ሊያስመርጥ ይችላል። ለትልልቅ ፕሮጀክቶች የፕሮጀክቱ ውስብስብነት የውድድር ጨረታ ይኑር ወይስ ቀጥተኛ ድርድር የሚለውን ይወስናል። ፕሮጀክቱ በስፋት ጥቅም ላይ የዋለ ቴክኖሎጂን (ለምሳሌ የፀሐይ፣ በነዳጅ ኃይል የሚሰራ) የሚጠቀም ከሆነ የውድድር ጨረታውን ለማዘጋጀት የሚወጣው ወጪ ትልልቅ ፕሮጀክቶች ለኃይል የሚከፈለውን ዋጋ ከመቀነስ አንጻር በሚኖራቸው ጉልህ ድርሻ ይካካላል። ይሁንና ውስብስብ በሆኑ ትልልቅ ፕሮጀክቶች (ለምሳሌ ፈሳሽ የተፈጥሮ ጋዝን ወደ ኃይል መቀየር፣ ጂኦተርሞል) ፕሮጀክቱን መከወን የሚችሉ አልሚዎች ብዛት ውስን በመሆኑ የውድድር ጨረታውን ለማዘጋጀት የሚወጣው ወጪ ምክንያታዊ አይሆንም። በመሆኑም ትልልቅና ውስብስብ ፕሮጀክቶች ለቀጥታ ድርድር ወይም ለውድድር የታጩ ውስን ተጨራሾች ለሚወዳደሩበት ጨረታ የተመቹ ናቸው። ጨረታዎቹ የፕሮጀክቱ ዲዛይን አዳዲስ አተያዮች በመጡ ቁጥር እየገለበተ እንዲሄድ የሚያስችሉ መሆን አለባቸው።

አንድ መንግስት ትልልቅ ፕሮጀክቶች ጋር ተያይዘው የሚመጡ ተግዳሮቶችን ሙሉ ለሙሉ ለማስቀረትና በምትኩም ተደምረው አዲስ የማመንጫት አቅምን ጉልህ በሆነ ደረጃ የሚጨምሩ በርካታ ትንንሽ ፕሮጀክቶችን ለማልማት ወይም ተከታታይ ግዢዎችን ለመፈጸም ሊወስን ይችላል። በርካታ ትንንሽ ፕሮጀክቶችን ለመተግበር በሚታሰብበት ጊዜ ግዢው የሚዘጋጀበት ወጪ ትልቅ ይሆናል። ምክንያቱም ግዢ ፈጻሚው አካል የግዢ ግቦችን፣ ሰነዶችንና አካሄዶችን መቅረጽ እና እነዚህንም በበርካታ ፕሮጀክቶች ላይ መተግበር ይጠበቅበታል። የትንንሽ ፕሮጀክቶችን ጨረታ ለማካሄድ የሚወጣው ወጪ ከግምት ውስጥ በማስገባት በርካታ መንግስታት ግዢ ለማካሄድ የሚወጣው ወጪ ኃይልን በመግዣው ዋጋ ላይ በሚገኘው ቅናሽ የሚካካሰባቸውን የውድድር ጨረታዎች መጠቀምን መርጠዋል።

የአሰራር መላ: ደቡብ አፍሪካ በተከታታይ የውድድር ጨረታ ዙሮች አማካኝነት የበርካታ ፕሮጀክቶችን ግዢ የማከናወን ፕሮግራም ምሳሌ መሆን ትችላለች። እ.ኤ.አ በ2011 ዓ.ም. ደቡብ አፍሪካ ታዳሽ ኃይልን ከገለልተኛ አምራቾች የመግዛት ፕሮግራምን በይፋ ጀመረች። ፕሮግራሙም ወጥ የሆኑና ድርድር የማይካሄድባቸው ሰነዶችን በማዘጋጀት ተጨራሾች ማልማት የሚፈልጉትን የታዳሽ ኃይል ቴክኖሎጂ እንዲመርጡ እድል የሚሰጥ ነበር። በፕሮግራሙ ውስጥ የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚ የማድረግ መስፈርቶች ከመቅረባቸውም በላይ ተጨራሾች ሊያቀርቡት የሚችሉት የዋጋ ተመን ጣሪያም ተገደቦ ተቀምጦ ነበር። በሶስት የጨረታ ዙሮች ፕሮግራሙ የታዳሽ ኃይል ቴክኖሎጂዎችን (የፀሐይ፣ የነፋስ፣ ባዮማስ፣ አነስተኛ ሃይድሮ ፓወር፣ ባዮ ጋዝ እና ላንድ ፊል ጋዝ) የሚጠቀሙ 64 ፕሮጀክቶችን ማጠናቀቅ ችሏል።

የስጋት ኃላፊነት ድልድል

ከህግና ከፋይናንስ መዋቅር አንጻር ስጋትን የመሸከም ኃላፊነትን ስለመደልደል ቀደም ባሉት ተከታታይ የመመሪያ ሰነዶች ላይ በስፋት የተብራራ ቢሆንም ከግዢ አውድ አንጻር የስጋት ኃላፊነት ድልድል ግዢ ፈጻሚው አካል ሊያጤነው የሚገባና በሚመረጠው የግዢ ሂደትም ላይ ትልቅ ተጽእኖ ያለው ጉዳይ መሆኑን ማንሳት ተገቢ ይሆናል። ለምሳሌ ግዢ ፈጻሚው በከሰል የሚሰራ የኃይል ማመንጫን ግዢ በሚያዘጋጅበት ጊዜ ከከሰል አቅርቦት ጋር የተገናኘውን ስጋት ኃላፊነት እንዴት አድርጎ እንደሚያደላድል መወሰን አለበት። ግዢ ፈጻሚው አካል ከሰሉን ራሱ ለማቅረብ ከወሰነ ለፕሮጀክቱ መሟላት ያለባቸው ጉዳዮች ግልጽ ስለሚሆኑ የፕሮጀክቱን የማመንጫት ክፍል ብቻ ማጨረጥ ይችላል። ከሰል የማቅረብ ግዴታ ከማመንጫት ስራው ጋር አብሮ ተሳስሮ መቅረብ አለበት ብሎ ከወሰነ ደግሞ ግዢ ፈጻሚው አካል የቀጥታ ድርድርን አካሄድ ሊጠቀም ይችላል። ምክንያቱም የአቅርቦት ተግዳሮቶች (የከሰል ማውጫው ያለበት ቦታ፣ ማጓጓዣ እና ማከማቻ) እና የማመንጫ ጣቢያው ዲዛይን (እንደሚገኘው ከሰል ብዛትና ጥራት) መታረቅ ስላለባቸው ነው።

የስጋት ኃላፊነት ድልድልን በተመለከተ ያለው ጠቅላላ ያለ መርህ ዝቅተኛ ስጋቶች ያሉባቸው ፕሮጀክቶች በርካታ አልሚዎችን ይስባሉ የሚል ነው። ግዢ ፈጻሚ አካላት ስጋቶችን ለመቀነስ የተለያዩ መንገዶችን መጠቀም ይችላሉ። ከእነዚህም መካከል ለምሳሌ ከግዢው በፊት በፕሮጀክት ዝግጅቱ ላይ ኢንሴስት በማድረግ፣ ስጋቱን ከኢንሴስተሮች ላይ ማራቅና ኃላፊነቱን ለግዢ ፈጻሚው አካል መስጠት እንደዚሁም የስጋቱን ኃላፊነት በአብላጫ ለሚጋሩ ኢንሴስተሮች ማበረታቻ የዋጋ ተመንን መጨመር ይገኙበታል።

የአሰራር ሙሉ፡ የፕሮጀክት ዝግጅት ስጋት በተለይም ለሃይድሮ ፓወርና ለጂኦተርሞል ፕሮጀክቶች ከፍተኛ ነው። ሁለቱም የኃይል ምንጮች በረጅም ጊዜ ዝቅተኛ የኃይል ማመንጫ ወጪን ለማግኘት የሚያስችሉ ቢሆኑም በርካታ ድርጅቶች ግን ከ30 በመቶ የሚበልጥ ከበጀት በላይ የወጪ መናር አጋጥሟቸዋል። በመሆኑም በግዢ ፈጻሚው አካል በኩል ከሀብት ግምገማና ከፕሮጀክት ዲዛይን አንጻር የሚደረግ ኢንሴስትመንት ኋላ ላይ በማልማት ስራው ወቅት የሚያጋጥሙ ተግዳሮቶችን በማስወገድ ወጪን ሊቆጥብ ይችላል። በፕሮጀክት ዝግጅቱ ላይ የሚደረግ ትኩረት ከፍተኛ የገንዘብና የጊዜ መስዋእትነትን ሊጠይቅ ይችላል። ለምሳሌ በጀርጂያ ሪፐብሊክ መንግስት 280 ሜጋ ዋት አቅም ላለው የኔንስክራ የሃይድሮፓወር ፕሮጀክት ዝግጅት ዝነኛ የሃይድሮፓወር አማካሪ ድርጅት በመቅጠር ከሁለት ዓመት ያላነሰ ጊዜ መስዋእት አድርጓል። በዚህም መንግስት የፕሮጀክቱ የኢንጂነሪንግ ግዢና ግንባታ ኮንትራት በውድድር ጨረታ እንዲካሄድና ከግንባታ ጋር ተያይዞ ላለው ስጋት የመንግስት ኃላፊነት እንዲቀንስ ለማድረግ ተችሏል።

የፋይናንስ ምንጮች

በታዳጊ ገበያዎች ውስጥ ያለው የስጋት ፕሮፋይል የልማት ገንዘብ ተቋማት እና የውጪ ንግድ ብድር ተቋማት ለፕሮጀክቶች ፋይናንስ በማቅረብ ረገድ ትልቅ ሚና እንዲኖራቸው ያደርጋል። ግዢ ፈጻሚ አካላት ከልማት የገንዘብ ተቋማት ወይም ከውጪ ንግድ ብድር ተቋማት የገንዘብ ድጋፍ ሊያስፈልግ ይችላል የሚል ግምት ካደረገባቸው እነዚህ ተቋማት በታ ለሚሰጧቸው የግዢ ሂደቱ ክፍሎች ትኩረት መስጠት አለባቸው። የልማት የፋይናንስ ተቋማት ለግልጽነት በግዢ ሂደቶች ላይ ላሉ እሴቶች ላይ ትልቅ ትኩረት ይሰጣሉ። ብዙ ተቋማት ፕሮጀክቶቹ ገንዘብ እንዲቀርብላቸው ጥብቅ የሆኑ የአካባቢ፣ የማህበራዊና የገንዘብ መስፈርቶችን እንዲያሟሉ ይፈልጋሉ። የውጪ ንግድ የብድር ተቋማትን በተመለከተ ተቋማቱ እቃዎች ወይም አገልግሎቶች ተቋሙ ካለበት ሀገር እንዲገዙ ሊያስገድዱ ይችላሉ። ግዢ ፈጻሚው አካል የአካባቢ ማህበረሰብ ተጠቃሚነት መስፈርቶችን ሲያስቀምጥ የውጪ ምንጮችን መርሳት የለበትም።

ቅሬታዎችና የቅሬታ አፈታት መንገዶች

አንድ ግዢን በተመለከተ እቅድ ሲወጣ አብዛኛው የእቅድ ዝግጅቱ ክፍል ወደስኬት በሚመሩ ጉዳዮች ላይ ማተኮር ያለበት ቢሆንም ግዢ ፈጻሚው አካል ከግዢው ጋር ተያይዞ ሊመጡ የሚችሉ አሉታዊ ውጤቶችን ከግምት ውስጥ ማስገባትና ለእነሱም ምላሽ ለመስጠት ዝግጁ መሆን አለበት። ይህ የሰነዱ ምእራፍ በውድድር ጨረታው የተለያዩ ደረጃዎች ወቅት ሊነሱ የሚችሉ የቅሬታ ዓይነቶችን በመዘርዘር ቅሬታዎችን ለመፍታት ያሉ አማራጮችን ያቀርባል። ግዢ ፈጻሚው አካል እነዚህን ቅሬታዎች ለማስተናገድ የሚጠቀምባቸው ሂደቶች የመንግስት ግዢ እንደአጠቃላይ እና በመንግስትና በግል ዘርፍ አጋርነት የሚፈጸሙ ግዢዎች በሚተዳደሩበት ህግ ወይም በአስተዳደራዊ አካሄዶች የተገደቡ ይሆናሉ።

የአሰራር ሙሉ: በሂደቱ ውስጥ የሚነሱ ክርክሮችን ራሳቸው ተደራዳሪዎቹ ወገኖች ይፈቷቸዋል በሚል ግምት በዚህ ምእራፍ ስር ቀጥታ ድርድሮች አልተዳሰሱም። በቀጥታ ድርድሮች ወቅት ተደራዳሪዎቹ ወገኖች የሚነሱትን ክርክሮች በምክክርና በአደራዳሪዎች አማካኝነት እንደዚሁም በሀገሪቱ የኤነርጂ ቁጥጥር ባለስልጣን በመመራት በመግባባት መንፈስ ይፈታሉ። ክርክሩ ከቀጠለ/ከጸና ተደራዳሪዎቹ ወገኖች ጉዳዩን ወደ ግልግል ዳኝነት ሊወስዱት ይችላሉ።

በግዢ ሂደቱ ወቅት የሚቀርቡ ቅሬታዎች

ተጨማሪ በሚከተሉት የጨረታ ደረጃዎች ወቅት ቅሬታዎችን ሊያነሱ ይችላሉ፡- አሸናፊው ከመገለጹ በፊት፣ አሸናፊው በሚገለጽበት ወቅት፣ እና አሸናፊው ከተገለጸ በኋላ። በእነዚህ ወቅቶች ሊነሱ የሚችሉት የቅሬታ ዓይነቶች ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል፡-

አሸናፊው ከመገለጹ በፊት: - ተጨማሪ በብቃት ማቅረቢያ ጥሪው፣ በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው እና በተያያዥ የጨረታው ሰነዶች ላይ ቅሬታ ሊቀርቡ ይችላሉ። እነዚህም ቅሬታዎች የቅድመ ማጣሪያ መስፈርቶቹ በጣም ገዳቢ ናቸው፣ በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ላይ ከፕሮጀክቱ ይጠበቃሉ ተብለው የተዘረዘሩት ውጤቶች አላስፈላጊ በሆነ መልኩ ከባድ ናቸው፣ ወይንም ከፕሮጀክቱ ይጠበቃሉ ተብለው የተዘረዘሩት ውጤቶች አላስፈላጊ በሆነ መልኩ ወደአንድ የተወሰነ እቃ አቅራቢ ወይም እቃ አቅራቢዎች ያደላ ነው የሚሉ ነገሮችን ሊያካትቱ ይችላሉ።

አሸናፊው በሚገለጽበት ወቅት: - የተመረጠው ተጨማሪ ከተገለጸ በኋላ ተሸናፊዎቹ ተጨማሪ በአመራረጥ ሂደቱ ላይ ቅሬታ ሊያነሱ ይችላሉ። ለምሳሌ አንድ ተጨማሪ አመራረጡ በጨረታ ሰነዶቹ ላይ የተዘረዘሩትን መስፈርቶች የጣሰ ስለሆነ ትክክል አይደለም ሊል ይችላል።

አሸናፊው ከተገለጸ በኋላ፡- አሸናፊው ከተገለጸ እና የፕሮጀክት ስምምነቶች ከተፈረሙ በኋላ በስምምነቶቹ ዙሪያ ክርክሮች ሊነሱ ይችላሉ። እነዚህ አለመግባባቶች እንዴት ይፈታሉ የሚለው በስምምነቶቹ ላይ በተቀመጡት ድንጋጌዎች ላይ የተመሰረተ ይሆናል። (በዓለምአቀፍ አበዳሪዎች ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው እንዲሆኑ ተደርገው በተዘጋጁ የኃይል ማመንጫዎች አንጻር ካየው በስምምነቶቹ ላይ ብዙውን ጊዜ አለመግባባቶች በገለልተኛ ወገን ዳኝነት እንዲፈቱ ይቀመጣል።)

የቅሬታዎች አፈታት

በአንዳንድ ሀገራት የግዢ ሂደቶች የሚተዳደሩባቸው ህጎች ቅሬታ ያላቸው ወገኖች ቅሬታቸውን ለግዢ ባለስልጣኑ ወይም ለሌላ ልዩ የህግ አካል እንዲያቀርቡ ይፈቅዳሉ። እንደዚህ በሚሆንበት ጊዜ ቅሬታው መፈታት ያለበት ቅሬታው የቀረበለት አካል በሚያዘው መሰረት መሆን አለበት። ህጉ ቅሬታዎቹ እስኪፈቱ ወይንም የቀረበው ዝርዝር ታይቶ ቅሬታ አቅራቢዎቹ ስኬታማ ሊሆኑ አይችሉም ተብሎ እስኪወሰን ድረስ ግዢ ፈጻሚው አካል የግዢ ሂደቱን እንዳይቀጥል ሊደነግጉ ይችላሉ።

የግዢ ሂደቶችን የሚዳኘው ህግ ቅሬታው ለገለልተኛ ባለስልጣን መ/ቤት ወይም ልዩ የህግ አካል እንዲቀርብ የደነገገው ነገር ከሌለ ግዢ ፈጻሚው አካል በብቃት ማሳያ ማቅረቢያው ጥሪ ላይ ወይንም በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪው ላይ ቅሬታ ያላቸው አካላት ቅሬታውን የሚያቀርቡበትን አካሄድ ሊያስቀምጡ ይችላሉ። ቅሬታዎች እንዴት እንደሚቀርቡ በሚያስታውቅበት ጊዜ ግዢ ፈጻሚው አካል ለቅሬታዎቹ በተወሰነ የጊዜ ገደብ ምላሽ ለመስጠት ወይንም ቅሬታዎቹ ምላሽ እስኪያገኙ ድረስ ምንም ዓይነት ቁልፍ ውሳኔዎችን ላለመወሰን (ለምሳሌ ተጨራሾችን ቅድመ ማጣሪያ እንዲያልፉ ማድረግ ወይም አሸናፊውን ተጨራሾች ማሳወቅ) ቃል ለመግባት ያስብ እንደሆነ ግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። ይህ የፊቱን የሚያይ አካሄድ በኢንቬስተሮች ዘንድ የግልጽነት መገለጫ ተደርጎ ሊወሰድና ግዢ ፈጻሚው አካልም ሁሉንም በእኩል የሚያይ ነው የሚል ስምን ሊያተርፍበት ይችላል። እንደዚህ ዓይነት ስምና ዝና ያተረፈ ግዢ ፈጻሚ አካል ወደፊት ከኢንቬስተሮች ከፍ ያለ ፍላጎትን መሰብሰብ ስለሚችል ተጠቃሚ ይሆናል።

አባሪዎች

የቃላት/ሀገሮች ፍቺ
ማጣቀሻዎች

የቃላት/ሀረጎች ፍቺ

ተመጣጣኝነት/ተመጣጣኝ፡ - ለኤሌክትሪክ ኃይል የሚከፈል ዋጋ ተመጣጣኝ ነው የሚባለው ኃይል ገዝቶ በሚያከፋፍለው አካል፣ በመንግሥት ወይም በተጠቃሚው ላይ የፋይናንስ ጫና የማይፈጥር ዋጋ ሲሆን ነው።

የአፍሪካ ልማት ባንክ፡ - ለአፍሪካ ሀገራት የምጣኔ ሀብትና ማህበራዊ እድገት አስተዋጽኦ እንዲያበረክት ታስቦ የተቋቋመ ዓለማዊ የልማት ገንዘብ ተቋም ነው። ባንኩ የተመሰረተው እ.ኤ.አ በ1964 ሲሆን ሶስት አካላትን ያካተተ ነው። እነዚህም የአፍሪካ ልማት ባንክ፣ የአፍሪካ የልማት ፈንድ እና የናይጄሪያ ትረስት ፈንድ ናቸው። የአፍሪካ የልማት ፈንድ የአፍሪካ ልማት ባንክ ቡድን ገንዘብ ፈሰስ የሚያደርግበት አማራጭ ነው። የናይጄሪያ ትረስት ፈንድ በናይጄሪያ መንግሥት የተመሰረተ ሲሆን ራሱን የቻለ ተዘዋዋሪ ፈንድ ነው።

በዓለማዊ አበዳሪዎች ተቀባይነት ያለው፡ - አንድ ፕሮጀክት ወይም ኮንትራት በዓለምአዊ አበዳሪዎች ተቀባይነት ያለው የሚባለው በአበዳሪዎች ዘንድ ተቀባይነት ያለው የስጋት መጠንና የንግድ ውሎች የያዘ እንደሆነ ነው።

እንደመነሻ ወይም ማነጻጸሪያ መያዝ፡ - የአንድን የኃይል ማመንጫ ዋጋ እና ሁኔታ ተመሳሳይ መጠንና ቴክኖሎጂ ካላቸው ሌሎች ማመንጫዎች ጋር ማወዳደር ማለት ነው።

ተጨራሽ፡ - ለቀረበው ጥሪ ምላሽ በመስጠት ፕሮፖዛል ያቀረበ ግለሰብ ወይም አካል ማለት ነው።

የሁለትዮሽ ፋይናንስ ተቋም፡- በማደግ ላይ ያሉ ኢኮኖሚዎች ውስጥ ለሚሰሩ ፕሮጀክቶች ገንዘብ ለማቅረብ በአንድ ሀገር የሚመሰረት የፋይናንስ ተቋም ነው።

የቦነስ (ተጨማሪ ነጥብ) ስርዓት፡ - በይፋ ላልተጠየቀ ፕሮጀክት ሀሳብ ለመነጨ ተጨራሽ በውድድር ሂደቱ ላይ ተጨማሪ ነጥብ የሚሰጥበት አሰራር ነው።

የንጹህ ቴክኖሎጂ ፈንድ፡ - በታዳጊ ሀገራት ላይ ለሚተገበሩ የንጹህ ቴክኖሎጂ ፕሮጀክቶች ሰፊ የፋይናንስ አቅርቦት ለመፍጠር በዓለም ባንክ የተቋቋመ የኢንቨስትመንት ፈንድ ሲሆን በረጅም ጊዜ የግሪንሀውስ ጋዞችን ልቀት የመቀነስ አቅም ያላቸውን ባለዝቅተኛ ካርቦን ቴክኖሎጂዎች ለማሳየት፣ ለመተግበርና፣ ለማሸጋገር አስተዋጽኦ ያደርጋል።

የተሰበሰበ የፀሐይ ኃይል፡- መስታወቶችን በመጠቀም ከፀሐይ የሚገኘውን የብርሃን ኃይል በመሰብሰብ ወደሙቀት ኃይል እንዲቀየርና ሙቀቱም እንፋሎት ፈጥሮ ተርባይኖችን እንዲያሸከረክርና የኤሌክትሪክ ኃይል እንዲያመነጭ የሚደረግበት ቴክኖሎጂ ነው።

የዴንማርክ ዓለምአቀፍ የልማት ኤጀንሲ፡- በዴንማርክ የውጭ ጉዳይ መስሪያ ቤት ስር የሚተዳደር ይፋዊ የዴንማርክ የልማት ትብብር ተቋም ነው።

አልሚ፡- ስፖንሰር የሚለውን ይመልከቱ።

የልማት የገንዘብ ተቋም፡- የተመረጡ የልማት ውጤቶችን ማምጣት ለሚችሉ ፕሮጀክቶች የገንዘብ አቅርቦት እንዲሰጡ ኃላፊነት የተጣለባቸው ተቋማት ናቸው።

ኃይል የማቅረብ ትእዛዝ፡- አንድ የኃይል ማመንጫ የኃይል መረብን በሚያስተዳድረው አፕሬተር ኃይል አምርቶ እንዲያቀርብ የሚሰጠው ትእዛዝ ማለት ነው።

ባስፈለገ ጊዜ ኃይል ማቅረብ የሚችል ማመንጫ፡- የኃይል ምርት መጠኑን እንዲቀይር ለሚሰጠው ትእዛዝ በአጭር ጊዜ ምላሽ መስጠት የሚችል የኃይል ማመንጫ ማለት ነው። በዚህ ምድብ ውስጥ የሚገቡ የኃይል ማመንጫዎች በከሰል የሚሰሩ፣ በጋዝ የሚሰሩ እና እንደ ሃይድሮ ፓወር ማመንጫዎች እና/ወይም የባዮ ማስ ማመንጫዎች የመሳሰሉ በአንጻራዊነት የማይዋዥቅ ወይም ሊከማች የሚችል የኃይል ምንጭ ያላቸው የታዳሽ ኃይል ማመንጫዎች ናቸው።

የተከፋፈሉ/ያልተማከሉ የኃይል አቅርቦት አማራጮች፡- በስራ ላይ ለሚገኙት የኃይል ማመንጫዎች አማራጭ ወይም ተጨማሪ ድጋፍ ሊሰጡ የሚችሉ አነስተኛ መጠን ያላቸው የኃይል ማመንጫ ቴክኖሎጂዎች (በአብዛኛው ከ 3 እስከ 10,000 ኪሎዋት የሚያመነጩ) ሲሆኑ ያልተማከለ ኃይል የማመንጫት ሂደት በዚህ መሰረት ይተረጎማል።

የምጣኔ ሀብት እድገት፡- የኃይል ማመንጫው በሚገኝበት ሀገር ያለ መንግስት የሀገሪቱን ምጣኔ ሀብታዊና ማህበራዊ ደህንነት ለማሳደግ የሚያወጣው ፖሊሲ ነው። ከኃይል ማመንጫ ፕሮጀክት ግዢ አንጻር እንደነዚህ ዓይነት ፖሊሲዎች ስራ ፈጠራን፣ ባለቤትነትን፣ ማምረትንና ማህበራዊ ኢኮኖሚያዊ ጅምርዎችን ያካትታሉ።

የአካባቢ ተጽእኖ ፍተሻ፡- ለተገባር የታሰበው ፕሮጀክት በአካባቢ ላይ የሚኖረው ተጽእኖ የሚመዘንበት ሂደት ነው።

የአውሮፓ ኢንቨስትመንት ባንክ:- የአውሮፓ ኢንቨስትመንት ባንክ ቡድን አባል የሆነ የአውሮፓ ህብረት ባንክ ነው። የአውሮፓ ኢንቨስትመንት ባንክ ለአውሮፓ ህብረት የፖሊሲ ግቦች መሳካት አስተዋጽኦ ለሚያደርጉ ዘላቂ የኢንቨስትመንት ፕሮጀክቶች የፋይናንስና ሙያዊ ድጋፍ ይሰጣል።

ልዩ ሁኔታዎች/በልዩ ሁኔታ የሚታዩ ጉዳዮች:- ተጨራሾች በፕሮፖዛል ማቅረቢያ ጥሪ ሰነዱ ላይ የተካተቱ የፕሮጀክት ስምምነቶችን ድንጋጌዎች ላለመቀበል ወይም ለማስተካከል የሚከተሉት ሂደት ነው።

የወጪ ንግድ ብድር ኤጀንሲ:- በመንግስታት የሚደገፉ ተቋማት ሲሆኑ ወደውጭ ሀገር ወጥተው የንግድ ስራ መስራት ለሚፈልጉ የሀገሩ ኩባንያዎች መንግስት የሚደግፋቸውን ብድሮች ዋስትናዎችና የመድሀን ሽፋኖች የሚያቀርቡ ናቸው።

ለመሳተፍ ፍላጎትን መግለጽ:- ለመሳተፍ ፍላጎትን መግለጽ ከአንድ በላይ ደረጃ ያላቸው የግዢ ሂደቶች አካል ሲሆን ሌሎች ጥሪዎች ከመደረጋቸው በፊት በጨረታው ሊሳተፉ ከሚችሉ አካላት መረጃ የሚሰበሰቡበት ነው።

ለኃይል አምራቾች የሚተመን ዋጋ:- ውሰድ ወይም ክፈል (take-or-pay) በሚል አካሄድ ከህጋዊ የኃይል አምራቾች ኃይል ለመግዛት ውስን የዋጋ ተመን የሚቀርብበት የታዳሽ ኃይል ፖሊሲ ነው።

ጂ.ኢ.ቲ ለኃይል አምራቾች የሚተመን ዋጋ ፕሮግራም:- በዚህ ሰነድ ላይ ኡጋንዳ ውስጥ በነበረው ዐውድ የተጠቀሰ ነው። ፕሮግራሙ የተጀመረው እ.ኤ.አ በ2013 ዓ.ም. ሲሆን የተነደፈውም በኡጋንዳ ውስጥ የግል ኢንቨስትመንትን ከኃይል መረብ ጋር ወደሚገናኙ የታዳሽ ኃይል ማመንጫ ፕሮጀክቶች ለመሳተፍ ነበር።

ግሪንፊልድ/ አረንጓዴ መሬት:- የአዳዲስ ጣቢያዎችን/ፋሲሊቲዎችን ግንባታ የሚፈልግ አዲስ የመሰረተ ልማት ፕሮጀክት ነው። በኃይል አቅርቦቱ ዘርፍ አብዛኛውን ጊዜ አዲስ የኃይል አቅርቦት ማመንጫ ተቋምን ያመለክታል።

የኃይል መረብ:- የማስተላለፊያ ወይም የማሰራጨ መረብ ሲሆን በውስጡ የኤሌክትሪክ ኃይል የሚተላለፍበትና የሚሰራጨበት ነው።

የኃይል መረብ ደንብ:- ከኤሌክትሪክ መረብ ጋር የሚገናኝ ማንኛውም የማመንጫ ጣቢያ አክብሮ ሊንቀሳቀስባቸው የሚገቡ ቴክኒካልና የህግ መስፈርቶች ናቸው።

የሙቀት ልኬት: - አንድ የኃይል ማመንጫ ነዳጅን ወደ ኤሌክትሪክ ኃይል የሚቀይርበት የውጤታማነት መጠን የሚለካበት መስፈሪያ ነው።

አስተናጋጅ መንግስት: - የኃይል ማመንጫው የሚገኝበት ሀገር መንግስት ማለት ነው።

ገለልተኛ የኃይል አምራች: - አንድን የኃይል ማመንጫ ለማልማት፣ ገንዘብ ለማቅረብ፣ ለመገንባት፣ በባለቤትነት ለመያዝ፣ ለማስተዳደርና ለመጠገን ብቻ ተብሎ በልዩ ሁኔታ የሚቋቋም ኩባንያ ነው።

ተቋማዊ አበዳሪ: - በማበደር ላይ የተሰማራ ቁጥጥር የሚደረግበት የፋይናንስ ተቋም ነው።

ግንኙነት/ትስስር: - የተመረተውን ኃይል ለማጓጓዝ የሚረዳ በኃይል አከፋይና በማመንጫ ጣቢያው መካከል ያለ የማስተላለፊያ ወይም ማከፋፈያ መስመሮች ትስስር ማለት ነው።

የግንኙነት ቦታ/ነጥብ: - የማስተላለፊያ ወይም የማሰራጨ መስመሩ ከኃይል ማመንጫ ጣቢያው ጋር የሚገናኝበት ቦታ ማለት ነው።

ዓለማዊ የኤነርጂ ኤጀንሲ: - አስተማማኝ፣ ተመጣጣኝ እና ንጹህ የኃይል አቅርቦት እንዲኖር የሚሰራ ዓለማዊ ተቋም ነው።

ዓለማዊ የፋይናንስ ትብብር: - ለግል ዘርፍ ገንዘብ የሚያቀርብ የዓለም ባንክ ቡድን አካል ነው።

ኢንቪስተር: - ስፖንሰር የሚለውን ይመልከቱ።

ኪሎዋትአወር: - የኃይል ፍጆታ መለኪያ ሲሆን 1000 ዋት የኤሌክትሪክ ኃይል በተከታታይ ለአንድ ሰዓት ያህል ጥቅም ላይ ሲውል ማለት ነው።

የጀርመን የልማት ባንክ: - በታዳጊ ሀገራት ላሉ ፕሮግራሞችና ፕሮጀክቶች ገንዘብ የሚያቀርብና የሚያግዝ በጀርመን መንግስት ባለቤትነት የሚተዳደር የልማት ባንክ ነው።

አበዳሪዎች: - በብድር የገንዘብ አቅርቦት የሚሰጡ አካላት ናቸው።

በማመንጫው የቆይታ ጊዜ የሚሰላ የኤሌክትሪክ ኃይል ወጪ:- የወቅቱ የተጣራ የኤሌክትሪክ ኃይል የነፍስ ወከፍ ዋጋ በማመንጫ ጣቢያው የቆይታ እድሜ ላይ ተሰራጭቶ የሚሰላ ዋጋ ነው።

የአካባቢውን ማህበረሰብ ተጠቃሚ ማድረግ: - የኃይል ማመንጫ ጣቢያውን ለማልማት የኃይል ፕሮጀክቱ ከሚገኝበት ሀገር ለሚገዙ ቁሳቁሶችና አገልግሎቶች ወጪ የተደረገ ገንዘብ ልኬት ነው።

ሜጋዎት: - የኃይል ልኬት ሲሆን 1,000,000 ዎት ማለት ነው።

የመግባቢያ ሰነድ: - ከአስተናጋጁ መንግስት ወይም ከግዢ ፈጻሚው አካል ጋር የሚደረግ ስምምነት ሲሆን በፕሮጀክት ልማት ኡደት ውስጥ የመጀመሪያው ደረጃ ነው። በህግ ግን አስገዳጅ አይደለም።

አነስተኛ/በጣም አነስተኛ የኃይል መረብ ሲስተሞች: - በተወሰነ ቦታ ለሚገኙ ተጠቃሚዎች የኤሌክትሪክ ኃይል ከሚያቀርብ የማከፋፈያ መረብ ጋር የተገናኙ የኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጫዎች እና ቢቻል የኃይል ማከማቻ ሲስተሞች ስብስብ ነው። አነስተኛ የኃይል መረብ/ በጣም አነስተኛ የኃይል መረብ ከማእከላዊው ብሄራዊ የኃይል መረብ ጋር ሳይገናኝ በራሱ መስራት የሚችል ሲሆን ከተገናኘም የኃይል ጥራትን ማስጠበቅ ሲያስፈልግ (ለምሳሌ ማእከላዊው የኃይል መረብ ሲበላሽ) ሊላቀቅ የሚችል ነው። በሌላ አማራጭም አነስተኛ የኃይል መረብ ፋቅ ቦታ ላይ ለብቻው በራሱ እንዲሰራና የኃይል መረብ ማስፋፊያ በሚኖርበት ጊዜ ከማእከላዊው የኃይል መረብ ጋር ሊገናኝ የሚችልበት አማራጭ ተዘጋጅቶ ዲዛይን ሊደረግ ይችላል።

ዓለማዊ የፋይናንስ ትብብር ተቋም: - ከአንድ በላይ በሆኑ ሀገራት የተመሰረተ ዓለማዊ የፋይናንስ ተቋም ነው።

በትእዛዝ መጠኑ የማይለዋወጥ የኃይል ማመንጫ/ሲገኙ ጥቅም ላይ የሚውሉ:- የኃይል መረቡን ከሚያስተዳድረው አፕሬተር የኃይል ምርቱን እንዲጨምር መታዘዝ የማይችል የኃይል ማመንጫ ነው። ለምሳሌ ፎቶቮልታይክ የፀሐይ ኃይል ማመንጫ

ከኃይል መረብ ውጪ የሆኑ ሲስተሞች: - ከማስተላለፊያ ወይም ማሰራጨ ሲስተሞች ጋር የማይገናኙ ራሳቸውን የቻሉ የኃይል ሲስተሞች ናቸው።

ኃይል ገዝቶ ለማከፋፈል የተዋዋለ አካል:- ከኃይል ማመንጫው የመነጨውን ኃይል በኃይል ግዢ ስምምነቱ ላይ በተቀመጡት ግዴታዎች መሰረት የሚገዛ አካል ነው። ገዢው ተብሎም ሊጠቀስ ይችላል።

የፖሪስ የአየር ንብረት ስምምነት:- እ.ኤ.አ በ2016 ዓ.ም. የተፈረመ የተባበሩት መንግስታት የአየር ንብረት ለውጥ ስምምነት ማእቀፍ ነው። የፖሪስ ስምምነት ተብሎም ይጠራል።

ፈቃድ ማግኘት:- የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክትን ለማልማት የሚያስፈልጉ ህጋዊ መስፈርቶችን ለማሟላት የሚኬድበት አስተዳደራዊ ሂደት ነው።

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት:- የኤሌክትሪክ ኃይል የማቅረብ አቅምን እና ማመንጫትን ዋነኛው ዓላማው አድርጎ የሚንቀሳቀስ ፕሮጀክት ነው። የኃይል ማመንጫ ፕሮጀክትም ተብሎ ይጠራል።

የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢ:- ለአንድ የኃይል ገዢ የሚሆን ኃይል የማቅረብ አቅምን እና የኃይል አቅርቦትን (በትእዛዝ መጠናቸው የማይለዋወጥ የታዳሽ ኃይል አማራጮች ሲሆኑ ደግሞ የኃይል አቅርቦቱን ብቻ) ለማቅረብ ፕሮፖዛሎች እንዲቀርቡ የሚጠየቅበት ሂደት ነው።

የኃይል ግዢ ስምምነት:- የኤሌክትሪክ ኃይል አቅርቦት አቅም እና አቅርቦት ምርት፣ ሽያጭና ግዢ የሚተዳደሩበት ከመካከለኛ እስከ ረጅም ጊዜ የሚደርስ ኮንትራት ነው። ኃይል ገዝቶ የማከፋፈል ስምምነትም ተብሎ ይጠራል።

የተመረጠ ተጨራች:- በኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ግዢው መሰረት ፕሮጀክቱን እንዲያለማ በግዢ ፈጻሚው አካል የተመረጠው ተጨራች ወይም ቅድመ ማጣሪያ ያለፈ ተጨራች ማለት ነው።

የቅድመ ማጣሪያ መስፈርቶች:- በውድድር ጨረታው ላይ ለመሳተፍ ተጨራቾች እንዲያሟሉ በግዢ ፈጻሚው አካል የተቀመጡ ዝቅተኛ መስፈርቶች ናቸው።

ቅድመ ማጣሪያውን ያለፈ ተጨራች:- በብቃት ማሳያ ጥሪው ላይ የተቀመጡ የቅድመ ማጣሪያ መስፈርቶችን ያሟላ ተጨራች ማለት ነው።

የግዢ ባለስልጣን መስሪያ ቤት:- የግዢ ሂደቱን በበላይነት እንዲቆጣጠርና አመራር እንዲሰጥ ኃላፊነት የተሰጠው አካል ነው። አንዳንድ ጊዜ ግዢ ፈጻሚ ኤጀንሲ ተብሎ ይጠራል።

ግዢ ፈጻሚ አካል/አካላት:- ግዢውን እያከናወነ ያለው አካል ማለት ነው። እንደየሀገሩ ህግ ሁኔታ ግዢ ፈጻሚው አካል ኃይል አከፋፋይ፣ ሚኒስቴር መስሪያ ቤቱ ወይም ኤንሮጂ የሚመለከተው የመንግስት አካል፣ የዘርፉ ተቆጣጣሪ ወይም ሌላ የመንግስት ኤጀንሲ ወይም ግዢውን የሚያካሄድ ባለስልጣን መስሪያ ቤት ሊሆን ይችላል።

የፕሮጀክት ስምምነቶች:- የኃይል ማመንጫውን ለመገንባት፣ ለማስተዳደርና ለመጠገን ሊፈረሙ የሚገባቸው የተለያዩ ኮንትራቶች ማለት ነው።

የፕሮጀክት ኩባንያ:- በፕሮጀክት ስምምነቱ መሰረት የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቱን እንዲያለማ ብቻ በአልሚው/በኢንቬስተሩ የሚቋቋም አካል ነው። ሻጩ፣ ኃይል አምራቹ ወይም አመንጫው ተብሎ ሊጠራ ይችላል።

የፕሮጀክት ልማት:- ከፕሮጀክት ኃሳብ ጥንሰሳው እውን እስከማድረግ ድረስ ያለው የኃይል ማመንጫ የማቋቋም ሂደት ነው።

የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነት:- በመንግስትና በግል ዘርፍ አካላት መካከል የመሰረተ ልማት ሀብቶችንና አገልግሎቶችን ለማቅረብ የሚፈረሙ የኮንትራት ስምምነቶች ናቸው። የተያያዙ ስጋቶች ድልድልና ኃላፊነቶች በግልጽ የተቀመጡባቸው ኮንትራቶች ናቸው።

የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነትን የሚያስተዳደር አካል:- የመንግስትና የግል ዘርፍ አጋርነትን ምስረታ በበላይነት የሚቆጣጠር የመንግስት አካል ነው።

ተቆጣጣሪ መስሪያ ቤት:- በኤሌክትሪክ ኃይል ዘርፍ ውስጥ የሚሳተፉ ኤጀንሲዎችንና አካላትን እንዲቆጣጠር በአዋጅ መብት የተሰጠው የመንግስት አካል።

ከገለልተኛ የኃይል አምራቾች ላይ የታዳሽ ኃይል ግዢ ፕሮግራም:- ፎቶቮልታይክ የፀሐይ ኃይል፣ ነፋስ፣ የተሰበሰበ የፀሐይ ኃይል፣ ባዮማስ፣ ባዮጋዝ፣ ላንድፊል ጋዝ እና አነስተኛ የሃይድሮፓወር ቴክኖሎጂዎችን ለመግዛት እ.ኤ.አ በ2011 ዓ.ም. በደቡብ አፍሪካ የኤንሮጂ ዲፓርትመንት የተጀመረ መርሀ ግብር ነው።

የታዳሽ ኃይል ምጣኔ ስታንዳርድ:- መንግስት ከታዳሽ ምንጮች የሚመረተውን የኃይል መጠን እንዲጨምር የተሰጠው ኃላፊነት ነው።

የተሳትፎ ፍላጎትን ለመግለጽ የሚቀርብ ጥሪ: - ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ለማልማት ፍላጎት ያላቸው ተጨራሾች ፍላጎታቸውን እንዲያሳውቁ የሚያደርገው ይፋዊ ጥሪ ነው።

ፕሮፖዛል የማቅረብ ጥሪ: - ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ለማልማት ፍላጎቱ ያላቸው ተጨራሾች ፕሮፖዛል እንዲያቀርቡ የሚያቀርበው ይፋዊ ጥሪ ነው።

ብቃት ማሳያዎችን ማቅረቢያ ጥሪ: - ግዢ ፈጻሚው አካል የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክት ለማልማት ፍላጎቱ ያላቸውን ተጨራሾች ብቃታቸውን የሚያሳዩ ማረጋገጫዎች እንዲያቀርቡ የሚያደርገው ይፋዊ ጥሪ ነው።

ተጠባባቂ ተጨራሾች: - ከተመረጠው ተጨራሽ/ተጨራሾች ቀጥሎ ያለውን ውጤት ያስመዘገበው ተጨራሽ ማለት ነው።

ሰላርን ማስፋፋት (Scaling Solar): - በዓለማዊ የፋይናንስ ትብብር ተቋም ስር የተተገበረ የዓለም ባንክ ቡድን መርሀ ግብር ነው። ዓለማውም የውድድር ጨረታዎችን፣ ቀድሞ የተቀመጠ የገንዘብ አቅርቦትን፣ ለዋስትናና ለስጋት የተዘጋጁ ሰነዶችን በመጠቀም መንግስታት ከፀሐይ የሚገኝ ኃይልን በቀላሉና በአነስተኛ ዋጋ መግዛት እንዲችሉ ማድረግ ነው።

የአነስተኛ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶች ፕሮግራም: - በታንዛኒያ የተተገበረ መርሀ ግብር ሲሆን ዋናው ዓላማውም ታዳሽ የኃይል ምንጮችን፣ የሚባከን ሙቀትን ወይም ሙቀትና ኤሌክትሪክ ኃይልን አብሮ ማመንጫትን በመጠቀም እስከ 10 ሜጋ ዋት ኃይል የማውጣት አቅም ያላቸው የአነስተኛ የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን ቁጥር ማሳደግ ነው።

ስፖንሰር: - የኃይል አቅርቦት ፕሮጀክቶችን በማልማትና ኢንቬስት በማድረግ የተሰራማ የንግድ አካል ነው። በብዛት የፕሮጀክት ኩባንያው ባለድርሻ ነው። አልሚ ወይንም ኢንቬስተር ተብሎም ሊጠራ ይችላል።

የፀሐይ ጨረር መጠን: - በአንድ ቦታ የሚደርስ አማካይ ቀጥተኛ እና የተሰራጩ ጨረር መጠን

ስዊስ ቻሌንጅ: - የመጀመሪያው የፕሮጀክቱ ሀሳብ አመንጪ በጨረታ ወቅት ከፍተኛ ውጤት ያመጣው ተጨራሽ ባቀረበው ዋጋ/ፕሮፖዛል ከተስማማ አሸናፊ እንዲሆን መብት የሚሰጥ የውድድር ጨረታ አካሄድ ነው።

የግብይት አማካሪ: - የግዢ ፈጻሚ አካሉን የሚወክል ዋና አማካሪ ወይንም የተለያዩ ሙያተኞችን የያዘ ቡድን

በመገልገያ ደረጃ ያለ (Utility scale) ታዳሽ የኃይል አቅርቦት: - ኃይል አመንጫቶ ወደኃይል መረቡ የሚያስገባ በአብዛኛው ከ1 ሜጋ ዋት የሚበልጥ የታዳሽ ኃይል ማመንጫ

ለተከፈለ ገንዘብ የሚገኝ ጥቅም: - በዚህ የመምሪያ ሰነድ አውድ በገበያ ላይ ተወዳዳሪ የሆነና የዋጋ ተመንን፣ የስጋት ድልድልን፣ የምጣኔ ሀብት እድገትን የመሳሰሉ የተለያዩ ሁኔታዎችን ከግምት ውስጥ ያስገባ ዋጋ ነው።

ተቀያያሪ ታዳሽ ኃይል:- በባህርያቸው የተቆራረጡ በመሆናቸው የተነሳ በተፈለጉ ጊዜ በትእዛዝ መግባት የማይችሉ የታዳሽ ኃይል ምንጮች

የዓለም ባንክ: - ዓለማዊ የልማት ገንዘብ ተቋም

ማጠቀሻዎች

African Legal Support Facility.

<http://alsf.afdb.org>

United States Department of Commerce Commercial Law Development Program

<http://cldp.doc.gov>

Recommendations for the design of successful renewable energy auctions or competitive tenders in Africa: Lessons from South Africa.

http://www.gsb.uct.ac.za/files/EberhardNaude_REIPPPP_LessonsRecommendations1.pdf

The South African Renewable Energy IPP Procurement Programme: Review, lessons learned and proposals to reduce transaction costs.

http://www.gsb.uct.ac.za/files/EberhardNaude_REIPPPP_Review_2017_1

Independent power projects in sub-Saharan Africa: Lessons from five key countries.

<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/23970>

Guidelines for the development of a policy for managing unsolicited proposals in infrastructure projects.

<https://consultations.worldbank.org/Data/hub/files/consultationtemplate/guidelines-development-policy-managing-unsolicitedproposals-infrastructure/materials/guidelinesforthevelopmentofausppolicy.pdf>

Scaling Solar

http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/news_ext_content/ifc_external_corporate_site/news+and+events/news/scaling-solar

<https://www.scalingsolar.org>

Renewable energy auctions: a guide to design.

<http://www.irena.org/menu/index.aspx?mnu=Subcat&PriMenuID=36&CatID=141&SubcatID=60>

3

Unsolicited proposals: an exception to public initiation of infrastructure PPPs.

<https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/library/unsolicited-proposals-%E2%80%93-exception-public-initiationinfrastructure-ppps>

የአፍሪካ ልማት ባንክ፣ የአውሮፓ ልማት ባንክ እና የዓለማዊ ፋይናንስ ትብብር የግዢ ህጎች በየተቋማቱ ድረ ገጾች ላይ ይገኛሉ።

- <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Projectrelated-Procurement/Rules%20and%20Procedures%20for%20Procurement%20of%20Goods%20and%20Works%20%28May%202008%20Edition%20Revised%20July%202012%29.pdf>
- http://www.eib.org/attachments/thematic/procurement_en.pdf
- http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Topics_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/EP_Home/Environment/Environment_Procurement/

Understanding Power Purchase Agreements (<http://go.usa.gov/FBzH>)

Understanding Power Project Financing (<http://go.usa.gov/c7tBx>)

Understanding Natural Gas and LNG Options

(https://energy.gov/sites/prod/files/2017/11/f46/Understanding%20Natural%20Gas%20and%20LNG%20Options%20October%2011%202017_1.pdf)

